

Secūda pars totius libri

In gradu p̄cesso cōdigna penitentiā inuigat. Si q̄s at̄ cōtra
matrimoniu legitimu maliciose impedimētum obiecerit p̄
ter penitentiā quā deberet facere p̄ pctō canonicā nō debet ef
fugere vltionē. Et istud optime seruat in ecclesijs gallicanis
vbi p̄ tres dies dñicos vel tres dies solēnes anteq̄s p̄trabat̄
matrimoniu indicatur in ecclesia q̄ si aliq̄s sciat aliqd̄ ipedi
mētū q̄re matrimoniu nō debeat fieri p̄ponat. et istud vocāt
bannā in frācia. Et q̄cūq̄ istis p̄termis̄s contrahūt sunt ex
cōicati. vnaqueq̄s tñ ecclesia in suo sensu abundat. Et hec de
matrimonio dicta sufficiant. Et sic terminat̄ prima particu
la hui⁹ libri. in q̄ de omis̄s et minus bñ dictis veniā petēs
obsecro lectorē beniuolū vt p̄tra sagittas detractorū clipeus
orōnis opponēs minus bñ dicta corrigat et emendet

¶ Explicat̄ prima pticula huius libri.

Incipit secūda particula hui⁹

libri in qua agitur de penitentis et his que p̄tinēt ad cōfes
sionū audientiā et penitentiaz impositionem. Et habet qua
tuor tractatus principales.

Uerus deus ac pius sa
maritanus dulcis iesus. q̄ vinū z oleū infu
dit in vulneribus sauciatū a hierusalē in hieri
cho descendens q̄ inciderat ī latrones sta
tum ruinaq̄ peccati eiusq̄ medelā z remediū insigni z mira
bili pabola declarauit. Hierusalem em̄ q̄ visio pacis d̄r ino
centia baptismalis est p̄ quā Bersabee q̄ puteus saturitatis
siue satietatis interpretatur. i. aia cuiuslibet christiani bap̄tis
malis aque puteo satiata. vero et pacifico salomoni. pio scz
iesu qui est vera pax faciens vtraq̄ vnū iuxta verbū p̄phete
desponsatura in fide p̄grue representatur. Hiericho vero q̄
luna (que nunq̄s in eodē statu manet) interpretatur statu pec
cati in quo homo stultus. id est homo peccator testante sapi
ente velut luna euidentissime p̄figurat. A hierusalem ergo in
hiericho homo descendens est peccator qui baptismalē inno

Secūda pars totius libri

centiam deserens per devia vitiorum plabitur et descendit
et sic ab inferni latronibus spoliatur bonis seu donis gratui-
tis erutis et in naturalibus sauciatus. Hunc pietatis ac mi-
sericordie oculis respiciens dominus noster Iesus christus
pro eius sanatione de summo celorum ad ima descendit. et in
vtero intemerate virginis Marie carnem assumens. saucia-
ti vulnera in ara crucis alligans funiculis charitatis vinum
mortificationis penitentie et oleum indulgentie lenientis in-
fudit in ipsis. In cuius rei signum sue salutifere predicatio-
is exordium isto salubri ac suauissimo themate insigniuit. **Pe-
nitentiā agite** appropinquabit enim regnum celorum. **Ubi inci-
dit penitentiā** et per eam patriam repromittit. **Demū opere**
quod sibi pater dederat consummato. sauciato. scilicet homine iam
sanato ne eum absque custode desereret ipsum sauciatum com-
mēdauit stabulario. id est sacerdoti curato. et dedit ei duos
denarios. scilicet duas claves ecclesie. scilicet discernendi sciam ac
ligandi et soluendi potestatem adhibens dixit. **Curam illius**
habe. Ut igitur sacerdotes qui non sunt multum in iure canoni-
co vel sacra theologia pueri aliquam noticiam haberent per
quam possent inter lepram et lepram discernere et sic penitē-
tie salutaris ministrare medelam. in secūda parte huius ope-
ris aliqua ex diuersorum doctorum sententijs et maiorum meorum
dictis diligenti studio vt melius et breuius potui cōpilari. vt
si neophiti et minus pueri curati in foro penitentie dubita-
uerint istud opusculum sit eis qualecūque introductorium et ali-
quod directiuum. **Hec autē** non presumens de viribus proprijs
cum nulle sint acceptaui. sed confidens de clemētia saluato-
ris qui bene omnia faciens surdos facit audire et mutos loqui.
unde lector affectum meum cōsiderans me lingua toxicata non
mordeas et si aliqua inuenias vitia ea attribuas soli deo. mi-
nus autem vitia vel proflus inutilia me et ea fraterna corri-
gas et emendes charitate.

Tractatus primus secunde

partis principalis de penitentiā in generali. Et habet
quattuor capitula.

Tractatus primus secunde partis

DE penitencia igitur tractatur primo dicā aliqua de penitencia in generali et postea dicā de qualibet eius pte in spēali. **Capitulum primum** quid est pnia. et vnde dicat. et q̄t sunt eius spēs. **Capitulum secundum** de pnia solēni. **Capitulum tertium** de pnia publica. **Capitulum quartum** de priuata penitencia.

Quid est penitencia et vnde dicat. et quot sunt eius spēs

Capitulum primum.

Penitencia s̄m Amb. definit sic. Pnia est p̄terita p̄cā plāgere. et plāgenda iterū nō cōmittere. **Secūm** Augu. definit sic. Pnia est q̄dā dolētis vindicta puniens in se q̄d se dolet p̄misisse. Et d̄r pnia de pena pene. et teneo tenes. vnde pnia q̄si p̄neretio. in q̄stuz. s. penitens p̄ penā quā sustinet punit se p̄pter illicita q̄ cōmisit. **Probant** ista de pnia. d̄l. iij. circa p̄n. **Aug.** in li. v. respōsionū definit sic p̄niam. Pnia est q̄dam res optima et p̄fecta oēs defectus reuocās ad p̄fectum. **Verū** licet a doctoribz varie et multe distinctōnes ponātur de pnia. scz quō est virtus et sacramētū. moueant etiam circa hanc materiam multe quēstiones. obmissis omnibz illis cum magis confusio nē q̄ edificatōem cōtineant aīaz. de diuisione p̄nīe est agendū. **Sciendū** ergo q̄ pnia vno mō diuidit sicut genus in spēs. **Alio** modo diuidit sicut totū in ptes. **Prima** diuisio est. q̄ pnia alia est solēnis. alia ē publica. alia est priuata. **De solēni pnia** **Capitulum ii.**

Circa solēni p̄niam quattuor sunt notanda. **Primo** qualis sit vel que sit eius forma. **Ubi** sciendū est. q̄ ista penitencia nō d̄r solēnis qz sit in publico: sed qz imponit cū solēnitate tali. **Unde** sciendū. q̄ feria q̄rta in capite ieiunij. i. i. die ciner. illi q̄ debēt agere istam p̄niam p̄ntent se in ecclia coram ep̄o et sacerdotibus. et ep̄s p̄missa aliqua monitōne ostēdit eis grauitatē et enormitatē p̄ctōz suoz. et idutos cilicio eijcit eos de ecclia: cantando illud respōsoriū **Ben.** iij. c. **In** sudore vultus tui. et sic sunt extra eccliam vsqz ad diem cene. q̄ die recipiuntur et admittunt ad ingressum ecclie. nō t̄n ad cōmunionē quousqz sunt p̄ ep̄m recōciliati. **Et** de hoc habet plene

De penitentia

et pfecte .l. di. i. capite **S**cdo notanda est rō hui⁹ solēnitatis
et est triplex **A**na est ad exemplar z terrorē alioꝝ **A**lia est ad
erubescētia delinquentiū **A**lia est ad fecatōem eieciōis ade
de paradiso. vñ cū grandib⁹ suspirijs d⁹ sibi denunciare epus
q⁹ sicut adā ppter peccatū suū fuit eieci⁹ de paradiso. ita ipi ppter
peccatū suū eiciunt de ecclesia **E**t iō sicut habet. xxvi. q. v. c. vl.
talis penitētia nō est iteranda. z sic intelligit⁹ s̄bum **A**mb. qd
ponit de pnia di. i. q. d. q. sicut vnicū est baptismū ita ē vnica
pnia. qz loq̄t de pnia solēni q̄ nō d⁹ iterari nisi de p̄suetudine
alicui⁹ ecclesie aliqd aliud obrineret. tunc em̄ possz sine piculo
iterari. de pe. di. iij. c. i. s. ex psona. **T**ercio notādū p quib⁹
criminib⁹ z q̄b⁹ psonis d⁹ iponi ista pnia **U**n sciendū q⁹ nō d⁹
imponi nisi p graui z enormi z vulgarissimo crimine qd totā
cōmouerit urbē vel cōitatē **N**ō d⁹ iponi clerico nisi deposito.
et q̄ se lēa egerit nō p̄t pmoueri ad sacros ordines. nec minū/
strare in ordine suscepto. vt pz. l. di. ex nitētib⁹. xxvi. di. illra/
ros **R**ō hui⁹ phibitōis ē q̄druplex **P**rima ē ordinis excellen
tia. qz nō sunt digni accipe vasa. s. sacramētoꝝ. i. ordines q̄ du
dū fuerunt vasa vitioꝝ. l. z em̄ pctm̄ sit deletū p pniā. rema/
net tñ aliq̄ cicatrix. i. aliq̄ irregularitas q̄ ipm̄ ipedit a suscep
tione sacri ordinis **S**cda cā ē timor labēdi ex p̄stina p̄suetudi
ne p̄surgens. pferēs em̄ memorādi criminis labem non h⁹ sa
cerdotij lucidā dignitatē. lxi. di. in sacerdotib⁹. **T**ercia causa
ppter scandalū ppli. cū em̄ talis pnia nō imponat nisi p crimi
ne enormi z vulgarissimo. qd totā cōmouerit urbē. nō posset
talline magno scandalo ministrare. l. di. de bis clericis. **Q**uar
ta cā est. qz nō h⁹ frontē redarguendi alios. cū ipē sit p̄sc⁹ sibi
se cōmississe eadē q̄ corripit vel maiora. xxvi. di. p̄mū. **D**ispen
satur aut cū solēni pnia in minorib⁹ ordinib⁹ ppter necessitatē
vel vtilitatē ecclesie. vt d⁹ in. l. di. **P**lacuit. **E**t si q̄ras qd p̄ fa
cere dispensatōem **D**ico q⁹ ep̄s ex q̄ nō ē ei spēaliter phibitus
extra de sen. ex. nup. **E**t si dicas p̄tra. p illud qd d⁹. l. di. c. ex
penitentib⁹. vbi d⁹ q⁹ ep̄s scient ordinans solēniter penitētē
d⁹ p̄uari p̄tate ordinandi. **D**ico q⁹ nō obstat. qz intelligit⁹ illd
cū ordinat absqz dispēsatōe vel cū ordinat sine cā legitima et
inordinate dispensat. l. di. q̄ in aliq̄ **S**olēniter etiā penitens

Tractatus. s. **secunde** partis.

nō p̄t p̄bere m̄fimonū. si tñ p̄traxerit tenebit. p̄bā ista. l. d. f. illō q̄q; nob. z. xxvi. q. vi. c. vl. **Q**uarto notādū ēa q̄ p̄t imponi solēnis p̄nia. Et ē sciendū q̄ solēnis p̄nia nō d̄z iponi. si ab ep̄o vel de mādato ei⁹ a sacerdote. **S**ol⁹ etiā ep̄s vl̄ in articulo necitatis de mādato ei⁹ sacerdos p̄t recōciliare solēnitē penitētes. z. si bñ penituerint poterūt reconciliari infra octa uas pasche. z. cōicarez h̄e ingressuz ecc̄ie. sin autē remanebū sic vl̄ q̄ ad finē vite. Et h̄ habet. xxvi. q. vi. c. vl. Et q̄ ista materia magis tangit reuerendos z. sanctissimos ep̄os quozum seruus z. discipulus sum q̄s simplices sacerdotes. ideo nihil plus dicam de ista materia.

De publica penitentia **Ca. iij.**

Publica vocat̄ pprie illa q̄ fit in facie ecc̄ie. nō tñ cū p̄di p̄ta solēnitare. sicut qñ inuungit̄ pegrinatio p̄ mundū cū baculo cubitali vel cū veste aliq̄ vel cū aliq̄ alio tali. Et hanc possēt vt credo iponere q̄libet p̄fessor p̄fidenti sibi. q̄ nō inuenio p̄hibitū nisi forte p̄suetudo teneret p̄trariū. vel nisi ep̄s re seruauerit sibi. Et est sciendū q̄ ista p̄nia non d̄z iponi clerico nisi deposito. nec etiā d̄z imponi laico nisi p̄ crimine graui z. manifesto. z. q̄ iudicare de criminibz grauibz z. manifestis p̄tinet ad ep̄os credo z. p̄sulo q̄ ille cui cēt talis p̄nia iponēda cēt ad ep̄m remittend⁹. p̄bant ista de pe. di. vi. cui aūt debeat. s. sacerdos. Et credo q̄ talis p̄nia possēt iterari toties q̄nties iterat̄ pctm̄ p̄ q̄ ē iponēda. de pe. di. iij. c. rep̄unt. z. c. septies in die cadit iust⁹. z. ca. ad huc instant p̄fidi.

De puata p̄nia **Ca. iij.**

Penitentia puata ē illa q̄ singularit̄ z. puata fit q̄tidie cum q̄s pctā sua p̄fitef̄ secrete sacerdoti. z. de ista sp̄ealit̄ intēdit̄ hic. Et est sciendū q̄ q̄libet p̄nia p̄fecta in tres p̄tes diuiditur. s. cordis p̄tritoem. oris p̄fessionē. z. opis satisfactōem. Et ista ē sc̄da diuisio p̄nie. **U**n̄ Joannes os aureū. **P**erfecta p̄nia cogit peccatorē oīa sufferre. in corde em̄ ē cōtritiō. in ore p̄fessio. in ope satisfactio z. tota humilitas. z. hec est fructifera penitentia. de pe. di. i. c. penitentia vera. s. p̄fecta. **Q**uia em̄ tribus modis offendimus deum. videlicet delectatōne cogitationis. imprudentia loquutōnis. in superbia operis. Et fit

De contritione

regulam medicorum. contraria contrariis curantur. tribus modis oportet quod satisficiamus. scilicet cordis contritione. oris confessio. ne. et operis satisfactione. Unde penitentia sic perfecta est illis felix et beneficium triduum quod petebant filii israel. id est christi etiam deum per fidem videntes in egypto. id est in tenebris peccatorum existentes. dum dicebant. deus hebreorum vocavit nos ut eamus viam trium dierum. scilicet confessionis. contritionis. et satisfactionis. in solitudine huius mundi. et sacrificem sacrificium penitentiae domino deo nostro. ne forte accidat nobis pestis. id est culpa in presenti. et gladius. id est pena in futuro. Penitentia etiam sic perfecta est illa scala benedicta cum istis tribus gradibus quam vidit iacob erectam usque ad celum. et dominum innixum ipsi scale. et hoc propter tria. Primo ut ascendente per eam fortiter sustineat. Secundo ut si necesse fuerit ascendenti per eam manum porrigat. Tercio ut ascendens per eam cum fatigatus fuerit ad episcopum respiciat iactans totam curam suam in eo. Non est enim ita crudelis ut ait Augustinus. ut ipsum cadere permittat. In primo gradu est dolor. In secundo pudor. In tercio labor. De his igitur partibus penitentiae per ordinem est dicendum. Et primo de contritione.

Tractatus secundus secundae partis de contritione. Et habet septem capitula.

Quia circa contritionem septem sunt per ordinem consideranda. Primo quid est contritio in se. Secundo de quantitate contritionis. Tercio de eius qualitate. Quarto de eius duratione. Quinto de quibus debet esse contritio. Sexto que est causa inductiva contritionis. Et septimo quis est effectus contritionis.

¶ Quid est contritio.

Ca. i.

Ad videndum quod est contritio. notandum quod contritio sumitur hic ad similitudinem contritionis quae fit in corporalibus. Unde sciendum quod res corporaliter perituram quae in minutas partes perituram sicut spes aro/
l ij

Tractatus. ij. secūde partis.

matice in mortario pterunt. **U**n̄ dñā ē inter p̄tritonem & fractiōē. nā fractio ē qñ res frangit̄ in magnas ptes. **C**ōtritio ē qñ res frangit̄ seu terit̄ in minutas ptes. **D**olor igit̄ de peccatis dicit̄ p̄tritio nō fractio ad designādū q̄ nō solū penitēs de peccatis suis in generali p̄terit̄. imo de quibet̄ in spēali. de hoc tñ maḡ dicit̄ israh. v. c. hui⁹ tractat⁹. **S**z q̄re magis dicit̄ p̄tritio q̄ dolor. **S**ciendū q̄ fm̄ q̄ dicit̄ be. Bern. sup̄ cāti. iō dicit̄ p̄tritio & nō dolor. q̄ sicut̄ vngentū sanatiū p̄ficat̄ ex multis herbis tritis in mortario. sic vngentū cōpūctōis p̄ficat̄ ex herbis multoz p̄ctōz nati in aia peccatrice. q̄ vt dicit̄ in ps. lxxij. **I**n terra deserta inuia & inaq̄sa. tritis in mortario p̄ficat̄. **E**t h̄ istō verum sit & sanctissime dictū. nō tñ reddit̄. **B**ern. rōem hui⁹ qd̄ q̄rebat̄. q̄ fm̄ h̄ maḡ diceret̄ hō p̄terēs q̄ p̄teri & p̄ctm̄ diceret̄ p̄tritū. **E**t iō sciendū q̄ in p̄tritōe tria sunt attendēda. **P**rimo qd̄ ē illō qd̄ p̄terit̄. **S**ecūdo a q̄ p̄terit̄. **T**ercio ad qd̄ p̄terit̄ siue ad qd̄ p̄tritio terminat̄. **I**llō qd̄ p̄terit̄ ē corp⁹ peccatoris qd̄ ē vas q̄si fictile repletū veneno peccati. **E**t iō **J**obel p̄pheta indicans autoritate dei p̄tritōem dixit̄. **C**ōuertimini ad me in toto corde vestro. i. ieiunio & fletu & planctu & scindite corda vestra. s. in p̄tritōe. **I**llō a q̄ p̄terit̄ cor p̄ctōis est duplex mola. q̄z vna ē sup̄ior. i. sursum eleuās. & ista ē spes venie pueniens ex p̄sideratōe diuine misericordie. **A**lia ē mola deorsum dep̄mens. & ista est timor pene veniens ex p̄sideratōe diuine iusticie. **E**t istas duas molas dicit̄ tenere verus penitēs nec vni q̄z dicit̄ eas deserere. nec eas diabolo pignori tradere. **I**n cuius figura dicit̄ in **Deut. xxij.** **N**ō accipies loco pignoris sup̄iorē et inferiorē molā. i. nō desperes p̄pter magnitudinē & enormitatē p̄ctōz tuoz. s. sp̄spera in dei miam. nec p̄sumas. sed t̄ me grauitatē tormentoz ex dei iusticia. **I**llud ad qd̄ contritio terminat̄ est vt cor p̄ctōz durū vt lapis emolleseat & liq̄fiat vt cera. q̄ scriptum est. **C**or durū male habebit in nouissimo die. **E**t iō vere p̄tritus p̄t dicere. **F**actum est cor meū tanq̄z cera liquescens. **E**t de tali corde dicit̄ ps. l. **C**or p̄tritum & humiliatum deus nō despiciet. **U**isa igitur p̄prietate istius nominis contritio. videndum est quid sit contritio. **E**t est sciendum q̄ contritio a magistris sic definit̄. **C**ontritio est dolor voluntarie

De contritione

pro peccatis assumptus cum proposito confitendi et satisfaciendi. Et ad
evidentiam istius definitionis videndum est de singulis partibus po-
sitis in definitione. Quod enim contritio est dolor. Cum enim secundum quod di-
ctum est contraria contrariis curantur, et medicina dicitur esse contraria in-
firmitati, et contritio sit medicina peccati, et in peccato fuerit delecta-
tio, oportet quod in contritione sit dolor. Et ita dicitur in apostolo, xviii. c.
Quatuor glorificavit se et in deliciis fuit in peccati perpetratio tantum
date ei tormentum et luctum in contritione. Et notandum quod non solum in
contritione est dolor, sed etiam est ibi et gaudium, quoniam cum peccator recordatur se
pro peccatis offendisse deum creatorem suum quem enim creavit ad imaginem
suae patris sui celestis quem pascit corporaliter et spiritualiter et redempto-
rem suum quem liberavit pro proprium sanguinem suum a pena et a prope-
tua damnatione, recollit etiam se amisisse pro peccatis suam gloriam para-
disi et incurrisse penam inferni, dolere debet. Sed quoniam cogitat se pro
istis doloris elogiari a peccato et recollitari deo gaudere. Et non in-
merito, sicut enim gaudet qui naufragium evasit, sic vere contritus
debet gaudere dum se videt peccati naufragium evasisse. Sequitur, vo-
luntarie assumptus. Cum enim deo non placeant coacta servitia ni-
si dolor contritionis est voluntarius non esset deo gratus nec ac-
ceptus. Sicut enim peccatum teste beato Augustino adeo est voluntarium quod
si non est voluntarium iam non est peccatum, sic contritio dicitur esse adeo volunta-
rie assumpta quod si non est voluntaria iam non est contritio. Et ratio ista
rursum est ista, quod actus meritorius vel demeritorius oportet quod sit a vo-
luntate elicitus vel impatitur, alias non esset meritorius vel demerito-
rius. Sequitur cum proposito confitendi et satisfaciendi, vere enim contri-
tus dicitur esse in proposito confitendi et satisfaciendi quoniam habet oportunitatem
alias contritio sua esset falsa et nulla, et ratio est, quod cum ad perfectionem
totius integralis requiratur quod omnes eius partes sint salubres, sicut ad perfec-
tionem domus requiruntur quod sint salubres tectum parietes et fundamentum, ita et
ad perfectionem vere penitentiae requiruntur quod ista tria, scilicet contritio confessio
et satisfactio, quae sunt partes integrales eius in quantum est sacramentum
sunt salubres in re vel in voto. Unde in quolibet penitentia perfecta sunt tres par-
tes, scilicet cordis contritio, oris confessio, et operis satisfactio, quae tan-
gitur Joel propheta cum dicit in persona domini. Convertimini ad me in toto
corde vestro etc. Cum enim dicitur in toto corde, tangit contritionem et con-
fessionem fieri in toto corde. Ille autem in toto corde convertitur qui illud

Tractatus. ij. secūde partis

quod ore dicitur corde sentit. quia cum cor et lingua non discrepant dulcis est symphonia. Et cum ulterius dicitur in ieiunio et cetera. indicat satisfactionem. secundum enim quod dicitur Joan. Quicquid est in mundo autem est concupiscentia carnis. aut concupiscentia oculorum et cetera. Iohannes contra concupiscentiam carnis dicitur in ieiunio. Contra concupiscentiam oculorum dicitur in fletu et plactu. et contra superbiam vite dicitur. scindite corda vestra et non vestimenta vestra

De quantitate contritionis Cap. ij.

Quantitas contritionis mensuratur penes quantitatem doloris quod essentialiter est ipsa contritio vel causatus a contritione. Notandum ergo quod duplex est dolor in contritione. secundum quod dolor dicitur duobus modis. Nam dolor uno modo idem est quod displicentia voluntatis. in quantum. scilicet. voluntati displicet aliqua res forte vel fuisse. Alio modo dolor idem est quod passio resultans siue reducens in sensualitatem. id est. in carne. in quantum. scilicet. in parte sensitiva sentit aliquis dolor ex illatione alicuius nocumendi. sicut quando prescindit membrum vel vulneratur corpus vel comburitur vel aliquid tale. Loquendo de dolore primo modo. puta. scilicet. dolor est displicentia voluntatis. talis dolor est essentialiter ipsa contritio. et sic dolor contritionis debet esse et esse maximus si sit vera contritio. Unde dico quod peccatum tuum debet sic displicere voluntati et rationi quod nullo modo et nullo pacto nec commode nec incommodum pro vlla re velles in ipsum consentire vel consensisse. Et ratio huius est. quia contritio si sit vera non potest esse sine charitate. imo semper cum charitate. Ad hoc autem quod aliquis habeat charitatem quantumcumque parvam necesse est quod diligat deum super omnia sic quod pro nullo danno vel commode velit offendere vel offendisse deum. Et ideo cum peccatum sit offensio dei. peccatum tuum debet displicere voluntati formate charitate. qualis debet esse et esse voluntas veri contriti quod nullo modo. nulla sorte. nullo danno vel idem. non velit ipsum facere vel fecisse. et hoc est quod dicitur in Hierem. vi. c. ubi dicitur. Luctum virginis fac tibi planctum amara. ubi dicitur glo. Docet penitentem quod facere debeat. Et sequitur. Nihil dolentius morte virginis. ita etiam nihil dolentius debet esse quam offendisse deum per peccatum. Et sic dico quod loquendo de dolore. puta. dolor dicitur displicentia voluntatis. dolor contritionis est maximus. ita quod non posset esse maior. Si autem loquamur

De contritione

De dolore put nominat dolores causatum in sensualitate. sic
talis dolor est effectus contritionis. in quantum aliquis vere et
perfecte fuerit contritus ex dolore primo. sed ex displicentia vo
luntatis de peccato et in quantum est offensivum dei proripit in fle
tum et lamenta et lachrymas. sicut legitur de beata Maria
magdalena et de beato Petro apostolo. et sic dico quod non o
portet quod in contritione iste dolor sit maior quocumque alio dolo
re. Videmus enim multos viros et multas mulieres vere peni
tere in quod humanitas potest cognoscere qui magis flent et
plorant pro morte sanguineorum vel amicorum suorum. vel pro
omissione alicuius rei temporalis quam plorant et flent pro peccatis suis.
Et ratio est cum enim dolor iste sit in affectione sensualitatis.
et affectio que est in sensualitate sequatur experientialem et sensuale
cognitionem. et pauci imo paucissimi sint qui ita habeant sen
sualis seu experientialem cognitionem divine dilectionis sicut habent
cognitionem dilectionis factorum temporalium. ideo pauci imo paucissimi
sunt qui ita sensualiter doleant de peccato sicut dolent de aliquo danno tem
porali. Sed si inveniretur aliquis esset multum laudandi Sic ergo patet
quod loquendo de dolore put dolor dicitur displicentia et dissensus vo
luntatis dolor contritionis debet esse maximus. id est maior quam
alio dolore. loquendo autem de dolore qui dicitur passionem resultantem
in sensualitate sic non est necessarium quod dolor contritionis sit maior
quocumque alio dolore. esse tamen multum congruum. Sed quod nunquam
verus contritus et penitens debet plus velle sustinere quam cum
quod penam inferni vel quamcumque aliam penam temporalem sicut infirmitatem
vel mortem quam peccasse vel peccare. Dico quod nullus in mente sua
debet sibi ponere talem questionem. nec etiam alicui alij. quod istud
esset seipsum vel alium ponere in tentationem. et mens humana
est multum infirma ex parte sensualitatis. que semper refugit
mortem et mala corporalia. etiam quantumcumque sit homo per
fectus. sicut patet in salvatore nostro iesu christo qui imminente
passionis hora dicebat. Tristis est anima mea. et hoc quantum ad
sensualitatem usque ad mortem. et exponens seipsum dixit. spiritus. id est. vo
luntas rationalis promptus est. supple ad sustinendum mortem. caro autem. id est.
sensualitas infirma. quod refugit mortem. Quare nemo debet se pone
rei tali proplexitate. nec professor debet interrogare. Istud autem requirit de

Tractatus .ij. secunde partis

incōitate in quolibet vere cōtrito et vere penitēte q̄ ubi incōi-
tas foret prius sustineret oēm penā q̄ offenderet deū p̄ pctm̄
Et hec de q̄sitate contritionis sufficiant.

De eius qualitate **Capitulum .iij.**

Nunc de q̄litate cōtritiōis dōm̄ est. Circa qd̄ scienduz
est. q̄ cōtritiō debet habere septē cōditōnes. **P**rimo ei
debet esse discreta. vñ debet esse cū spe venie. ita q̄ vere cōtri-
tus nanq̄ debet desperare de dei misericordia. qz plus pōt
deus peccare q̄ hō peccare. vñ **Augu.** sup illud s̄bū qd̄ dicit
Layn **Gen.** .iij. ca. s. **M**aior est iniquitas mea q̄ vt veniam
merear. d̄t **Layn** mentiris qz maior est dei pietas q̄ tua iniq̄-
tas. z **Amb.** **Nemo** desperet qz iudā. p̄ditore non scelus qd̄
cōmisit s̄ sua desperatio fecit penit̄ interire. **S**z qz nemo scit
vtrū sit dignus amore vel odio dei non debet nimis p̄sume-
re s̄ semp debet timere. qz initium sapiētie est timor dñi. **E**t
ideo verus penitens granū. i. aiām suam debet terere inter
duas molas. s. timoris z spei. z farina sic trita barutello dis-
cretōnis vel cōpassionis mūdāta aq̄ lacrimarū. i. cōpunctio-
nis cōmixta. panem bonū in clibano cordis igne charitatis
decoctum faciat hospiti suo christo. ita q̄ in die iudicij dica-
tur sibi **E**surivi z dediti mihi māducare. **S**cōdo d̄z eē ama-
ra. **E**t ita dicebat ille sanctus rex **Ezechias** **Isa.** xxxvij. **R**e-
cogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aiē mee **E**t si
sit talis faciet pacē inter deū z animā peccatricē **U**n̄ idē **Ez-**
echias. **E**cce in pace amaritudo mea amarissima. **A**mara d̄z
esse cōtritiō. quia peccator delectatus fuit in cogitatiōe illici-
ta. amariōr qz p̄sensit. amarissima qz opus illicitū p̄petrauit
Et si sic fiat poterit dicere p̄tritus illud qd̄ seq̄tur. **T**u autē
eruisit animā meā vt nō p̄iret peccasti post tergū oia pctā mea
Tercio d̄z eē lachrymosa. vñ **ps.** vi. **L**anabo p̄ singulas
noctes lectū meū. lectū. s. p̄scie: lachrymis meis stratū meū
rigabo **E**t sic fecit brā maria magdalena q̄ lachrymis lauit
pedes dñi nostri iesu christi. ideo q̄ fuerūt sibi pctā remissa
Quarto d̄z eē p̄meditata. vt in autorita te p̄allegata **R**eco-
gitabo tibi oēs annos me. zc. **E**t d̄t **Isaias** loq̄ndo aiē pec-
catrici. **S**ume cytharā. s. p̄nie. circū ciuitatē. s. anime cogi-

De contritione

tādo et rememorādo singula peccā. et dicit cogitare horas diei et
tēpora et loca. huiusmodi meretrix. i. aia peccatrix q̄ peccādo cū di-
abolo fornicata ē et obliuioni tradita est a deo ppter peccā ob-
lita. ¶ Quinto dicit esse vniuersalis. i. de oibz peccatis. ¶ Sexto
debet esse durabilis. i. continua. et de his dicitur infra in ca-
pitulis duobz sequētibz. ¶ Septimo dicit esse integra. i. cūppo-
sito p̄tendi et satisfaciendi. alias nō esset p̄tutio s̄z derisio.
Et de hoc dictū est vt supra in primo capitulo. Et sic patet
qualis debet esse contritio.

Quātū debet durare contritio . Cap. iiii.

Ad sciendū quātū debeat durare cōtritio notādū ē hic
q̄ fm̄ qd̄ supra dictū est in ca. ij. in p̄titiōe est duplex do-
lor. Vn̄ est dolor q̄ idē est qd̄ detestatio siue displicētia vo-
luntatis. et iste sp̄ dicit durare quātūdiu hō viuit. ¶ Notandū at̄ q̄
cū p̄ceptū de p̄titiōe sit affirmatiuū. et p̄ceptū affirmatiuū ob-
ligat sp̄ et nō ad sp̄. s̄z p̄ loco et tpe. p̄ceptū de p̄titiōe sic obli-
gat q̄ nō oportet q̄ hō sit sp̄ in actu p̄uertēdi. s̄z quicūqz oc-
currit sibi memoria de peccō q̄ displiccat sibi illud fecisse. Et
ita intelligit̄ p̄ b̄n̄ b̄n̄ Augu. in li. de pe. vbi dicit Semp̄ doleat
et de dolore gaudeat. Et sequitur. vbi dolor finit̄ ibi p̄n̄ia defi-
cit. Vn̄ q̄n̄ dicit sp̄ doleat. intelligendū est q̄n̄ occurrit memoria
de peccō. Sicut q̄n̄ dicit. vbi dolor finit̄. intelligendū est finit̄ vel
de actu vel de habitu. Et cā quare dicit sic durare p̄titiō est. qz
nemo est certus de lege cōi si peccatū est sibi p̄ p̄titiōem remis-
sum. qz nescit si p̄titiō fuit sufficiens. vñ dicit in ecclesiastico De
p̄piciato peccō noli eē sine metu. Posito etiā q̄ aliq̄s sciret p̄
reuelatōem diuinā peccatū sibi fore remissum. adhuc dicit sibi sp̄
displicere peccasse q̄n̄ occurrit sibi memoria de peccō. alias
peccaret nouo peccō. qz sic culpa ē velle peccare ita culpa ē vel-
le peccasse. Alio dolor ē in p̄titiōe. s̄z dolor q̄ resultat et redit̄
dat in sensu alitate. q̄n̄ s̄z hō ex displicētia peccati p̄rūpit ī fletū
et lacrymas. Et tal' dolor nō optet q̄ sp̄ duret. cū pauci im-
mo paucissimi sunt q̄ etiam vna hora sic possent plorare pec-
cata. quāto minus tanto tpe vite sue. esset t̄n̄ multe p̄fectionis
qui sp̄ q̄n̄ recordaret̄ de peccatis posset ea plorare. sicut legi-
tur de b̄n̄o Petro ap̄lo q̄ sp̄ portabat sudariū in sinu cū q̄ ter-

Tractatus. ij. secūde partis

gebat lachrymas qz qñ recordabat pcti qđ fecerat qñ christū negauerat nō poterat lachrymas p̄tinere. et tamē bñ sciebat christū sibi dimisisse peccatum

¶ De quibz debet esse p̄tricio ¶ Caplm. v.

Peccatū qđdā est actuale. qđdā originale. Actuale ē qđ p̄trabit actu pprio. i. qñ hō agit qđ agere nō dz Et isto mō definit sic. Pctm̄ ē om̄e dcm̄ vel factū vel p̄cupituz p̄tra legē dei Originale pctm̄ ē qđ p̄trabit hō ex origine inq̄stum scz hō descēdit ab Adā fm̄ rōem sine nationē seminālē. ita qz pctm̄ originale formaliter nihil aliud est q̄s carētia iusticie originālis ¶ Unde sciendū. qz Adā in sui creatōne accepit a deo qđdā donū sup̄naturale. qđ donū vocabat iusticia originālis. q̄ iusticia ita ordinabat hoīem ad deū qz aīa hoīs in oībus obediebat deo. ita qz in nullo monebatur contra volūtatē dei. et corpus ita obediebat aīe qz in nullo monebat cōtra volūtatē aīe. i. p̄tra ip̄eritū rōnis. Et p̄ illud donū oīa aīa lia erant subiecta hoī z obediebāt sibi ad nutū. iuxta illud p̄ viij. Om̄ia subiecisti sub pedibz ei⁹ oues et boues vniuersas insup et pecora cāpi. volucres celi z pisces maris. Istud donū acceperat Adam nō solū p̄ se sed p̄ tota posteritate sua. ita qz in oēs qui descēderēt ab eius semine ip̄e transfunderet istō donū. i. istā iusticiā origināle. Et isto dono p̄ pctm̄ suuz ip̄e puauit se z totā posteritatē suā. ita qz oēs q̄ descēdunt ex ei⁹ semine carēt isto dono. Et talis carētia vocat̄ pctm̄ origināle. Ad videndū ergo de q̄bus dz esse p̄tricio. p̄mo videndum est vtrū hō p̄teri debeat de pctō origināli. Et est sciendum qz nō. Cuius ratio est. qz solum de illo debet homo dolere et p̄teri qđ ē actu pprio p̄missuz. vel qđ fuit ī p̄tate sua nō cōmittere. sz pctm̄ origināle nō fuit actu pprio cōtractū. nec fuit in p̄tate alicuius nō cōtrahere illud. quare nullus tenet̄ dolere vel cōteri de peccato origināli. Et dico nullum tenet̄ de necessitate. Congruum em̄ esset adulto qui accedit ad baptisimū qz displiceat peccatum origināle. non in speciali qz fuit contractū. sed in generali inq̄stum scz om̄e quod separata deo debet displicere. De peccato autē actuali quō homo debet conteri. de eo notandū qz in genere duplex est pec

De contritione

catum actuale. Nam quoddam est mortale quoddam veniale.
De peccato mortali debet homo conteri et confiteri singulariter
et singulariter de quolibet. ita quod non sufficit confessio gene-
ralis. imo quilibet vere penitens debet diligenter examinare
et discutere conscientiam suam. ita quod recogitet dies. horas
loca. tempora. personas. et omnes circumstantias in quibus et
cum quibus peccare potuit et peccauit. et ita sicut occurret
sibi memoria de peccato. singulariter et specialiter conteratur
de quolibet. ita tamen quod licet de quolibet peccato mortali ve-
rus penitens debeat maxime et summe dolere. tamen finis quod
vnum peccatum est grauius quam aliud intensius debet dolo-
re et conteri de vno quam de alio. ¶ Sed quid fiet de pecca-
tis obliuiscitis. Dico quod aliquis potest esse oblitus peccatorum
suorum duobus modis. Vno modo quod sit oblitus in specia-
li. sed non in generali. id est. bene recordatur se peccasse mor-
taliter. sed tamen non recordatur de specie peccati. puta si
fuit fornicatus vel furatus. et sic de alijs. Et talis debet dolo-
re et conteri de peccato in generali. et in speciali tenetur conte-
ri de negligentia sua per quam venit in obliuionem peccati
sui. et tenetur facere quod in se est. scilicet quod recordetur in speciali
de peccato suo. vel cogitando vias suas. vel orando deum quod re-
ducatur sibi ad memoriam. Alio modo potest esse oblitus pecca-
ti sui. ita quod non recordatur nec in generali nec in speciali. et adhuc
tenetur conteri in generali. Et voco conteri in generali non sub
conditione conteri. id est dicendo vel cogitando doleo et con-
teror si peccauit. Sed voco conteri in generali conteri sub ex-
timatione probabili. debet enim homo probabiliter credere quod
in multis offendit deum quorum non recordatur. et si sub ista
extimatione doleat et peniteat sicut si certus esset. tunc contritus
est et penitens. ¶ Vnde quilibet debet dicere frequenter versum psal-
mi. Delicta iuuentutis mee et ignorantias meas ne memine-
ris. Quomodo autem homo debet conteri de peccato veniali.
¶ Notandum quod tria sunt genera peccatorum venialium. nam quoddam
est veniale ex surreptione. id est subitum. vel non propria voluntate sed ex
surreptione. et de tali non tenetur homo conteri in speciali nisi de
congruo. Quoddam est veniale ex voluntate. cui si consentiat

Tractatus .ij. secunde partis

incidit hō in mortale. sicut delectatio morosa in cogitatioe de actu carnali est peccatū veniale. s; si sit ibi consensu ē peccatū mortale. Et de tali veniali quā occurrit memoria de eo d; hō peccari et penitere et diligenter advertere ne sit ibi vel fuerit consensu. Quidā est veniale quod per frequentationem sui auget libidinem peccandi. et tanta poterit ibi esse libido peccandi quod illud quod de sua natura erat veniale ex illa libidine fieret mortale. sicut mē daciū iocosum de sua natura est veniale. s; totiens potest iterari quod augetur instantū libidine mētiendi quod ex tanta libidine poterit hō totiens mētiri iocose. quod peccabit mortaliter. Et de tali d; hō peccari et penitere aduertēdo et p̄cauēdo ne multiplicet. De hoc tñ magis dicitur quā agit de confessione peccatorū venialium quod eodē mō tenet hō de eis peccari quod tenet ea p̄fiteri.

Que sunt cause inductiue p̄tritiōis **Ca. vi.**

Quæ inductiue p̄tritiōis sunt multe. **P**rima et p̄ncipalis est amor dei. illud ei quod p̄ncipaliter d; hōies retrahere a peccato. et si peccauerit quod corrigat et emēdet se ē amor dei. Et iste amor generat sic i aīa peccatoris. Cū em̄ amor sequit cognitiōem quod ut dicit **Augus.** Cognita diligimus. incognita nequaquam. quā peccator cogitat et recognoscit dei bonitatem et iusticiam cui displicet oēm malū. et nullo mō relinquit aliqd malū impunitū et recogitat se multa mala p̄mississe quod displicet diuine voluntati. et propter quod ē dignus puniri grauius timet: quā etiā cogitat vltimū dei pietatem et misericordiam quod paratus ē oīni dolenti et penitenti p̄cere et remittere culpā quā tunc magnā sperat de venia. et sic mouet ad detestandū peccatū. et iste motus vocatur attritio id ē quādam p̄tritiō imperfecta. Et ita deus qui nunquam deficit in fundit lumē grē in aīam peccatoris. Et illo lumine peccator illustratus calefit in amore dei et detestatioe peccati. ita quod timor seruilis p̄cedit et p̄parat cor peccatoris ad p̄tritiōem. sed amor et seruos charitatis p̄ficit ipam. Et de hoc ponit exemplū **Augus.** di. quod sicut in futura sotulariū seta porci p̄cedit et facit viā filonō tñ remanet in futura sic in cōtritiōe p̄cedit timor. pene. et iste timor p̄parat ad charitatem et amorē dei. quod postquam iam est in anima expellit oēm timorē. ut dicit b̄t̄is **Joānes** in p̄ma sua canonica di. Perfecta charitas foris mittit timorē. s. timorē

De contritione

seruile q̄ ē timor pene. nō aut̄ timorē filialē q̄ est timor offense.
Secūda cā ē pudor. i. verecūdia de peccat̄ cōmissis. vt d̄r Pro
uerb. iij. Res dignas pfusione gerit. ⁊ Haum. iij. Reuelabo
pudēda tua in facie tua. Qñ em̄ peccator cogitat q̄ oia eius
pctā q̄tūcūq; secretar̄ ⁊ occulta sint. sunt deo manifesta ⁊ apta
et q̄ nisi peniteat ⁊ p̄terat̄ de eis dē de⁹ reuelabit ⁊ manifesta
bit ea toti mūdo mouet ad p̄tritoem ⁊ p̄niam. **Uñ Boetius.**
Magna ē nob̄ indita necessitas p̄bitat̄ cū oia agam⁹ in ocu
lis iudicis cūcta cernēt̄. Tercia cā est detestatio. i. abomina
tio vilitat̄ pcti. tanta em̄ ē vilitas pcti q̄ de filio dei facit ser
uum diaboli. vñ. b. Petr⁹. Qui facit peccatū seru⁹ ē pecca
ti. a q̄ em̄ q̄s supatus ē seru⁹ ei⁹. ⁊ Lū ḡ peccator sit p̄p̄ pctm̄
a diabolo supat⁹ p̄pter pctm̄ ē seru⁹ diaboli fact⁹. **Uñ Anf.**
fecisti me dñe ad tuā imaginē ⁊ ego supinduxi horribilē ima
ginē. **Uñ aia peccatrix vidēs ⁊ p̄siderās vilitatē pcti p̄r dice
re p̄bū q̄ d̄t Hieremias. Uide dñe ⁊ cōsidera qm̄ fact⁹ sum
vilis. Quarta cā ē p̄sideratio de die iudicij ⁊ penis inferni. qm̄
em̄ pctōr p̄siderat q̄ de oī dicto facto ⁊ cogitatu p̄tra legē dei
optebit eū reddere rōez in die iudicij. iuxta p̄bz saluatoris in
Dath. dicēs De oī p̄bo ocioso q̄ loquuti fuerint hoies sup
terrā reddēt rōez in die iudicij. vbi pctōrē monet ad p̄tritoem
et p̄niaz de pctis suis. **Uñ Hiero.** loquēs de die iudicij d̄t sic
Quonēscūq; illā diē p̄sidero toto corde p̄tremisco. **Idē Si**
ue comedā siue bibā siue aliqd̄ aliud faciam sp̄ videt̄ in auribz
meis illa tuba terribil̄ ⁊ horribilis ifonare. surgite mortui ve
nite ad iudiciū. Qñ pctōr attenda mēte ista cogitat tot⁹ tremit
in corde suo. **Si em̄ vt d̄t bt̄s. Pe. ap̄ls. i. Pe. iij. Et si iust⁹
qd̄ vix saluabit̄. impi⁹ ⁊ pctōr vbi apparebit. ⁊ Bre. Quid fa
ciet virgula deserti. i. pctōr. vbi p̄cutiet cedr⁹ paradisi. i. iustus.**
**Quinta cā ē de amissioe celest̄ gl̄ie. qm̄ em̄ pctōr cogitat se
p̄pter pctm̄ suū gl̄az paradisi pdidisse nō ē mirū si dolet. imo mi
rū est si nō crepat p̄ mediū. Si em̄ plorat ⁊ dolet hō p̄ amissi
one pecunie. q̄sto magis dz plorare ⁊ dolere de amissioe cele
stis gl̄ie. Et ideo dicebat. b. Jo. in apo. iij. Tene q̄s habes
vt nemo accipiat coronā tuā. **Sexta cā est dolor de multi
plici offensa creatoris. qm̄ em̄ pctōr cogitat ⁊ p̄siderat se offen******

Tractatus. ij. secūde partis.

diffe deum qui eum creavit de nihilo et insigniuit eū sua imā-
gine. et redemit suo sanguine. non est mirum si doleat et peni-
teat de peccato suo. De hoc dicit beatus Bernar. Dolor de
peccatis debet esse acer acrior acerrimus. Acer quia offen-
dimus deum creatorem. Acrior quia offendimus patrem no-
strum qui pascit nos multipliciter et gubernat. Acerrimus.
quod offendimus redemptorem nostrum qui nos liberauit suo
sanguine a vinculo peccatorū. a crudelitate demonum. et ab
acerbitate gehēne. ¶ **M**orandū tamen quod licet peccator. si-
cut dictum est debeat dolere et cōteri de peccatis. tamen de-
bet semper sperare in dño et in pietate et in misericordia sua.
ita quod debet sperare de venia et de gloria. quod ut dicit sapiēs Pro-
verbior. xxviii. Qui sperat in dño saluabitur

¶ **De effectu contritiōis** **Ca. vij.**

Effectus contritiōis est multiplex. Primus patet ex vi no-
aminis ipsius. Dicitur enim cōtritiō quasi simul vel ex toto
tritiō. quod intelligendum est sic. quod in contritiōe totius cor-
peccatoris ad litterā scindatur et partiā pre nimia angustia
et dolore. ira et indignatione que concipitur contra peccata.
Unde dominus per prophetam Joelē. ij. c. Scindite cor-
da vestra. Item ps. Sacrificium deo spiritus cōtribulatus
cor contritū et humiliatum deus nō despiciēs. Et fm quod di-
cit beatus Bernar. Contritiō mūdāt animā a reatu culpe. et
liberat a pena gehēne et ab horrenda demonū societate et vi-
lissima peccati seruitute. restituit bona spiritalia que pecca-
tor amiserat per peccatū. restituit etiam societatem spirita-
lis. scilicet ecclesie cōmunionē. bonorumque omnium que in ea sunt
participationem. De filio ire efficit filium gratie. de filio di-
aboli efficit filiū dei. et per cōsequens participes felicitatis et
hereditatis eterne. ¶ **M**orandū autē. quod de hoc quomodo scilicet
per solam contritiōem remittitur peccatū sunt varie opiniones
Dicūt enim quidam quod sicut tribus modis offendimus deū. scilicet
corde. ore. et opere. ita et tribus modis est necessariū deo satisfaci-
endum. scilicet contritiōe cordis. confessione oris. et satisfacti-
one operis. aliter non dimittitur peccatum. Isti fundant intē-
tionem suam super illud. c. de peni. di. i. c. penitentia. §. per/

De contritione

fecta. et di. iij. perfecta. Et dicunt quod omnes auctoritates que dicunt peccata sola cordis contritione dimitti. sunt intelligende cum articulus necessitatis excludit oris confessionem. i. quando aliquis amittat loquelam. vel quando non potest presbiterum reperire in confessione. Alij dicunt quod in contritione dimittitur peccata sub conditione. scilicet si confiteantur. et fundant isti intentionem suam super illud quod dicitur de pe. di. iij. c. sane. in fine. Tercij dicunt sola cordis contritione dimitti peccatum cuiuslibet adulti si vere coteratur et proponat ab his abstinere et confiteri et de eo satisfacere finem in iudicium ecclesie. Et fundant isti intentionem suam per istud de pe. di. i. magna est pietas dei. ubi dicitur quod ad solam permissionem peccata dimittit. non dum pronunciat ore. et tamen deus iam audit in corde. Et hec opinio est verior et magis tenetur a doctoribus. Et quod ista opinio sit verior patet per exemplum Lazari. quem primo suscitavit christus antequam a discipulis solueret. Lazarus enim mortuus est peccator qui est mortuus per peccatum. iuxta verbum Ezech. xvij. dicentis. Anima que peccaverit ipsa morietur. Iste suscitatus a domino qui sibi remittit peccatum in contritione. et postea soluit a discipulis. i. absoluit a sacerdotibus in confessione. Patet etiam per exemplum de decem leprosis. qui in via antequam venirent ad sacerdotes mundati sunt. Iste enim leprosi sunt peccatores. qui dum vadunt ad sacerdotes. i. dum contritionem habent et propositum confitendi mundantur a peccatis. Et ita dicit ps. xxxi. Dixi et confitebor adversum me in iniquitatem meam domino. et tu remisisti impietatem peccati mei. dixi. i. firmiter in animo propositum. Notandum ergo quod ista tria sunt simul tempore. licet habeant ordinem naturalem inter se. scilicet iustificatio. contritio. et peccatorum remissio. Necessario enim habeo intelligere quod prius quam habeat gratiam quam coteratur. precedit ergo gratia et sequitur dilectio. quam qui habet gratiam diligit et sequitur contritio. quam qui diligit proterit. ad contritionem sequitur peccatorum remissio. Et iste processus colligitur de pe. di. i. omnis qui non diligit manet in morte. et Augustinus. Sine charitate quomodo quis veram contritionem cordis habere poterit. Patet ergo quomodo sola contritione peccatum remittitur. Quid autem faciat absolutio sacerdotis ad remissionem peccatorum dicitur infra quam agitur de confessione. Et ista sufficiat de contritione

Tractatus. iij. secunde partis

Tractatus terci' secunde partis
de p[ro]fessione. Et habet undecim capitula

Quoniam circa confessionem consideranda sunt undecim. Primo de institutione confessionis. Secundo de illis que tenentur ad confessionem. Tercio de tempore quo quis tenet ad confessionem. Quarto cui facienda est confessio. Quinto de quibus fienda est confessio. Sexto de quibus dicitur quis debet habere confessionem. Septimo de iteratione confessionis. Octavo quomodo debet sacerdos habere ad penitentem. Nono de quibus dicitur quibus interrogandis in confessione. Decimo de potestate clauium et effectu confessionis. Undecimo de sigillo confessionis.

De institutione confessionis La. i.

Avidentia eorum que dicenda sunt de confessione notandum quod in scriptura duobus modis accipitur confessio. Uno modo confessio est idem quod dei laudatio. unde confiteri isto modo idem est quod deum laudare. et isto modo accipitur quoniam dicitur. Confitemini domino. id est laudate dominum quoniam bonus est. Alio modo idem est quod peccatorum coram sacerdote manifestatio. Et isto modo definitur sic. Confessio est legitima coram sacerdote que claves habet et potestatem absolendi peccatorum declaratio. Ad evidentiam istius definitiois videndum est de singulis que in ipsa ponuntur. Primo confessio est legitima peccatorum declaratio contra illos que peccata occultant vel excusando vel celando. Deinde etiam contra illos que recitant bona sua in confessione vel penitentem per abnegationem peccatorum. ut non sum adulter. etc. Deinde coram sacerdote que claves habet et potestatem absolendi. ut ostendant omnes peccatores que ad veram confessionem exigunt. Et dicitur confessio quasi sit vel ex toto vel undique confessio. Et de confessione isto modo dicta incedimus hic agere. Videndum est quoniam fuit instituta et quis fuit institutor confessionis. Quatuor ad primum sciendum est quod duplex est confessio. scilicet mentalis et vocalis. Confessio peccatorum mentalis est de dictamine legis nature adiute quodammodo per fidem. quoniam enim homo propter peccatum se offendere vel offendisse deum. quod non videt nisi si per aliquem radii fidei. natura dicat quod ab eo est misericordia humiliter postulanda. et hoc nunquam est nisi recognoscat culpa. quod fit per confessionem mentalem. Confessio vocalis est duplex. quod dicitur est que

De confessione.

fit deo. et quodammodo fit homini. **L**oquendo ergo de confessione vocali quod fit deo credo quod confessio isto modo fuit de necessitate salutis statim post lapsum primi hominis. **E**t ratio quod me mouet ad hoc est ista. **O**mni tempore in quo fuit et est infirmitas fuit necessaria medicina contra illam infirmitatem sed statim post lapsum primi hominis fuit infirmitas peccati non solum originalis. sed etiam actualis ad minus quam ad multos. ergo post lapsum primi hominis statim fuit necessaria confessio facta deo etiam vocalis. **E**t istud patet ex quodam glo. posita super illud **S**ecundum Beatum. iij. **A**daz ubi es. ubi dicitur glo. sic. **V**erba sunt increpationis et ad confessionem cognationis non ignoratis. **E**t constat quod loquitur de confessione vocali fidei de deo. quod tunc dicitur non habet vocaliter loquatur ipsi. **A**de. ergo ab illo tempore fuit necessaria confessio isto modo dicta. **L**oquendo autem de confessione ne vocali fidei de homini dico. quod fuit instituta in lege noua a christo secundum incarnationem. et non fuit congrua antea tale confessionem institui. **E**t ratio quod me mouet ad hoc est duplex scilicet quod confessio ordinatur ad duos. scilicet ad peccati deletionem et manifestationem. et ad reconciliationem faciendam deo et ecclesie eius. **E**x primo patet quod solum in lege noua dicitur institui confessio. **M**otandum ad euentum istorum quod statim peccati vocatur tenebre. et statim gratia lux. ut dicitur apostolus ad **E**pistolam. v. loquens ipsis postquam fuerunt conuersi et in statu gratie dicens. **E**rat enim aliquando tenebre nunc autem lux in domino. **E**t in epistola ad **R**om. xij. **A**biiciamus opera tenebrarum. glo. i. opera peccati et induamur arma lucis. id est virtutes. **I**n ea ergo lege debuit institui confessio faciendam homini in qua orta fuit lux que illuminat omnem hominem ueniens in hunc mundum. **I**psa est lux noua christus. scilicet incarnatus. igitur in lege noua debuit institui talis confessio. **E**x secundo. scilicet ex hoc quod confessio ordinatur ad reconciliationem faciendam deo et ecclesie eius patet etiam quod debuit institui in noua lege ideo enim confessio fit homini. ut homo sit iudex et arbiter inter deum et hominem peccatorem. **A**rbiter autem talis debet esse quod possit manu ponere in utraque parte. ideo ille cui faciendam est confessio debet posse ponere manu in deum cui peccator uult reconciliari. et in hominem quem confitetur. talis autem esse non potuit quousque deus factus est homo. quod tunc datus est mediator dei et hominum homo christus iesus. **E**t hic postquam corporaliter ascendit in celum reliquit aliquos in ecclesia quos loco sui constituit ecclesie rectores et arbitros quibus commisit auctoritates reconciliandi peccatores deo et ecclesie sue. ideo in lege noua christo

Tractatus. iij. secundae partis

scz incarnato debet institui p̄fessio. Cū em̄ p̄fessio habeat effi-
caciā ab absolutione. z absolutio ex virtute clauū. q̄ q̄dē cla-
ues date fuerūt hōi in noua lege. dicēte christo beato Petro
et in ip̄o oibz alijs. **Matth. xvi.** Tibi dabo clauēs regni celoz.
et **Joh. xx.** Quoz remiseritis pctā remittuntur eis. **Dani-**
festu est q̄ p̄fessio faciēda hōi in lege noua fuit iustituta. Pre-
cessit tñ in figura in lege antiq̄ in hoc q̄ sacerdotibz data erat
ptās z autoritas discernēdi in leprā et leprā. z inter p̄phanū
et sc̄m. sed ista erāt q̄dā corpalia z nō spūalia. Et hāc figuraz
oñdit xp̄s in lege noua fuisse impletā qm̄ leprosz mundatos
mītebat ad sacerdotēs dices. **Ite oñdite vos sacerdotibus.**

De sc̄o q̄s fuit institutor p̄fessionis. Dico q̄ ipsemet cri-
stus. Et rō tacta fuit supra in p̄ma p̄te huius libri qm̄ agebat
de sacramētis in ḡnali. Et intelligo q̄ fuit institutor p̄fessio-
nis autoritate. Et credo q̄ b̄tus Jacobo minor q̄ fuit ep̄s
hierosolimitan⁹ z p̄m⁹ in ep̄los celebrauit missam qm̄ dixit.
Cōfitemini alterutrū pctā v̄ra. fuit p̄mulgator ist⁹ sacramē-
ti z institutōis. **Sile dcm̄ est de sacramēto extreme vnctionis**

Qui tenent ad p̄fessionē **Ca. ij.**

Omnēs adulti postq̄ ad annos discretōis pueniunt ita
q̄ possunt discernere inter bonū z malū tenent semel in
anno. i. in q̄dragesima p̄terier statuto p̄cilij general. qd̄ po-
nit extra de pe. z re. c. om̄is vtriusq̄ sexus. Et p̄tra trāsgresso-
res illius statuti ponit pena ibidē. q. s. viuētes ab ingressu/
eccleie arceātur z moriētes xp̄iana careāt sepultura. Et huius
saluberrimi statuti potuit eē z fuit triplex rō. **Prima** fuit vni-
uersalis indigentia. **O**m̄es em̄ (vt dicit apls) peccauerūt et
egent gratia dei. **N**on est em̄ q̄ faciat bonū z nō peccet vt d̄t
sapiens. **C**ū q̄libet d̄z deū glorificare p̄fitendō se esse pecca-
torē. q̄ em̄ peccatorē se esse p̄fitef deū glorificat. ostendens se
dei grā z misericordia indigere. **S**c̄da cā fuit sacre cōionis re-
uerētia. **C**ū om̄es teneant in pascha cōicare ideo vt digne et
m̄side possint accedere ad tantū sacramētū oportuit p̄mitte-
re remediū purgatōis z lotōis peccati q̄ fit i cōfessione. **T**er-
cia causa fuit discretio gregis d̄nici. ne scz lupi absconderen-
tur in grege q̄ manducarent agnos. iō statutū est vt rectores

De confessione

ecclesiaz agnosceret vultū omniū suarū ne heretici sub pelle in-
nocentie maliciā suam palliarēt. Ideo omnes quicūq; et cuius-
cūq; conditionis sint tenentur ad minus semel in anno confiteri, aliter
peccant mortaliter et debent pena supradicta puniri. **Sed**
pone, aliquis est qui non habet conscientiam de aliquo peccato morta-
li, sed solum de venialibus, sed homo non tenet peccata venialia
confiteri, igitur talis non debet confiteri. **Dico** salvo meliori iudi-
cio quod aliquis potest teneri ad confessionem propter duo. **Uno** modo pro-
pter vinculum peccati, alio modo propter vinculum precepti. **Peccata** autem
venialia non tenet quis confiteri, propter vinculum peccati cum pos-
sint remitti sine confessione, tamen sunt confitenda propter vinculum
precepti quo tenet quilibet confiteri in anno semel, quoniam scilicet confitens
non habet nisi peccata venialia, nisi haberet mortalia quae confi-
teretur non tenet de necessitate ad venialia. **De hoc** tamen latius di-
cet infra. **Alterius** pone, aliquis est ita attentus circa divi-
na quod non habet remorsum conscientie de aliquo peccato nec mor-
tali nec veniali, tenet talis confiteri vel non. **Si** non tunc non om-
nes obligantur ad confessionem, cuius contrarium dominum est. **Si** autem te-
netur et non habet conscientiam de aliquo peccato mortali nec veniali te-
netur ad confitendum contra conscientiam suam et ita metiri, quod nephas est
dicere, quod ad minus talis non tenet confiteri. **Dico** quod si septies
in die cadit iustus ut sapiens ait, impossibile videtur secundum statum
viatorum eodem quod aliquis transiret una die vel una septimana sine
remorsu peccati venialis ad minus, et quod totum unum annum tran-
seat hoc habeo magis pro impossibile. **Hec** credo quod istud donum
fuit unquam collatum alicui sancto nisi christo et beate **Marie** vir-
gini, nec credo istud donum apostolos habuisse, quod venialiter pec-
cauerunt, ut dicunt **Gregorius** et **Augustinus**, in libro de natura et gratia. **Si**
omnes sancti et sancte dei adhuc viverent et interrogati forent
utrum sine peccato essent omnes una voce dicerent. **Si** dixeri-
mus quod peccatum non habemus ipsi nos seducimus et veritas
in nobis non est, excepta beata virgine de qua cum de pecca-
tis agitur propter honorem filii nullam proorsus questionem
volo haberi. **Et** dicit **Hieronimus**, Res pene contra na-
turam est ut aliquis sit sine peccato. **Ideo** homo quantum-
cūq; sit perfectus debet cogitare corde, et confiteri ore se

Tractatus. iij. secūde partis

esse peccatorem. qz vt dicit **Be.** Bonarū mentiū est ibi timere culpam vbi culpa nō est. de obser. ieiū. c. psiliū. **Uñ** de cōi lege tenent oēs ad p̄fessionē. z si de⁹ de sp̄alissima gr̄a daret istud donū alicui qz nō mortalit̄ nec venialit̄ peccaret. credo qz talis adhuc vt nō p̄tēneret p̄ceptū ecclie deberet se p̄fessori suo p̄ntare. nō qz diceret se peccatōez qz mētiretur. s; deberet dicere. **Nō** habeo p̄sciam de aliq̄ peccatō. tñ p̄pter p̄ceptū ecclie me vobis p̄fento. sicut dixi supra de sc̄ificato in vtero q̄ d; suscipere sacramētū baptismi. licz nō habeat p̄ctm̄ originale

De tpe quo tenet hō confiteri **Ca. iij.**

Teste sapiente oia tēpus hñt. z ideo nūc videndū est de tpe quo faciēda est p̄fessio. scz si faciēda est statim post p̄petratōem peccati. vel an possit differri vsqz ad tēpus statutū in decretali. **Om̄is** vtriusqz sexus. scz vsqz ad q̄dragesimā. **Ad** hui⁹ ergo euidentiā sciendū est qz de p̄fessione possum⁹ loqui vel q̄stūm ad p̄positū interius. vel q̄stūm ad p̄bus exterioris. **Si** p̄mo mō sic dicūt cōiter om̄es doctores qz tenent proponere velle p̄fiteri tpe statuto. z p̄mo de peccatō cōteri. qz sine p̄posito confitendi z satisfaciendi nō dimittitur peccatū in p̄tuitōe. **Et** dico qz p̄mo tenent p̄teri. qz sicut dicitur est supra qñ occurrit memoria de peccatō tenetur hō semper dolere z conteri de eo sicut dicitur est supra. licz etiam fuerit ip̄m p̄fessus. **Tamē** ex quo legitime est p̄fessus nō tenet ipsum iterū cōfiteri. **De** hoc tamen magis dicitur infra qñ agetur de iteratione p̄fessionis. **Et** qz statim cū hō aduertit se peccasse mortalit̄ tenet p̄teri. ideo etiā tenetur esse in p̄posito cōfitendi. **Sed** si loquamur de cōfessione actuali. scz si homo tenetur actualit̄ cōfiteri. **In** ista materia doctores sunt diuersi. **Quidam** em̄ dicūt indistincte qz quātūcūqz aliquis peccauerit non tenetur p̄fiteri ante tēpus statutū. sed tenet conteri z esse in p̄posito p̄fitendi. z fundant intentōem suam ex duob;. **Primo** qz p̄ceptum de confitendo est p̄ceptū affirmatiuū. ideo nō obligat nisi pro loco z tempore determinatis. tēpus aut̄ determinatū ab ecclia est q̄dragesima. ideo null⁹ tenetur ante quadagesimā p̄fiteri nec in natali nec in penthecostes. vt patz per ca. seculares. de p̄se. dist. ij. et. c. omnis homo. z. c. et si non frequenti. nisi esset in pe

De confessione.

iculo mortis. **S**ecundo qd actus confessionis non est necessarius ad iustificandem. qd p contritionem est iustificatio. et ita solus confessio est necessaria ex precepto et obligacione ecclesie. et ante festum pasche ecclesia non exigit. Sed ante illud tempus nemo tenetur nisi in articulo mortis. **A**lij dicunt qd peccator existens in peccato mortali statim quando hinc discrete et idonei sacerdotis copiam et peccati commissi memoriam debet confiteri peccatum suum. **N**ec obstat ista decretalis. **D**is vtriusq; sex. qd illa decretalis non dicit quousq; confessio sit differenda. sed qd non expectet ultra. sicut etiam prohibet ne quis ultra annum remaneat in excommunicatione. non tamen dat licentiam remanendi usq; ad illam horam. **I**terum fuit illa decretalis edita non pro negligentibus sed contra negligentes. **S**ed antequam illa decretalis est edita peccator tenebatur confiteri statim quando offerebat se oportunitas. sic videtur qd tenetur post eius editorem. **Q**ue autem istarum opinionum sit verior fateor me nescire. sed dicere sicut dicitur prima periculosus videtur dicere sicut secunda videtur durum. **S**ectus autem **T**ho. de aqno in quadam questione de libertate ponit aliquos casus in quibus existens in peccato mortali statim tenetur confiteri. **P**rimus est quando est in infirmitate de qua imminet sibi periculum mortis. et iste casus potest intelligi ex his que dicuntur extra. de pe. et re. c. cum infirmitas. **S**ecundus casus est quando hinc aliquid facere de quo imminet periculum mortis. licet pro tempore illo sit sanus. sicut quando hinc transire mare vel longam facere viam. vel pugnare vel aliquid aliud tale. **T**ercius casus est. si hinc facere aliquid quod existens in peccato mortali non potest facere sine alio peccato mortali. sicut si hinc dicere missam. vel recipere vel ministrare aliquid quod sacramentum ecclesie. **Q**uartus casus est quando commisit aliquid peccatum de quo curatus suus non potest eum absolvere. et timet quod tempore statuto non poterit forte habere copiam ipsius confessoris. tunc tenetur statim confiteri. **Q**uintus casus est quando sua conscientia dicat sibi statim esse confitendum. quod tenetur deponere eam aut facere secundum eam. cum non sit erronea sed salubris. **O**mnes enim dicunt. licet non sit necessarium statim confiteri. est tamen multum congruum. iuxta dictum sapientis. **N**on tardes converti ad dominum. et ne differas de die in diem. subito enim veniet ira illius et in tempore vindicte disperdet te. **I**deo **R**ay. in summa sua ponit quatuor rationes propter quas multum utile est et congruum statim confiteri. **P**rima est propter incertitudinem hore mor-

Tractatus. iij. secunde partis

tis. **U**n dñs in euāge. **Lu. xij.** Veniet dñs serui illi die qua
nō sperat z hora q̄ nescit. z p̄te ei⁹ cū infidelib⁹ ponet. **I**tē di-
uiti p̄mittēti sibi longā vitā fuit dictū **Stulte** hac nocte repe-
tent demones aiām tuā a te. z ea q̄ congregasti cui⁹ erūt. **S**e-
cūda cā ē. qz morās in pctō sp̄ accumulāt pctm̄ pctō. z p̄ dñs
penaz pene. **U**n apls **Ro. ij.** An ignoras qm̄ benignitas dei
te adducit ad p̄niam. sm̄ duriciā aut tuā z ipenitēs cor thesau-
rizastibi iram in die tribulatiōis z revelatiōis iusti iudici⁹ dei
q̄ reddet vnicuiqz iuxta opa sua. **E**t **Ozee. iij.** **Maledictū** et
mendaciū z furtū z homicidiū z adulteriū inundauerūt. z san-
guis sanguinē tetigit. i. pctm̄ adducit aliud pctm̄. **U**n **Ser.**
Pctm̄ qd̄ p̄ p̄niam nō delet mor suo pondere ad aliud trahit
Tercia cā est. qz q̄to maiorē moraz fecerit in peccato tanto
magis elongabit a deo. z p̄ dñs tanto difficili⁹ erit cōuersio
iuxta illud qd̄ d̄r in **Quidio** de remedio amoris. **N**ecte ven-
turas differ in horas. **Q**ui nō est hodie cras minus apt⁹ erit
Et **Quidius.** **Principijs** obsta. sero medicina paratur **Q**um
mala p̄ longas inualuere moras **E**t ps. **lxxij.** **Quia** ecce q̄ elo-
gant se a te peribūt. **Q**uarta cā est. qz magna angustiaz egrit-
tudine vix p̄t aliquis bene penitere seu etiā de peccatis cogi-
tare. **U**n **Hieronymus.** **Lū** egritudine opprimeris vix pote-
ris aliud cogitare q̄ sentis. **E**t illic rapit intentio mentis vbi
est vis doloris. **D**ulta em̄ vt ait **Aug⁹.** occurrūt tūc impedi-
menta. naz morbo vrget. pena terret. filij vxor z mūdus q̄ illici-
te dilexit eum a d̄ se vocant. de pe. di. vij. **T**ene ergo certuz z
dimitte incertū. id est age penitentiā z p̄fiteri dum sanus es.
et nō differas vsqz ad infirmitatē. iuxta p̄siliū sapientis dicen-
tis **Quis** z sanus p̄fiteberis. **Q**uinta causa est. qz nisi pec-
cator in vita sua exaudierit dñm clamantem qz p̄fiteat z faciat
penitentiā. clamabit postea ipse ad dñm z nō exaudietur. **E**x
emplū de diuite epulone in inferno sepulto. q̄ nō est etiā exau-
ditus pro vna gutta aque. p̄pter que nō differenda vel tardan-
da est p̄fessio. sed est multū vtile z p̄gruū qz statim fiat **R**ichar-
dus tñ in quarto suo super sententiās loquens de hac mate-
ria dicit qz aliter censendum est in illo casu de religioso. aliter
de laico. **N**am religiosus cuz totū tempus vite sue sit sibi p̄sī

De confessione

penitentia habita copia sacerdotis idonei si peccauerit mortaliter credo q̄ tenet statim sine mora p̄fiteri. Et intelligit sine mora sicut recta rō ordinabit. Laicus vero rōnabiliter potest expectare tempus quadagesime. q̄d est tēpus penitētie. **U**n̄ cū illud tēpus sit laicis magis oportunū ad cōfitendū z satisfaciendū si expectet illud rōnabiliter a deo iudicare q̄ nō peccauit dū tñ pponat firmiter tūc t̄pis cōfiteri. De clericis aut iudicare nō audeo. p̄silius aūt sanū do q̄ oēs q̄ cadūt per pctm̄ mortale p̄fiteant statim cū possūt. **N**ō em̄ videt̄ p̄trid̄ qui tam diu vulnus peccati portat occultū. verba sunt **R**ichardi. Quicquid sit de ista materia credo q̄ in casibz quos ponit sc̄s **T**homas de aquino de necessitate tenet̄ q̄libz statim habita oportunitate p̄fiteri. credo etiā q̄ p̄siliū **R**ichardi sanū est z salubre z debz exeq̄ cū magna diligētia z virtute nec sufficiāt de tpe quo tenet̄ homo p̄fiteri

¶ Qui debet homo p̄fiteri **Ca. iij.**

Quoniam ille cui facienda est p̄fessio sacramentalis oportet q̄ ha beat clauēs. videndū est p̄mo aliqd̄ de clauibz. **M**orandū est ergo q̄ hoc nomen clauis trāslatū est in corporalibz ad spūalia. Clauis em̄ in corporalibz est instrumentum ad remouendū aliqd̄ obstaculū q̄d impediēbat vt non possit haberi bene aditus ad domū. Sic in spūalibus illud q̄d remouet pctm̄ mortale q̄d est obstaculū ad ingrediendū ad regnū celeste vocatur clauis. Et ista clauis est triplex. **P**rima est clauis autoritatis. z istam solus habet deus. Nam de ista clauē loquebantur iudei dum dicebant. Quis potest remittere peccata nisi solus deus. quasi dicerent nullus. z hoc est verū autoritatis. **A**lia est clauis excellentie. z hanc solus christus hō. Et de hac clauē loquit̄ **I**saias in persona dei loquens de christo. Dabo clauē dauid sup̄ humerū eius. Et d̄ christus hō habere clauē excellentie in q̄stū p̄ passionē suā ip̄e satisfecit p̄ om̄ibz pctis nostris. imo p̄ pctis totius mūdi. vt d̄ b̄tus **J**oānes. Et hoc est verū q̄stūz ad efficaciam. **T**ercia est clauis ministerij. z istā clauem habēt sacerdotes. z datur eis in collatōe ordinis sacer-

Tractatus. iij. secūde partis

dotalis. Et de ista dictū fuit Petro. Dabo tibi clauēs regni ce-
loꝝ. ⁊ de istis clauibꝫ loquit̃ hic. **S**ciēdū est ergo qꝫ duplex
est clauis ministerij. vna est scia discernēdi. alia est ptās ligan-
di atqꝫ absoluēdi. De scia aut̃ discernēdi quō est clauis ⁊ quō
nō. ⁊ si est alia clauis sꝫ rem a potestate ligādi ⁊ soluēdi. ē ma-
gna diuersitas inter doctozes theologos. ⁊ ideo nō dico nunc
ampliꝫ de ista materia. p̃sertim cū dñs papa Joānes qñdaz
loquēs de clauibꝫ in quadā extrauagāti sua q̃ incipit. quozū dā
faciat mentōem de ista diuersitate doctoz. etiā nihil determi-
nat. **U**t ex q̃ relinqt̃ indeterminatū temerariū est aliqd̃ defi-
nire. **I**stud tñ firmiter tenendū est qꝫ iste clauēs cuilibꝫ sacer-
doti dant̃ in sua ordinatōe. **S**iste clauēs nō p̃nt̃ exire in ac-
tum donec sacerdos habeat materiā in quā agat. ⁊ h̃ vel p̃ cō-
missionē cure aiay. sicut h̃nt̃ archiep̃biteri ⁊ omēs h̃ntes cu-
ram aiay. vel p̃ p̃uilegiū. sicut h̃nt̃ fr̃es p̃dicatores vl̃ minores
vel aliq̃ q̃ ex p̃uilegio dñi pape vel ep̃oz p̃nt̃ p̃dicare vel p̃fes-
siones audire. **E**x his ḡ patere p̃t̃ cui sit sacramētalis p̃fessio fa-
cienda. **E**t dico sacramētalis p̃fessio. ad excludendū p̃fessionē
p̃siliatiuā siue directiuā. scz qñ pctōꝝ p̃fiteat̃ alicui pctm̃ suū vt si
bi sup̃ eo p̃sulat ⁊ in deū dirigat. nō vt eū absoluat. qz tal̃ p̃t̃ fie-
ri cuiqꝫ bono viro q̃ p̃t̃ p̃sulare vel orādo vel instruēdo. **S**z
loquēdo de p̃fessione sacramētali q̃ fit p̃pter absolutiōes. dico
qꝫ ex dictis patēt̃ due p̃clusiones. **P**rima est. p̃fessio sacramē-
talis est faciēda sacerdoti ⁊ nō alteri. i. nō p̃t̃ fieri nisi h̃nti cla-
ues. et iste ē solus sacerdos. et rō ē. qz absolutio fit virtute cla-
uū. ita qꝫ nullꝫ p̃t̃ absoluere in foro p̃nie nisi habeat clauēs. qd̃
p̃z. qz vt dictū est clauēs ordinant̃ ad absoluendum. **I**stud tñ
meliꝫ dicit̃ infra qñ ageť de ptāte clauū. sed nullus h̃z clauēs
nisi sacerdos. cū clauēs dant̃ in collatōe ordinis sacerdotalis
ḡ p̃fessio sacramētalis nō p̃t̃ nec d̃z fieri nisi soli sacerdoti. **E**t
ita d̃t̃ b̃t̃s Aug⁹. et ponit̃ de p̃nia di. vi. **Q**ui vult p̃fiteri pec-
cata sua vt inueniat p̃niā. q̃rat sacerdotē sciētes ligare ⁊ sol-
uere. **S**cōda p̃clō est. qꝫ faciēda est p̃prio sacerdoti. ⁊ ista cō-
clusio p̃z sic. licet̃m̃ vt dictū est omēs sacerdotes habeāt cla-
ues. nō tñ oēs h̃nt̃ materiā. i. parochianos. in quā p̃nt̃ exerce-
re vsqꝫ clauū. s̃z solū illi q̃ b̃o p̃missa est cura aiay. q̃ h̃nt̃ vsqꝫ

De confessione

potestatis respectu illoꝝ quoz cura est eis ꝓmissa. Et ideo so-
lū talibꝫ est ꝓfessio faciēda. ⁊ tales sꝫ ꝓꝓriꝫ sacerdotes. ꝫ soluz
ꝓꝓriꝫ sacerdotibꝫ est cōfessio faciēda. ¶ Sed ꝓt aliqꝫ dicere
qꝫ est ꝓꝓriꝫ sacerdos. Aliqꝫ dicūt qꝫ ꝓꝓriꝫ sacerdos est parro-
chialis sacerdos qꝫ hꝫ administrare eccliaistica sacra. ⁊ isti con-
fessio est faciēda. Et videtꝫ dictū istoz fundari in rōne ista. Il-
li dꝫ fieri ꝓfessio qꝫ hꝫ ministrare sacm̄ eucharistie. ad hꝫ em̄ est
datū ꝓceptū de ꝓfitēdo in qꝫ dragesima vt fideles digne acce-
dant ad sacm̄ eucharistie in pascha. Lū ꝫ sacerdos prochia-
lis sit obligatꝫ ⁊ teneatꝫ ex officio suo ministrare sacm̄ eucha-
ristie prochianis suis. ideo oēs prochiani sui sibi tenentꝫ ꝓfi-
teri de necitate ad m̄nꝫ in qꝫ dragesima. ⁊ ita videtꝫ eē intētio il-
lius decretalis. Dis vtriusqꝫ sexꝫ. ⁊ illiꝫ de pe. di. vi. placuit.
Istud etiā videtꝫ de intētiōe sacre scripture in veteri testamēto
vbi dꝫ: Prover. xxvij. Diligēt agnosce vultū pecoris tui. fm̄
glo. vultꝫ est scia qꝫ nō ꝓt agnosci nisi ꝫ ꝓfessionē. ꝫ optꝫ qꝫ il-
le qꝫ hꝫ curā agnoscat ꝓfessionē. qꝫ nō ꝓt fieri nisi audiat eam.
Hoc at idē videtꝫ dicere scriptura etiā in nouo testamēto vbi
dꝫ: Hebre. vl. c. Servi obedite ꝫ oia ꝓꝓositis vꝫis. ipi em̄ ꝫ
uigilāt qꝫ si rōnē reddaturi ꝫ aiaꝫ vꝫis. ꝫ si ille qꝫ hꝫ curā teneꝫ
rōem reddere ꝫ aia subditi. videtꝫ necariū ꝫ sciat statū aie sub-
diti. qꝫ nō ꝓt facere nisi audiat eiꝫ ꝓfessionē. qꝫ re optꝫ qꝫ qꝫlibꝫ
subditꝫ ꝫ teneatꝫ curato suo. Alij distinguūt de ꝫꝓrio ⁊ dicūt qꝫ
ꝫꝓriū dꝫ duobꝫ modis. Uno mō dꝫ ꝫꝓriū fm̄ qꝫ diuiditꝫ ꝫtra
alienū. Alio mō dꝫ ꝫꝓriū fm̄ qꝫ diuiditꝫ ꝫtra naturā ꝫmunes
Hō dicūt isti qꝫ qꝫlibꝫ teneꝫ ꝫfiteri ꝫꝓrio sacerdoti fm̄ qꝫ ꝫꝫ
ꝫriū opponitꝫ alieno. nō autꝫ fm̄ qꝫ ꝫꝫriū opponitꝫ cōi. Nā cō-
stat ⁊ certū est qꝫ si aliqꝫ cōfessus fuisse ꝫctā sua pape vel epō
vel archiepo. fatūū essꝫ dicere qꝫ teneꝫ illa eadē ꝫctā cōfiteri
ꝫꝫrio suo prochiali curato. Lū ꝫ isti qꝫ ex ꝫuilegio ꝫdicāt ⁊ au-
diūt ꝫfessiones. sicut vicariꝫ dñi pape vel epoz. ꝫfessi eis non
teneꝫ iterū ꝫfiteri sacerdoti suo parrochiali. cū tales sint qꝫ si qꝫ
dā penitētiariꝫ ꝫticularēs. ⁊ ideo sicut ꝫfessi penitētiariꝫs dñi
pape ⁊ epoz nō tenentꝫ iterū ꝫfiteri curatis suis. ita nec cōfessi
istis. Et ita est hodie determinatū ꝫ dñm̄ nostrū dñm̄ Joānē
papā. xij. in quadā sua extrauagati. qꝫ incipitꝫ Gas electōnis

Tractatus. ij. secūde partis.

Itud etiā videt esse de intentione illi⁹ decretalis Bonifacij
sup cathedrā q̄ ponit extra de sepulturis. ⁊ de pe. ⁊ re. in cōsti.
dñi Clementis. c. dudū a bono memorie. vbi dicit q̄ fr̄es p̄dica
tores ⁊ minores habeāt tñ de potestate in p̄fessionib⁹ audie
dis q̄ tu⁹ parrochiales sacerdotes de iure noscunt habere. s̄
p̄fessi parrochialib⁹ sacerdotib⁹ nō tenent iterū p̄fiteri. q̄ nec
p̄fessi istis. Et s̄m istā viā decretalis illa Om̄is vtriusq̄ sex⁹
loquit de sacerdote pp̄rio put pp̄riū diuidit p̄tra alienū. nō
put pp̄riū diuidit p̄tra cōe. Cū est sensus q̄ p̄fiteat pp̄rio sa
cerdoti. i. nō alieno. Et q̄cqd sit de hoc. tñ si illi q̄ audiūt p̄fē
siones ex privilegio dñi pape inducerēt sibi p̄fidentes ad cōfite
dū semel in āno curatis suis bñ facerēt. Et ad h̄ inducunt in
illa decretali dñi B̄ndicti. xi. q̄ fuit de ordine p̄dicatoꝝ q̄ inci
pit Inter cūctas. ⁊ tenent ad h̄. q̄ licz illa decretalis sit reuo
cata in q̄tū cōtrariat decretali Bonifacij. q̄ incipit Sup ca
thedrā. nō tñ q̄tū ad illa q̄ eq̄tatē ⁊ rōnem p̄tinet est reuoca
ta. S; nūquid sacerdos parrochialis p̄t absolvere parrochia
nū suū de om̄i pctō suo. Dm̄ est q̄ Ray. in summa sua ponit
q̄nq; casus de q̄b⁹ parrochialis sacerdos nō p̄t se intromitte
re nisi sp̄cialiter fuerit sibi p̄missum. Prim⁹ est q̄n̄ est sibi solē
nis p̄nia iniūgēda. Scōs est vbiq̄q; inuenit irregularitatē
p̄tractā. Terc⁹ est q̄n̄ pctō est annexa ex cōdicatio. Quart⁹ est
de incēdiarijs. Istis casib⁹ q̄tuor Hostien. addit tres casus
et sic sunt septē. Cū q̄ntus casus est de publico pctōre. scz de
publico blasphemio. Sext⁹ casus est de falsarijs l̄ay. dñi pa
pe. Septim⁹ casus ⁊ q̄nt⁹ s̄m Ray. ē si sit p̄suetudo in ep̄atu
q̄ aliq̄ certa crimina ad ep̄m referunt. sicut obtinet p̄suetu
do in plerisq; ptib⁹ seu ep̄atib⁹ de homicidijs. sacrilegis. forti
legis. falsarijs. violatorib⁹ inunitatis eccl̄iasticę. sodomitis.
incestuosis. periuris. ⁊ alijs enormib⁹ criminib⁹. q̄ ep̄i sibi reti
nēt s̄m q̄ eis videt expedies. de q̄b⁹ certa regula dari nō p̄t.
sed vnusq; q; curat h̄ suū synodale cū q̄ se dirigit. In mate
ria ista dñs Guilbel. durādī in reptoꝝ suo d̄t. q̄ ponere tot
casus nō est nisi auferre potestatē suam curatis. cū possint oīa
de iure q̄ nō sunt eis p̄bibita exp̄sse. Hoc p̄bat. c. nup de sen.
ex. añ si. Notādū etiā q̄ Ray. in summa ponit sex casus in

De confessione

quibus vnus sacerdos parochialis potest absolvere et audire confessionem subditoꝝ alterius sacerdotis. **Primus.** cum ille extraneus deliquit in parochia sua. **Secundus** si mutauit domicilium. sicut de scholaribus studentibus Parisius Colonie et alibi. **Tercius** est si sit vagabundus. sicut isti pauperes qui vadunt vagabundi per mundum. **Quartus** est quando aliquis huiusmodi sacerdotem imperitum vel maliciosum et omnino insufficientem. et vult ire ad magis peritum et sufficientem qui sibi melius consulat potest ire ad eum. petita tamen prius et obtenta licentia a proprio rectore sine sacerdote. et sacerdos tenetur eam sibi dare. **Quintus** casus est quando aliquis volens facere longum iter. utpote ire ad sanctum Iacobum. vel ad quamcumque aliam peregrinationem seu locum. petita licentia a curato suo potest in itinere profiteri. quia tunc quilibet qui huiusmodi audire confessiones poterit confessionem eius audire. **Sextus** est quando in articulo necessitatis est. quia in isto casu potest profiteri cuilibet sacerdoti. **In alijs autem casibus** prefatis exceptis non potest profiteri nisi potest audire confessiones vel ex permissione vel ex privilegio. **Sed** quod fiet de militibus siue de nobilibus vel de quibuscumque alijs qui habent domicilium in diuersis parochiis. et per vnam partem anni morantur in vno domicilio. et per aliam partem morantur in alio domicilio cui profitebuntur isti. **Vicendum** quod tales debent profiteri illi curato in cuius parochia habet principale domicilium vel domicilium. vel in cuius parochia morantur per maiorem partem anni. **Sed** pone. hic est vna mulier fragilis et pueram ad peccatum timet de curato suo qui est leuis et lubricus. quod si profiteatur sibi quod sollicitet eam de peccato vel quod reuclat confessionem suam. nunquid profitebitur ista sibi. **Dico** quod si timeat verisimiliter et probabiliter de isto vel de aliquo istorum debet petere licentiam a curato suo quod profiteatur alij. vel si potest habere copiam superioris sicut episcopi vel penitentiarii sui. vel alius cuius religiosi habent potestatem audiendi confessiones confiteatur sibi. **Sed** quod si forte ista non potest habere copiam alicuius istorum. et curatus est ita maliciosus quod non vult sibi dare licentiam profiteri alij quod fiet de ista persona **Dico** quod si timeat de sollicitatione commendet se deo orando quod eripiat eam a tentatione. et donet sibi virtutem et constantiam resistendi. et profiteatur in loco publico. **Et** deus qui teste apostolo nemo tentari permittit ultra id quod potest faciet cum

Tractatus. iij. secunde partis

tentatōe puentū z adiuuabit eam. z sic nō pmouebit. **I**n casu
sūt qz timeret de reuelatiōe p̄fessionis credo qz si timor esset iu-
stus z rōnabilis. nō lenis z fatuus qz sine licētia sua si ipse ne-
garet ei ius pcedat sibi. scz qz alteri bñti potestātē audiēdi con-
fessiones possit p̄fiteri. ita tñ qz sit in pposito qz si haberet cu-
ratū sufficiētē p̄fiteret sibi. **S**icut em̄ ille qz p̄trahit m̄rimo-
niū apponēdo p̄ditōem inhonestā p̄tra substantiā m̄rimoniū
p̄uat iure m̄rimoniū. vt. xxij. q. iij. **I**nter cetera. xxij. q. ij. ali-
qñ solet q̄ri. extra de cōdi. appo. c. iij. de spon. c. vlti. ita sacer-
dos nō seruās ea q̄st̄ de substantiā p̄fessionis. imo faciens p̄tra
ea. est p̄uat iure qd̄ habebat in audiēdo p̄fessiones. **C**ū igit̄ tene-
re secretū sit de substantiā p̄fessionis q̄stū est ex pte p̄fiteris z cō-
fessoris sacerdos reuelās p̄fessionē est p̄uat iure qd̄ habuit in
audiēdo cōfessiones. **E**t ideo si timeat iuste z rōnabilr qz iste
curat̄ reuelabit p̄fessionē nullū tenet sibi p̄fiteri. **V**erū est qz
ista rō nō p̄cludit nisi p̄ eū qz reuelās est p̄fessionē. sed nō p̄tra
eū qz reuelatur est. **I**tem p̄m qz d̄t b̄tūs Bern. qd̄ p̄ charitate
institūtū est p̄tra charitatē militare nō d̄z. sed p̄fessio instituta
est p̄ charitate qz q̄libet tenet diligere se ad honorē dei eū glo-
rificādo. z se humiliādo eum sibi recōciliādo. igit̄ nō tenet mili-
tare p̄tra charitatē seipm̄ p̄dendo z diffamando. qd̄ faceret si
hō teneret p̄fiteri illi de q̄ iuste z rōnabilr timeret seu p̄sumere
tur qz reuelaret p̄fessionē. **C**ū Auḡ. hortās ad p̄fessiones et
p̄niam d̄t. **N**ō dico vt te p̄das. sed si aliq̄s sciētē p̄fiteret ali-
cui qz p̄fessionē reuelaret p̄deret se. igit̄ nō d̄z sibi p̄fiteri. **S**ed
pone p̄p̄riū sacerdos est hereticū vel scismaticū vel notorū si-
moniacū vel excoīcatū. nūquid d̄z sibi p̄fiteri. **D**ico sine p̄iu-
dicio qz nō. **E**t rō generalis q̄stū ad oēs talis est. **C**ū em̄ p̄ti-
cipare cuz excoīcato in sac̄ris sit pctm̄ mortale. z oēs tales s̄t
excoīcati a iure. z p̄fessio sac̄ralis sit sac̄m. q̄cūqz talibz cōfite-
teret peccaret mortāl̄. **S**ed q̄stū ad hereticū est sp̄calis rō. qz
hereticū de facili sibi p̄fiterē poneret in errorē vl̄ induceret in
desperatōem. sicut fecerūt pharisei inde qz p̄fessus fuit eis d̄.
Peccauit tradēs sanguinē iustū. z illi loco boni p̄ciliū dixerunt
ei. qd̄ ad nos tu videris. **A**lteriū pone. d̄z cōfiteri z verū est
vt declarabit infra qz nullū d̄z diffamare nec accusare alios in

De confessione

Confessione. s. p. t. p. t. g. r. e. q. si aliq. p. fiteat curato suo optebit q. diffamet aliū. sicut ponat q. aliq. peccavit cū m. f. e. sua v. l. cū so. rore q. s. etiā curat. b. n. nouit. opt. q. talis exp. mat. z. noiet p. so. nā in p. fessioe dicēdo. p. egi talē rē cū m. f. e. vel cū filia vel cū so. rore. z. cū iste sint note curato vt d. c. n. est remanebunt diffamate apud eū. **D**ico q. talis debz. p. fiteri si habeat oportunitatē tali q. nō habeat noticiā istaz. p. sonarū. v. n. tal. d. z. venire ad curatū exponēdo z. dicēdo sibi. **D**ne ego casum habeo quē nō debeo p. fiteri vobis. nō q. sitis insufficiēs. s. z. casus est talis quē non debeo dicere vobis. ideo peto licētiā a vobis alteri p. fiteā. et sacerdos d. z. eā sibi dare. z. ea habita tenet habere p. fessorē ido. neū q. nullā noticiā habeat de p. sona cū q. peccavit. **E**t cōsulo sacerdotibz. curatis q. sint faciles ad tales licētiās p. cedendas q. ex h. p. uenit duplex bonū. **U**nū est q. ipi exonerant. **A**liud est q. p. ctōres apti. meli. z. securi. p. fitent. **S**z. nūqd. mulier q. peccavit cū curato suo tenet sibi p. fiteri. **D**ico q. cū verecun. dia sit magna ps. satisfactiois z. hō nō tātū verecūdet de illo q. est p. cūis sceleris q. s. tum de vno alio. mulier ista nō d. z. sibi p. fiteri nec ipse d. z. eā audire. imo d. z. sibi dicere. vade ad alium. tū si p. fiteret sibi z. absolueret eam essz. absoluta. **S**acerdos autē curat. cui p. fitebit. **D**ico q. qū cōmittitur ei cura ipē petat ab epō licētiā q. possit eligere p. fessorē. vel si in p. missione cure di. ceret sibi epō ne ex hoc q. habes curā alioz. detrimētū aie tue patiaris p. cedimus tibi q. possis eligere idoneū cōfessorē q. te absolueret valeat. hoc essz. multū securuz. **T**enet tū cōiter q. in p. missione cure det. eis talis licētia implicite. al. s. p. missio cure essz. eis multū nocūa. **S**ed nūquid ex h. possit p. fiteri simplicibz. sacerdotibz. q. nō hnt autoritatē seu potestatē audiēdi con. fessiones. **D**ico q. nō de rigore iuris. **E**t est duplex rō. **U**na ē q. iste nō est modus dandi iurisdictionem ei q. alias nō h. **A**lia est. q. licet curati sint licentiati q. possint alijs confiteri. tū isti nō sunt licētiati q. possunt eos audire. tū credo q. ex quo ipi sciūt q. curati confitent istis z. ipsi absoluūt eos z. nō phibent immo dissimulāt vident eis tacite dare potestatē audiēdi z. absoluēdi curatos. **N**otandum autē q. si aliq. sit in periculo. mortis z. nō possit habere copiā sacerdotis p. t. z. d. z. p. fiteri lai.

Tractatus. iij. secundum de partibus

co fidelis tñ nō excoicato. vt habet de pe. di. i. q̄ penitet. de cō. di. iij. sc̄m̄. **Et Aug⁹.** Tāta est vis p̄fessionis vt si imineat articulus necitatis z deest sacerdos p̄fiteat p̄rio. **Tñ** talis cōfessio nō ē sacramētū cū desit ibi illud qd̄ est formale in sacramento. s. p̄as clauis. rōe tñ bone voluntatis quā p̄cedit z vere cūdie quā incurrit absoluit a deo. **Et ille** q̄ audit p̄fessionem tenet orare p̄ ip̄o di. **Disereat** tui. zc̄. si sciat. vt **p̄z nr̄.** Ita tñ si euadit piculū tenet illi itez p̄fiteri q̄ eum p̄r absolucere

De quibz debet fieri p̄fessio **Caplm. v.**

Quod p̄redito quasi sup̄ficialiter qui facienda est cōfessio restat videre de q̄bz d̄z fieri. **Et est sciendū** q̄ debet fieri de pctis. Ita d̄z in ps̄. **Dixi** cōfitebor aduersum me iniusticiā meā dño. **Iniusticiam** dicit nō iusticiā. **Et in canonica** iacobī. **Cōfitemini** alterutrū pctā vestra. nō bona vel virtutes sicut faciebat phariseus dicens. **Grās** ago tibi dñe qz nō sūz sicut ceteri hoies fornicatores adulteri velat etiā hic publican⁹. **ieiuno** bis in sabbato. **decimas** do oim̄ q̄ possideo. d̄z ergo fieri de pctis. **Notandū** at̄. q̄ pctōz qdā sunt venialia. qdā mortalia. **Quātū** ad venialia pctā simplr loquēdo nō sunt cōfitemenda de necessitate. **Cū** em̄ de natura sua sint venialia. qd̄ etiā ip̄m nomē ip̄ortat p̄nt p̄ se veniā cōseq̄. siue p̄ penitentiā interiorē habēdo. s. cōtritiōem in generali de ipsis siue p̄ exteriorē assumptā. sicut p̄ p̄cussionē pectoris et silia. **Un̄** notandū q̄ venialia multis modis remittunt etiā absq̄ cōfessione sacramentali. **Uno** mō p̄ cōfessionē generalē q̄ fit in p̄ma z in completorio: z in p̄ncipio misse z in fine sermonis. **Alio** modo p̄ b̄ndictiōem ep̄alem. et idē credo nō tñ assero de b̄ndictione sacerdotis q̄ fit in fine misse. **Alio** modo p̄ aspersionē aq̄ b̄ndicte de cōse. di. iij. **Aquā** sale asp̄sam pplis b̄ndicimus vt ea cuncti asp̄si sc̄rificent z purificent. **Alio** mō p̄ p̄cussionē pectoris. **Alio** modo qñ q̄s deuote d̄t ordē dñi calē sez pater noster. et hoc p̄tute illius p̄bi. **dimitte** nobis debita nostra. **Alio** mō vt dicūt aliq̄ p̄ ingressuz ecclesie p̄secrate. et intelligo qñ ingreditur cā orōnis. **Alio** mō per eleymsine largitiōem. vñ in **Danielle. iij. c.** **Beccata** tua eleymsinis redime. de pe. di. i. **medicinas** **Et** credo q̄ p̄ q̄libet bonum

De confessione

opus deleant. vt ca. palleгато **A**lio modo p deuotā sumptio
nem alicuius sacramēti. potissime sacramenti eucharistie. de
cōse. di. ij. cuz oē crimē. intelligas tñ qñ dico sic pctā venialia
dimitti qñ psona non habet nisi pctā venialia. qz si haberet
peccata mortalia nunq̄ venialia sibi remitterent̄ q̄uscq̄ mor
talia essent remissa. q̄suis at venialia q̄stum est de natura sua
nō sint de necessitate cōfitenda. tñ est multum p̄gruum maxi
me viris pfectis. sicut sunt plati z religiosi q̄ p̄fiteant̄. qz pe
na eoz multū minuit̄ p̄tute clauū **N**otandū at q̄ in ca/
su aliq̄ hō tenet̄ p̄fiteri pctm̄ veniale. z h̄ duob̄ modis **P**rio
pp̄ter dubiū. s. qñ pbabiliter dubitat de aliq̄ vtz sit mortale
aut veniale. qz si non peniteat sicut de mortali discrimini se
exponit. et iō d̄z p̄fiteri sicut iacet in p̄scia sua. z iudicio sacer
dotis reliquit̄ vtz sit mortale vel veniale **E**t cōsulo sacerdoti
q̄ nō sit nimis p̄nus ad iudicādū pctā eē mortalia. s̄z p̄t dice
re eē pctm̄ et inducere hoīem ad p̄niam. **T**enet̄ etiā sc̄do hō
cōfiteri pctm̄ veniale pp̄ter ecciasticū statutū. qñ sc̄z nō h̄z re
morsum cōscie de aliq̄ pctō mortali. qz cū ex statuto ecclie te
net̄ q̄libet cōfiteri in q̄dragesima talis tenet̄ p̄fiteri. z cū non
habeat pctā mortalia que cōfiteat̄ optet q̄ cōfiteat̄ venialia
Dicit̄ tñ aliq̄ q̄ sufficit q̄ p̄ntet se sacerdoti dicēs. dñe nō ha
beo cōsciētā de aliquo pctō mortali. tñ presento me vobis vt
videatis p̄sciam meā **T**ñ p̄mū reputo verius **T**enendū ē er
go q̄ nō est necessariū cōfiteādi pctā venialia fm̄ q̄ talia sunt.
tñ multū vtile est z expediens nec tenet̄ q̄s ad cōfiteādū ea nisi
de bono et eq̄ nisi in duob̄ casib̄ p̄dictis. vel qz ligat̄ a p̄pa
p̄scia. qñ sc̄z dubitat vtz sit mortale vel veniale. vel a p̄stitu
tione ecclastica. qñ sc̄z nō h̄z mortalia q̄ p̄fiteat̄ **Q**uātū autē
ad pctā mortalia dico q̄ oia peccā mortalia tā occulta q̄ ma
nifesta tenet̄ q̄libet distincte z singulatim p̄fiteri. et si excide
runt a memoria sua tenet̄ laborare q̄tuz poterit q̄ recordet̄
Quāt̄ tenet̄ p̄fiteri pctā mortalia manifesta etiā sacerdoti p̄z
qz ad hoc q̄ sacerdos absoluat peccatorem oportet q̄ sciat
peccata vt deus cuius locū tenet̄ et cuius auctoritate absol
uit. sed nō p̄t scire vt deus nisi dicant̄ sibi in cōfessione **E**rgo
q̄tūcunq̄ pctm̄ sit manifestū p̄fessori. pctōz debet sibi dicere

Tractatus. iij. secūde partis

in cōfessione ipm peccatus. Unde sicut in foro iudiciali non sufficit q̄ iudex sciat causam vt puata p̄sona. imo optet q̄ sci at eā vt iudex. ita in foro p̄niali nō sufficit q̄ p̄fessor sciat peccatū vt hō. imo optet q̄ sciat p̄ctm̄ vt deus. i. q̄ dicat sibi in p̄fessione. Tenet etiā p̄fiteri p̄ctā q̄stūcūq̄ occulta. Cui⁹ rō est. Sicut em̄ medicus corp̄alis nō p̄t dare salubre remediū nisi cognoscat infirmitatē. ita p̄fessor q̄ est medicus aīe nun q̄ p̄t iponere p̄niam salubre nisi p̄gnoscat p̄ctm̄. Nō p̄t autē p̄gnoscerē p̄ctm̄ occultū nisi reuelat sibi in p̄fessione. ergo oꝛ q̄ p̄ctm̄ q̄stūcūq̄ occultū p̄fiteat. Iustū est em̄ vt p̄ctōꝛ q̄ nō erubuit peccare in cōspectu dei cui nihil p̄t occultari nō erubescat ipsum p̄fiteri hōi p̄fessori. Apparet ergo q̄ p̄ctā moꝛtalīa q̄cūq̄ sine sint occulta siue manifesta oīa et singula dīstincte et singillatim sunt p̄fiteāda. S; nunq̄d circūstātie peccatoꝛum sunt p̄fiteāde. Hōm̄ q̄ circūstātie q̄ sunt attēdēde in cōfessione in hoc versu p̄tinent. Quis q̄d vbi p̄ q̄s cui quō qm̄. Quilibet attēdat aīe medicamina dādo. Dicit em̄ q̄s. i. vtrū ip̄e p̄ctōꝛ sit masculus vel feia. senex vel iuuenis. nobilis vel ignobilis. liber vel seru⁹ in dignitate seu officio p̄stitut⁹. aut plac⁹ sane mētis vel insanus. sciēs vel ignozās. solut⁹ vel cōingat⁹. claustralī clericus vel laicus. p̄sanguine⁹ affinis v̄l extrane⁹ christīan⁹ heretic⁹ iude⁹ v̄l pagan⁹ et filia. Quid. i. vtrū p̄misit adulteriū vel fornicatōem. stuprū vel homicidiū. aut sacrilegiū. et filia. Itē vtrū q̄d p̄petrauit sit enorme v̄l me diocre vel p̄nū. Itē an illud sit manifestū vel occultū. anti quū vel nouū et filia. Vbi. s. in loco p̄phano an sacro. in do mo dñi aut alibi. Per q̄s. s. mediocres aut nūcios: q̄ oēs tales facit eē p̄ticipes criminis et dānatōis et ip̄e est re⁹ p̄ peccatis eoz. Itē p̄ q̄s. i. cū q̄b⁹ p̄ q̄b⁹ et p̄tra q̄s. Quoties. i. q̄tēs p̄gnouit adulterā v̄l fornicariā. et vtrū vnā v̄l p̄les. q̄tēs dixit p̄rimo p̄ba p̄tumeliosa v̄l iniuriosa. et q̄tēs iterauit iniurias et filia. vulnus em̄ iteratū tard⁹ sanat. Cur. s. q̄li tētatōe vel occasione s̄ fecerit. et vtrū p̄uenerit ip̄az tētatōem v̄l fuerit p̄uēsus ab ea. Itē vtrū sp̄ōte vel coact⁹ et q̄ coactōe cōditōali vel absoluta. Itē vtrū cupiditate vel paup̄tate. Itē vtrū ludēdi vel nocēdi aīo et filia. Quō id est de modo agēdi et patien

De confessione.

di qd meli⁹ actu q̄ lectōne seu loquūtōe scī. **Q**ñ scz an in tpe
sacro puta dieb⁹ festinis. xl. ieiuniorū vel alijs dieb⁹. Itē si añ
acceptā pñiam vel post frangēdo ipam pñiam. **I**ste ḡ st̄ cir/
cūstante q̄ sunt in oī pctō attēdēde. q̄z qdā respiciūt psonam
ipius pctōis. aut psonaz ill⁹ cui facta est iniqtas. sicut est q̄s
Quedā respiciūt ipm pctm̄. et h̄ vel q̄stū ad substātiā facti. et sic
est q̄s. vel q̄stū ad modū agēdi. et sic est q̄s. vel q̄stū ad cām fi
nalē. et sic est cur. vel q̄stū ad cām adiuuantē. et sic est q̄s. vel q̄/
tum ad frequētiā act⁹. et sic est quotiēs. **Q**uedaz respiciūt tps
et sic est q̄n. qdā respiciūt locū. et sic est vbi. **H**az autē circūstan
tiāz qdā mutāt spēm pcti. sicut accipe rez alienā inuito dño est
pctm̄ furti. mō isto pctō addit̄ ista circūstātia vbi. scz q̄ accipi
at̄ de loco sacro iā mutāt spēs pcti. qz nō solū est furtū. imō sa
cilegiū. **S**ilr cognoscere mulierē nō suā est fornicatio. addat̄
ista circūstātia q̄s. scz q̄ ista sit coniugata iam est adulteriū. vel
q̄ sit virgo iā est stupz. vel q̄ sit sanguinea iā est incest⁹. **V**el
addat̄ ista circūstātia q̄s. i. q̄ nō cognoscat̄ mō debito. iam
mutāt spēs. qz ē pctm̄ ptra naturā. **S**ilr inebriari de sua na
tura nō est pctm̄ mortale. addat̄ ista circūstātia q̄tiēs. scz q̄ iā
bz in vsu q̄ inebriet̄ se. iā est pctm̄ mortale. **S**ilr aliū peccare
iniuriōse est pctm̄. addat̄ ista circūstātia q̄s. scz q̄ ille q̄ peccat̄
sit cleric⁹. iā mutāt spēs. qz ibi est excoicatio. et sic de alijs cir/
cūstātijs. **Q**uedā p̄o circūstātie nō mutāt spēm pcti s̄z aggra/
uant pctm̄. **V**erbi gr̄a cognoscere solutā nō suā est fornicatio
mō addat̄ ista circūstātia q̄n. i. q̄ cognoscat̄ tpe sacro. licz non
mutāt spēs pcti tñ aggrauat pctm̄. **V**el addat̄ ista circūstātia
qd. i. q̄ fornicet̄ publice et manifeste. certe iā aggrauat pctm̄.
et sic de alijs circūstātijs. **Q**uedam p̄o circūstātie sunt q̄ rele/
uant pctm̄. sicut peccare clericū est pctm̄. addat̄ ista circūstan
tia. scz q̄ aliq̄s peccat̄ cuz ludo. iā minuit̄ pctm̄. **S**ilr accipe
rē alienā est pctm̄. addat̄ ista circūstātia q̄n. i. q̄ aliq̄s accipi
at̄ eā tpe magne nc̄citat̄. certe minuit̄ pctm̄. et sic de alijs. **P**a
ter ḡ q̄ circūstātiāz qdā st̄ q̄ mutāt spēm pcti. qdā q̄ aggrauāt
sed nō mutāt. et qdā q̄ alleviāt. **D**e circūstātijs q̄ mutāt spēm
pcti dicūt p̄corditer doctores q̄ sunt de nc̄citate p̄fite de **U**n̄
nō sufficit dicere in p̄fessōe accepi alienā rē. imo si accepta fu

Tractatus. iij. secūde partis

erit de loco sacro optz qz expmāf dicēdo. accepi illud de eccle
sia vel de tali loco. **N**ō em̄ sufficit dicere peccaui cū muliere.
imo optz qz expmāf si sit coniugata vel p̄go v̄l p̄ sanguinea vel
religiosa. z sic de alijs. De circūstātjs autē aggrauātibz s̄z nō
mutātibz spēm pcti est diuersitas inter doctores. **N**ā q̄dā dī
cūt qz tenent de nccitate. Alij autē dicūt qz nō sunt de nccitate
p̄fiteēde. **E**st tñ multū p̄gruū z vtile qz cōfiteant. z h̄ maxime
viris p̄fectis z intelligētibz. z credo qz p̄fessores debēt interro
gare de h̄mōi circūstātjs. z potissime simplices. de h̄ tñ ma
gis dicef infra. De circūstātjs autē alienātibz dicunt doc. qz
nō debēt p̄fiteri nisi forte interrogent ab eis. **E**x p̄dictis p̄z
quō tā pctā venialia q̄z mortalia sunt p̄fiteēda. **Q**ue autē sunt
pctā mortalia dicef infra qñ agef de interrogatōibz fideis in
p̄fessione. qz si ponerent hic oporteret itez ponere ibi

Qualis dz esse cōfessio **La. vi.**

Ad sciendū q̄lis dz esse p̄fessio. **N**otādū qz David in secū
do psalmo penitēciali. q̄ est tricesimus in ordine ponit
summarie p̄ditōes p̄fessōis dicēs. Dixi p̄fitebor aduersus me
iniusticias meas dño. z tu remisisti impietate pcti mei. **U**bi
innuit qz p̄fessio p̄mo dz esse p̄meditata. ideo d̄t Dixi. i. i. cor
de meo disposui. **S**ecūdo dz eē apta nō palliata. ideo d̄t p̄fite
bor. i. nō tacebo z nō palliabo. nō excusando vel defendēdo
me. **T**ercio debz eē accusatoria. ideo d̄t aduersum me. i. s̄ me
nō excusando z defendēdo me. **Q**uarto dz esse verecūda. ideo
d̄t iniusticias. i. pctā de q̄bz hō verecūdat. **Q**uinto dz eē pro
pria. ideo d̄t meas. nō alienas. **S**exto dz esse meritoria. **N**ā
sequit. z tu remisisti impietate pcti mei. **E**t autē magis parti
culariter procedamus notādū est qz p̄fessio ad hoc qz p̄ficiat
dz habere. xvi. p̄ditōes. q̄ in his versibz p̄tinent. **S**it simplex
humilis p̄fessio pura fidelis. **A**tqz frequēs nuda discreta libēs
verecūda. **I**ntegra secreta lachrymabilis accelerata. **F**ortis z
accusans z sit parere parata. **P**rima ergo p̄ditio est qz sit sim
plex. **S**implex dz quasi sine plica. vñ p̄fessio debz esse sine pli
ca alicuius falsitatis ita qz nō taceat veruz nec administretur
falsum etiā humilitatis cā. vñ **Aug**. **Q**um humilitatis causa
mentiris si nō eras pctōr ante q̄z mētiebaris mentiēdo effici

De confessione

eris reus. **U**n̄ p̄fitens nō d̄z eclare q̄d fecit. nec dicere q̄d nō fecit. s̄z simplr̄ de plano narrare om̄ia pct̄a sua. qz vt d̄t sapiēs **Q**ui ambulat simplr̄ ambulat p̄fidenter. **S**ecūda p̄ditio est. qz sit humilis. talis fuit p̄fessio publicani de quo ait christ̄s in **L**uc. qz nō audebat ad celos oculos leuare sed percutiebat pectus suū dicendo. deus pp̄itius esto mihi pct̄ōri. z ideo recessit iustificatus. **I**deo d̄t b̄t̄s Petrus ap̄ls. **H**umiliamini sub potenti manu dei vt vos exaltet in tpe visitatōis. qz vt d̄t **J**ob. **H**umilē sp̄ū suscipiet gloria. **T**ercia cōditio est qz sit pura. qz nō fiat p̄pter ypocrisim vel p̄pter vanā gloriā. sed fiat pure p̄pter deū. z nō fiat timore seruli. i. timore pene inferni. sed timore filiali. i. timore offense diuine. sicut dictū fuit supra de p̄tritione. **F**iat em̄ sine fictōe. qz talis p̄fessio est p̄fessio lupi. de quo fabulose narrat qz semel p̄fitebat̄ z p̄fessor dixit sibi. **P**acis signa facis animū t̄m̄ extimo fallacē. **V**ix solitā vitā mutat solitus habitus **V**ix amicus eris omnibz quicquid dicas. q. d. licz p̄tēdas p̄tritōem z p̄niam exterius in facie. maliciā t̄m̄ retines in aīo interiori. i. in corde. **Q**uarta p̄ditio ē qz sit fidelis. scz vt tam p̄fitens q̄s p̄fessor sint in fide catholica et fiat fm̄ doctrinā eccl̄ie z nō fm̄ doctrinā hereticor̄. ita etiā fiat sub spe venie. ne sit sicut p̄fessio **I**nde p̄ditōis. q̄ post q̄s fuit optime p̄fessus dicēs. peccani tradens sanguinem iustus desperauit de venia. z abiens laqueo se suspendit. **P**roban̄ tur̄ ista de pe. di. i. quez penitet. z di. vi. qui vult. **Q**uinta cōditio est qz sit frequens. qd̄ dupl̄ intelligendū est **U**no modo vt quis frequēter ceciderit per pct̄m̄ mortale frequēter resurgat per penitentiā. de hoc habet de pe. di. iij. c. hec de charitate s̄. reperiūtur. et. s̄. septies in die cadit iustus. et. s̄. adhuc instant p̄fidi. **A**lio mō vt eadez pct̄a frequēter p̄fiteant̄. **U**nde **A**ugustin⁹ **Q**uanto confitetur quis pluribz turpitudinē criminis. tanto facilius cōsequitur veniam remissionis. **D**e hoc tamen quomodo ad hoc tenetur quis dicit̄ infra quādo agez de iteratione confessionis. **S**exta p̄ditio est qz sit nuda. qz non debet confiteri per nūcium nec per ep̄istolā. sed viua voce ore proprio z presentialiter. vt qui per se peccauit p̄ se erubescat. **I**tem non debet confiteri verbis vel noibz criminum

Tractatus. iij. secunde partis

palliativis. s; qdlib; pctm noie pprio suo qstuciq; turpe exp/
matm honeste. z oes circustantias qstuciq; turpes z abomia
biles expmat. vt sic tota sanies apostematis expellat **De cir/
cstantis quo sunt pfitende hes s. c. pcedenti. Nota etia q mu/
tus pt z dz pfiterip signa. z ho q est alteri lingue z ideomat
ita q si pffoz no intelligeret eu dz pfiterip interpre. z inter/
pres ita tenet tenere pffionelicet sacerdos **Nota etiam q si
aliqs scribat pctam sua in carta vt meli9 recorder de eis z legat
carta coram sacerdote bn facit **Septima pditio est q sit discre
ta. scz vt distincte z separatim pfitcat pctam sua no cofuse. in tra
illud ps. Lauabo p singulas noctes. i. p singula pctam. lectum
meu. i. psciam mea **Itē z eligat peritū indicē **Aug9. Sacer/
dote qras q te sciat ligare z soluere. z de hoc qre supra cui facie
da est pffio **Octaua pditio est q sit libes. i. voluntaria vt no
sit sicut pffio **Achor. q coact9 pffus est z lapidat9. s; sicut
pffio dextri latronis in cruce **Licet em dolere debeat ppter
pctam q pmisit. m gaudere dz ppter vitam qua recuperat. vn contin
git gaudiū z dolorē etiā simul z semel eē in eodē subiecto. **Un
in ps. Scdm multitudinē dolor meoz in corde meo p sola
tiones tue lenifica aiām meā **Nona pditio est q sit veracun
da. cū magna ei verecūdia dz pfiteripctōr z sic merebit veniā
**Aug9. Laborer mens patiēdo erubescētiā **Et qm verecūdia
est magna pena. q erubescit p pctō sit dign9 venie. de pe. di. i.
quē penitet **Ho m tāta dz esse verecūdia q ppter eā dimittat
dicere veritates **Un sapiēs **Ecli. iij. Ne pfundaris p aia tua
dicere verū. est em pfusio adducēs ad gloriāz siue ad veniam
**Decima pditio ē q sit integra. scz vt dicat oia pctam sua. no
dicēdo ea inter duos sacerdotes. s; dicat oia vni nihil penit9
dimittēdo **De em summe pfect9 op9 ipfectōis no nouit. aut
em totū hoīem sanat aut nihil **Versus circa b **Sūma dei pie
tas veniā no dimidiabit **Aut nihil aut totū te penitēte dabit
**Aug9. **Laveas q ne verecūdia ductus diuidas pffionē
**Undecima pditio q sit secreta taz ex pte pfitentis q ex pte
pffozis **Ex pte pfitētis vt no pdicet pctam sua i plateis ne aliq
scandalizent in pctō. z ne sit de illis q cū malefecerint glorian
tur. **Quo aut dz esse secreta ex pte pffozis dicet infra qm age**

De confessione.

tur de sigillo p̄fessionis ¶ Duodecima p̄ditio est q̄ sit lachry-
mabil. ⁊ de h̄ Hieremias ait Per diē ⁊ noctē nō des requies
tibi. neq; taceat pupilli oculi tui **Uñ** d̄t Joh. Cris. Lachry-
me lauāt delictū q̄s pudor ē p̄fiteri Et in veritate magnū sig-
nū s̄t p̄tritois lachryme. potissime in hoīe adulto **Nā** in par-
uulo ⁊ muliere nō ē multū curandū de lachrymis **Nā** de mu-
liere d̄t **Quidi** ¶ **Ut** flerēt oculos erudiere suos ¶ **Tredec-**
ima p̄ditio q̄ sit accelerata. i. festina Et de ista p̄ditoe req̄re su-
pra in cap. q̄n̄ faciēda ē p̄fessio ¶ **Decimaq̄rta** p̄ditio q̄ sit for-
tis. exēplo b̄tē marie magdalene. q̄ adeo fuit fortis in peniten-
do p̄pter amarā interi⁹ p̄punctōez q̄ nullo pudore obstante
publice p̄fessa fuit turpitudinē pctōz suoz **Sic** pctōz d̄z esse
fortis in penitēdo ⁊ p̄fitendo pctā sua q̄ nullo mō retrabat a
p̄fessione illoz. q̄ sc̄ptū ē in **Latic̄s**. Fortis est vt mors dilec-
tio ¶ **Quintadecima** p̄ditio q̄ sit accusatoria. s. q̄ dicat se pec-
catū p̄misisse ex pp̄ria militia. accusando se fortit nō p̄tendēs
excusatoēs in pctis. sicut fecerūt p̄mi pentes **Uñ** sapiēs. **Iu-**
stus in p̄ncipio accusator ē sui **Veniet** amī⁹ ei⁹ et excusabit
eū. **Iste** amī⁹ est de⁹. nisi pctōz mō se accuset corā isto amico
et corā sacerdote dei vicario. habebit in futuro multos accu-
satores. s. deū. pp̄riā p̄sciam. diabolū. pctm̄. ⁊ etiā totū mūdū
q̄ vt d̄t sapiēs **Pugnabit** tot⁹ orbis terraz cōtra insensatos
id ē pctōzes **Si** at̄ mō accuset se pctōz. de⁹ excusabit eū in fu-
turo ¶ **Sexdecima** p̄ditio q̄ sit parere parat⁹. i. q̄ sit obedi-
ens. **Aug.** **Ponat** se penitēs oīno in p̄tate iudicis. i. in iudicio
sacerdotis: nihil reseruās. ⁊ oīa eo iubēte parat⁹ sit facere p̄
recupanda vita aīe q̄cūq; faceret p̄ euitāda corpis morte. ⁊ h̄
cū desiderio. q̄ recupat vitā infinitā **Cū** gaudio em̄ d̄z facere
imortal futur⁹. q̄ faceret p̄ differēda morte moritur⁹ ¶ **Ray**
mūdus at̄ in summa sua addit alias duas p̄ditōes. **Prima** ē
q̄ sit pp̄ria. s. q̄ seipm̄ accuset pctōz ⁊ nō aliū **Uñ** d̄t ps. **De-**
us vitā meā annūciaui tibi. vitā inq̄t meā. nō alienā. als si cri-
mē vel pctm̄ alterius p̄deret nō eēt criminis illius corrector
sed p̄ditōz vel detractor **Uñ** nullus d̄z aliū noiare in p̄fessio-
ne. nec sacerdos d̄z de noīe eū interrogare **Fallit** aut̄ istud q̄n̄
circunstātia pcti est tal q̄ aliter nō p̄t p̄fiteri pctm̄. putasi q̄g

Tractatus. iij. secūde partis

novit matrē vel filiā Quid at̄ z q̄no faciendū sit in h̄ casu dēn̄
est sup̄. ca. cui faciēda. **S**ecūda p̄ditio cōfessionis quā addit
Ray. est q̄ sit morosa. vt nō dicant̄ pctā in trāsūu sicut camp
fores cōputant nūmos. sed cū maturitate z morosa delibera
tione. vt ex hoc attendat̄ deuotio z maior habeat̄ p̄ritio z ve
recūdia **C**onfiteat̄ ḡ pctōr iuxta formā supradictā. z habita re
missione peccatorū habebit p̄mia beatorū.

De iteratione confessionis Cap. vii.

Licet vt dictū ē supra multū vtile sit z fructuosuz ferquēt
cōfiteri. aliq̄n̄ t̄n̄ ē neccāriū. Notandū ḡ q̄ doctores ponūt
aliqs̄ casus in q̄b̄ de neccitate salutis p̄fessio ē iterāda. **P**rimus
est p̄pter enormitātē sceleris. s. q̄n̄ aliqs̄ h̄z aliq̄nē casum de q̄
cōfessor suus nō p̄t eū absolvere. z remittit eū ad sup̄iorē. d̄z
cōfessionē quā fecerat inferiori iterare sup̄iori vt sciat q̄ p̄mia
sit ei imponēda. nisi forte sup̄ior q̄stū ad casum illū cōmitteret
vices suas inferiori. p̄bat̄ ille casus. xxiii. q. ij. c. latozē. extra
de pe. z re. significauit. **S**ecūds casus est p̄pter ignorātiā cō
fessoris. si ei p̄fessor sit imperit̄. z nesciat sibi imponere peni
tentiā p̄ pctis p̄fessis d̄z eū remittere ad cōfessorē perituz q̄ ei
sciat p̄miam salutarē imponere z iste tenet̄ pctā p̄mo confessa
iterū cōfiteri. vñ **A**ug⁹. **S**acerdotē q̄ras q̄ te sciat solvere z li
gare. **T**ercius casus est p̄pter p̄temptū satisfactōnis. vt q̄n̄
aliqs̄ fuerit p̄fessus de pctis suis z p̄tēp̄t̄ facere p̄miam sibi
positā z excidit a memoria sua q̄ fuit illa p̄mia tenet̄ iterū cōfi
teri illa ac eadē pctā si recorder̄ de eis. p̄bat̄ iste casus. de pe.
di. iij. si apls. **D**istinguendū t̄n̄ est in isto casu. qz aut iste cōfi
ter̄ eidē p̄fessori cui p̄mo erat p̄fessus aut aliq̄. **S**i p̄fiteat̄ eidē
aut iste p̄fessor recordat̄ de pctis p̄us p̄fessis. z tūc nō tenet̄ ni
si velūt iterū cōfiteri ea sibi. sed sufficit dicere. d̄ne ego als̄ sui cō
fessus vob̄ z vos recordamini de q̄b̄. sciatis q̄ ego p̄tēp̄t̄ fa
cere p̄miam quā mibi imposuistis. nec recordoz q̄ fuit. iō ve
nio ad vos vt illam vel aliā p̄miam mibi imponatis. **S**i autē
cōfessor nō recorder̄ de peccatis p̄mo sibi cōfessis credo q̄ te
net̄ itez cōfiteri. **E**t idē dico si confiteat̄ aliq̄. **Q**uartus ca
sus est p̄pter malitiā fictionis peccatoris. scz q̄n̄ aliquis scientē
retinet aliquod mortale peccatū in cōfessione q̄uis cōfiteat̄.

De confessione

omnia alia peccata sua tenet illud quod retinuit et omnia alia iterum confiteri. Et ratio est. quia prima confessio non facta fuit in charitate cum ipse remaneret in peccato mortali. ergo fuit impossibile peccata alia sibi dimitti. et si non fuerunt dimissa tenet iterum ea confiteri. **viij. Aug.** Scio dominum inimicum omni criminoso. quomodo ergo qui peccatum referret de alijs recipiet veniam. de pe. di. iij. sunt plures. **Nota** tamen distinctioem positam in precedenti casu. quia si confiteatur eidem sacerdoti sufficit quod dicat. quoniam sui confessus vobis retinui maliciose istud peccatum. et hoc si confessor recordetur de alijs peccatis. sed si non recordetur tenet iterum omnia confiteri. Et idem dico si confiteatur alij. Et quod in istis quattuor casibus sit confessio iteranda de necessitate concordant omnes doctores. Sunt tamen alij casus in quibus doctores variant. **Primus** est propter peccati obliti recordationem. **Secundus** est propter recidivatem. **Dicunt** enim doctores alij quod quoniam aliquis recordatur de aliquo mortali peccato quod non fuerit confessus vel quoniam recidivat in aliquod aliud peccatum quod antea fuerat confessus. puta quod fuerat confessus de adulterio. iterum committit et relabit in adulterium. iterum tenet omnia peccata prius confessus iterum confiteri. Et quantum ad primum casum est ratio. quia aliter non esset confessio integra. **Quantum** ad secundum casum est ratio istorum. quia dicunt quod omnia peccata continentur prius dimissa redeunt propter ingratitudinem in recidivatem. **Alij** dicunt quod sufficit dicere in generali se aliter peccasse. et de nouo de hoc peccato recordatum fuisse. vel de nouo hoc peccatum commississe. **Tercium** cum dicunt quasi medio modo dicentes quod in predictis duobus casibus peccata eiusdem generis tenet iterum confiteri in speciali. peccata vero alterius generis sufficit confiteri in generali. **ubi gratia.** **Alij** recordantur se modo commisisse peccatum. scilicet furtum. si aliter fuerit confessus de furto tenet iterum confiteri de eodem furto in speciali. ut dicit opinio prima de alijs autem peccatis sufficit confiteri in generali. ut dicit secunda opinio. **Et idem** dico de recidivo. **Que** istarum opinionum sit melior et verior relinquo iudicio meliori et unusquisque quam voluerit eligat. **Magister Bodericus de Fontanis** in theologia parisiensis magister in quo dam quodlibeto suo addit unum alium casum. scilicet quando alij confiteatur aliquod peccatum et non dolet nec penitet de peccatis vel de peccato preterito. nec proponit abstinere

Tractatus. iij. secunde partis

in futuro tamen tenet iterum profiteri. Et inter multas rationes quas ad hoc inducit una est. Quod in essentialiter ordinatis posterior non potest esse sine prioris. et multo minus potest stare cum opposito prioris. sicut aliquis non potest confirmari nisi fuerit baptizatus. quia baptismus et confirmatio habent necessarium et essentialiter ordinem in se. Sed confessio et contritio habent necessarium ordinem in se. quare ad hoc quod confessio homini valeat oportet quod contritio precedat confessionem vel ad minus sit simul cum ea. sed in casu opposito contritio non precedit nec est simul cum confessione. imo eius oppositum est simul cum confessione. scilicet delectatio et placetia in peccato. quare illa confessio nihil valet. et ideo oportet iterum. **U**terque est frat. **B**er. gano / cho de galliaco baccalarius in theologia. et quondam electus cl / romon. in correctorio suo contra dominum magistram **H**odofridum dicit. quod talis non tenet de necessitate iterum profiteri. sed tenet iterum profiteri de peccatis propriis confessis fictis. et de ipsa fictione et virtute confessionis facte et contritionis penitentis remittunt sibi peccata. **A**rguit ergo sic. **T**ertium valet quod potest contritio in virtute confessionis facte quantum valet et potest in virtute confessionis facienda. sed contritio in virtute confessionis facienda delectat omnia peccata. ut tenet doctrina fidei christiane. ergo et in virtute confessionis facta. **C**onfessio est iam facta habuit certitudinem realem. et ideo virtus eius potest operari melius quam illius confessionis que nondum fuit. **Q**ue istarum opinionum sit verior nescio. tamen credo quod tenet profiteri saltem in generali. scilicet quod fuerit alius confessus multa peccata de quibus non penitebat nec proponebat abstinerere. sed modo peccat de ipsis. et est paratus facere penitentiam in universum. **E**t credo quod si in specialiter profiteretur omnia peccata bene faceret. **E**t istud videtur sentire **R**aymundus in summa sua. **R**ationem eius vide supra in isto eodem capitulo. versu. quartus casus.

Quomodo debeat se habere sacerdos ad penitentem **Ca. viij.**
Ostendo de confessione que est et qualis debeat esse. restat ostendere de confessore. **E**t primo quomodo se debeat habere ad confitentem. **C**irca quod notandum quod confessor debet gerere vicem spiritualis medici peccatoris pro vice spiritualis egroti. **S**icut enim corporalis medicus ad egrotum accedens primo mulcet ipsum egrotum et pariter ei se conformat in infirmo. pro bis blandit. sanitatem pollicetur. ut eger confidentius detegat morbi quantitatem et doloris acerbitatem. sic sacerdos qui est medicus spiritualis dum ad eum accedit peccator. qui est quasi spiritualis egrotus debet peccatorem verbis allicere. blandimentis mulcere. ut faciat

De confessione.

lins egrotus. i. pctōr detegat morbū. i. pctm̄. Debet ergo cōfessor pctōrē docere et monere vt ad pedes ei⁹ humilit̄ sedeat nec patiat̄ eū sedere de pari. Et si sit mulier dz eā docere vt se deat ex trāuerso ne respiciat sacerdos faciē mulieris. qz vt dz in **Abacuc** Facies mulieris facies leonis et v̄tus vr̄s. Nec etiā respiciat quēcumqz p̄fitemē in faciē. qz exinde audaci⁹ cōfitebitur. Exinde pio ac dulci suauiqz colloquio debet ipsum inducere ad p̄punctōem pponens b̄nficia que christus ei cōtulit potissime in passione sua. qñ scz p̄ saluādis peccatoribus voluit tantū dolorē sustinere. **Itē** quia ipse dixit. **Nō** veni vocare iustos sed pctōres. **Itē** ostēdat ei qz illi q̄ plus peccauerunt si b̄n penitēt magis diligunt̄ a deo postea et exaltant̄. sicut patet in **David. Petro. Paulo. Maria magdalena.** et la trone. q̄ om̄es fuerūt maximi peccatores. Et qz bene penituerunt de peccatis suis postmodū fuerūt amati et singulariter a deo exaltati. **Exponat** etiā sibi pietatē. misericordiā. charitatem. et mansuetudinē dei. q̄bus parat⁹ est recipere peccatores. **Suadeat** etiā ei qz nō verecundet̄ cōfiteri sibi. qz ipse sit peccator sicut et ipse qui cōfitef. imo forte plus q̄ ipse. et qz nō cōfitebit̄ ei sicut boi sed sicut tenet locum dei. et qz ipse citius dimitteret se interfici q̄ qz reuelaret peccata ipius. **Et** si forte ex om̄ibus istis peccator nō vult cōfiteri. pponat ei cōfessor terrorem iudicij et penas inferni. et quāta mala parata sunt peccatoribz. et q̄z dire punit deus eos q̄ nolunt penitere. et q̄z misericorditer parcat penitentibz. et om̄ibus istis expositis audiatur simplicit̄ cōfessionē ipius. **Caueat** aut̄ cōfessor ne expuat vel aliquod signū abominatiōis ostendat q̄stuncūqz peccator cōfiteatur peccatū flagiciosum et enorme. sed om̄ia audiat cum mansuetudine et pietate.

De interrogatōibz faciēdis in p̄fessioe **La. ix.**

Quāuis quidā dicūt qz interrogatōes nō sunt faciēde in cōfessione. tñ quia dictū eoz est multū periculosum ppter simplicitatē et verecundiā hominū. ideo credo p̄trariū. scz qz sunt faciēde interrogatōes in cōfessione. **Uñ Aug⁹.** sup illum locū. **Qui** sine peccato est p̄mus in ipam lapidez mutat inquit. **Caueat** sp̄ualis iudex qz sicut nō cōmisit crūnē nequū

Tractatus. iij. secūde partis

cie. ita nō careat munere scie. oportet em̄ q̄ sciat cognoscere quicqd̄ debeat iudicare. **J**udiciaria ei ptās hoc ex postulat vt qd̄ d̄z iudicare cognoscat. **D**iligēs igit̄ inq̄sitor exp̄mat sibi. z subtilis inuestigator sapiēter z q̄si astute interroget a pctōre quod forsitan ignorat vel verecūdia velit occultare. **C**ognitō itaq; crimie z varietatib; eius nō dubitet inuestigare z locū z tps̄ zc. **Q**uib; cognitōis afflit̄ benignolus parat̄ exigere et secū onus portare. habeat dulcedinē in affectōe. pietatem in alterius crimie. discretionē in varietate. **H**ec z multa alia ponunt̄. de pe. di. vi. **C**ui aut̄. g. optet. **E**t vt vult **Fr.** **L**avis aptionis est sermo correctōnis. q̄ interrogādo z increpando culpā detegit quā sepe nescit ip̄e etiā q̄ ppetrauit. **clij. di. si rector.** **E**t ita fm̄ verbū beati **Job** **S**ubtiliter educēdus ē de sinu peccatoris manu obstetricante. i. industria p̄fessoris coluber tortuosus. **U**iso ḡ q̄ interrogatōes faciēde sunt in confessione. videndū est de q̄bus faciēde sunt z q̄ ordine. **U**n̄ sciēdū q̄ interrogatōes faciēde sunt de pctis mortalib; z circumstātis eorundē. **U**t ḡ sciat de quib; faciēde sunt interrogatōnes optet scire q̄t sunt pctā mortalia. **P**ro q̄ notādū q̄ pctm̄ p̄t esse mortale dupl̄. **U**no mō ex natura sua. sicut fornicari ē pctm̄ mortale ex natura sua. **A**lio mō aliq̄s actus p̄t esse pctm̄ mortale ex intentōe. sicut cantare in ecclia nō est peccatū mortale. imo p̄t esse meritorius. sed cantare vt placeat mulieri vt alliciat eā ad peccandū mortale ē peccatū. **E**t qz intentōes huiusmodi sunt q̄si infinite. id̄ de his q̄ sunt pctā mortalia ex intentione nō p̄t certa regula dari. **L**oq̄mur ḡ de his que mortalia sunt ex natura sua. **U**n̄ sciendū q̄ oēs trāsgressiones p̄ceptorū decalogi sunt pctā mortalia: de his tñ diceb̄ in tercia pte huius op̄is q̄n̄ ageb̄ de. x. p̄ceptis decalogi. q̄dam em̄ numerant̄ ab ap̄lo in eplā ad **Ro. ciiij.** vt est idolatria. vitiiū contra naturā. iniquitas. malicia. fornicatio. auaricia. neq̄cia. inuidias homicidiū. p̄teritio. dol̄. malignitas. vsura. susurratio. detractio. cōtumelia. supbia. elatio. inuentio maloz. inobedientia. insipientia. incōpositio. **E**t istis adiūgit illos q̄ sunt sine affectōe. sine federe. sine misericordia. **E**t q̄ oīa ista sunt pctā mortalia p̄z ex hoc qd̄ seq̄tur. scz q̄ q̄ talia agunt digni sunt morte

De confessione

Nullus autem est dignus morte nisi pro peccato mortali. Et omnia predicta sunt peccata mortalia. Sed ut de peccatis mortalibus certa habeatur regula notandum quod omnia peccata mortalia reducuntur ad vii. vitia capitalia quae continentur in hac dictione saligia. Unde notandum quod in ista dictione saligia sunt septem litterae. quarum quilibet deseruit suo mortali peccato. nam per litteram s intelligitur superbia. per primam a auaricia. per l. luxuria. per primam i. ira. per g. gula. per secundam i. inuidia. per secundam a. accidia. unde Christus dicit septem vitia dictionis saligia. Iste autem septem male radices quae in terra deserta inuidentur in aquosa aiaz hominum peccatorum de quibus ego sum vnus radicantur. Et quilibet vero radice earum multi rami pullulant ut tradit Gregorius super Iob. nam ex ista mala radice quae est superbia oriuntur septem pessimi rami. videlicet inobedientia. iactantia. ypocrisis. pertinacia. contumacia. discordia. presumptio. Et nota quod ista vocantur mortalia. quia propter ista incurrit homo sententiam spiritualem. Primum ergo et principale inter ista est superbia. id est amor inordinatus sui ipsius. scilicet propter excellentiam et honorem. non referendo ad honorem dei nec actu nec habitu. nec ad edificationem alterius proximi. Et sunt quatuor modi superbiae. Primus est quando homo appetit videri et reputari ab aliquo melius quam sit. et presumit de se quod sit bonus. et est tamen malus et peccator vel quod habeat aliquam bonam quam non habet. Secundus modus est quando homo se reputat habere bona a seipso quam habet a deo. Tertius modus superbiae est quando homo reputat se habere illa quam habet a deo propter meritis et non propter gratiam dei. Quartus quando quis pro nobilitate vel diuitiis vel quocumque alia vult apparere excellentior super alios inordinate et plus quam statum suum exposcat. Et nota quod rami superbiae qui superdicti sunt ab aliis nuncupantur filiae quae aliquando propter simplices sunt describuntur de. Unde inobedientia est contemptus precepti superioris. scilicet dei vel cuiuscumque hominis cui tenetur obedire. ut per hoc homo inobediens. videatur non alteri subiecti vel esse subiectus. ypocrisis est exterius ostendere deuotionem fictam propter laudem hominum habendam. Contumacia vel contumacia est resistere aliis pro precepta et non velle ab aliis superari in verbis et lite. ut per hoc excellentior videatur. Pertinacia est quando propter opinionem vel scientiam hominis nimis inordinate innititur. nolens credere consilio maiorum. ut per hoc appareat sapientior. Discordia est quando aliquis rebellat et contradicit voluntati

Tractatus. iij. secūde partis

melior proterue et ex supbia cordis. **P**resumptio est quando quis p vestes inordinatas et alia quicunq; mirabilia vult apparere et gliari. et ab illis a quibus videtur valentior reputari. **D**e radice auaricie nascuntur sex. scilicet proditio. fraus. fallacia. periurium. inquietudo mentis. contra misericordiam cordis obduratio. **P**roditio est dolus in rebus interioribus. **F**raus est deceptio in rebus exterioribus propter defectum vendite rei vel empte. **F**allacia est deceptio et dolus in verbo ad decipiendum primum siue in vendendo siue in emendo. **P**eriurium est verbum contra mentem prelatum cum iuramento. vel iuramentum mendacium propositum et affirmatum. **I**nquietudo mentis est nimia et inordinata sollicitudo circa diuitias acquirendas. et filia **C**ordis obduratio est quando auarus obdurat et confirmat cor suum quod nihil dabit pauperibus. nec misericorditer subuenit alteri. **A**uaricia est appetitus inordinatus habendi indebitas diuitias. vel quicunq; possunt emi vel vendi per pecuniam. **E**st autem duplex auaricia. quedam quando homo nimis ardentem custodit res suas non iniuste rapiendo alienum. et talis auaricia est peccatum mortale tantum in duobus casibus. **P**rimus est quando homo tantum diligit diuitias suas et occupat se in eis quod perpendit honorem dei et precepta eius. **S**ecundus quod homo non subuenit primo pauperi in necessitate constituto. quia tunc talis auaricia est peccatum mortale. **A**lia auaricia est quando aliquid cupit alienum capere vel detinere iniuste quoquo modo cum certo proposito. **E**t auaricia talis semper est peccatum mortale. nisi quicunq; propter paupertatem rei ablate. puta furari morsellum panis vel aliquid tale non est peccatum mortale. **P**reter istas autem filias auaricie sunt alie a quibusdam superaddite. scilicet rapina. furtum. proditio. usura. **R**apina est acceptio rei aliene cum violentia. **S**ed furtum est acceptio iniusta et occulta rei aliene inuito domino suo. **P**roditio est dolus circa personas. puta cum vna persona prodit vel tradit aliam. vt patefactum est de Iuda proditore. **U**sura est quando prodilatione termini vel ratione mutui accipitur aliquid ultra sortem. saltem in rebus in quibus non differt usus rei et presumptio eius vt panis. **D**e infecta radice luxurie nascuntur octo filie. scilicet. cecitas mentis. inconsideratio. incostantia. precipitatio. amor sui. odium dei. amor presentis seculi. desperatio siue horror futuri seculi. **C**ecitas mentis est quando homo propter delectationem huiusmodi

De confessione

veneris impediri et abstrahitur in mente. **I**ncōsideratio est quā impedit et
sopit ratio hominis propter vehementer luxuriam. **I**ncōstātia est quā homo pro-
pter delectationes huiusmodi veneris retardat ne faciat vel perficiat bo-
na quae incipit facere vel proposuit facere. **P**recipitatio est quā propter
delectationes huiusmodi impeditur consilium in agendis. **A**mor sui et odium dei
est ex parte voluntatis. quā. scilicet. homo plus appetit perpetrare luxuriam et
incurrere odium dei quam a luxuria abstinere vel abstrahere. **A**mor
pneus seculi et horrore futuri iudicii est quā luxuriosus intem-
perat remanere in luxuria quam vellet hic se manere et vivere. nec
curat de eterna vita. **L**uxuria est appetitus inordinatus circa dele-
ctationem veneris. **E**t habet sex species. secundum alios tamen ponunt septem ve-
postea patebit. **P**rima est peccatum contra naturam. scilicet. quā fit modo quod non
pervenit generatio humanae. **F**ornicatio generaliter est omnis peccatum so-
luti cum soluta extra legem matrimonii. **A**dulterium est concubitus
vel saltē alter eorum. **I**ncestus est peccatum cum sanguinea. **S**tu-
prium est defloratio virginis. **R**apto est quā mulier rapitur contra volun-
tatem parentum suorum. **E**t notandum quod omnis peccatum factum extra legem
matrimonii est peccatum mortale. quia contra legem nature. **P**receptum
dei et **I**n iusticia proximi. **S**icut omnis tactus impudicus factus cum inten-
tione provocandi ad actum luxurie est mortale peccatum. vel saltē causa mor-
talis peccati. **D**e pestifera radice ire pullulant sex rami. scilicet. rixus. tu-
mor mentis. contumelia. clamor indignatio et blasphemia. **I**ra
est motus sanguinis circa cor propter appetitum vindicte. **Q**ui-
sciendum quod ira quāque est irascibilis. nec est peccatum. quā scilicet appetitus
vindicte est secundum debitum ordinem iusticie et cum charitate. quā homo qui
rit correctorem peccati et non vindictam propriam. nec nocumētum pro-
xi. scilicet. solū offense culpe querit vindictam. et talis vocatur zelus. **Q**ui autem
talis appetitus vindicte est ad vincendum propriam iniuriam et ad no-
cendum proximo. talis iam est peccatum. et non habet talē vindictam accipere
nisi habenti auctoritate. **E**st autem peccatum mortale quā talis appetitus
vindicte est ad inferendum aliquod nocumētum. quia est contra charita-
tem proximi. scilicet. putat esse motus sensualitatis perveniens rationem et indeli-
beratus. sic est peccatum veniale. **I**ndignatio est quā alterum iniuriatē
sibi despiciat in corde suo. et iudicat eum indignum et despiciendum
considerans defectum eius. **T**umor mentis est quā homo irascitur quasi inflatus

Tractatus. iij. secūde partis

cogitat viam et modū nocendi ei q̄ fecit sibi iniuriā **B**lasphe-
mia est locutio p̄tra deū. eo q̄ p̄mittit sibi talē iniuriā fieri v̄l
euenire. **C**lamor est locutio iniuriōsa p̄tra primū sine exp̄ssi-
one determinate iniurie. **E**t h̄ i euāgelio vocat̄ racha. i. sub-
fannatōis signū. **C**ōtumelia est locutio cōtra primū cū exp̄s-
sione iniurie. puta cū aliq̄s vocat̄ ex ira alterū latronē vel ho-
micidā et silia. **R**ixa est q̄tū ad irā in ope exteriori. s. verbera-
tio. abcessio. vulneratio. et silia. **D**e voraci radice gule nascūt̄
q̄ng. s. inepta leticia: scurrilitas. imūdicia. multiloquiū. hebe-
tudo sensuū. **G**ula est appetitus inordinatus et imoderatus
comedendi vel bibendi contra regulam recte rationis. sc̄z su-
mendo plus de cibo et potu q̄ nature cōueniat et cōplexioni
hominis sumētis et p̄uersationi eorū inter quos habitat.

Sciendū t̄n q̄ gula nō est pctm̄ mortale ex natura sua nisi in
duob; casib;. **U**nus q̄n propter timorē vel amorē dei nō re-
trahit se a pctō gule. sed int̄m appetit cibū et potū q̄ nō retra-
heret etiā p̄pter p̄ceptū diuinū. **S**cōds q̄n hō inebriat se liben-
ter in tali statu q̄ nescit se regere. et tūc gula est pctm̄ morta-
le. **H**ebetudo mētis est abstractio intellectus circa specula-
bilis et agibilia p̄pter nimīā sumptōem cibi et potus. **I**nepta
leticia est deordinatio volūtatis circa delectatōem cibi et po-
tus. q̄n. s. hō vage et incōposite circa talia nimis et sup̄flue le-
tat̄. **M**ultiloquiū est q̄n hō sup̄flue et nimis i verbis incōpo-
sitis et cachinnatōib; deordinat se. **S**currilitas est q̄n hō se
inordinate ad exteriores actus ad modū ioculatoris h̄z. **I**m-
mūdicia est vomitus sequēs ex inordinata comestione v̄l po-
tu. vel etiā pollutio seminis p̄ueniens ex repletōe nimia.

De ficta radice iuidie nascūt̄ q̄ng. s. odiū. susurratio. detra-
ctio. exultatio in aduersis p̄rimi. et afflictio in p̄speris eius.
Inuidia est tristitia de bono alterius inq̄tum impedimētū
est p̄prie excellentie. **O**diū est velle malū alicui. et p̄ hoc bo-
nū p̄rimi diminūere. **S**usurratio est diminutio fame alteri
p̄ s̄ba occulta et nō exp̄mētia manifeste maliciā siue infamiaz
ei. **D**etractio est alterius p̄ verba manifesta infamatio. t̄n in
absentia eius. **H**erisio est vilipēsio dīctor̄ vel factor̄ alteri
ludibrio et risu. **E**xultatio in aduersis p̄rimi est cū aliq̄s gau-

De confessione

det de aduersitate et dāno primi. Afflictio in p̄speris est do-
lor et displicētia de bonis et p̄speritate alioꝝ quā nō p̄t impe-
dire. **D**e radice neq̄s accidie p̄cedūt sex. s. malicia. rācor. pu-
sillanimitas. Desperatio. torpor circa p̄cepta. vagatio mētis
erga illicita. **A**ccidia vel pigritia est tediū seu fastidiū diuini
boni. s. q̄n hō nō h̄z deuotōem bonā nec delectatōem i amo-
re dei. s. tediū magis et fastidiū et mentalē recessum. **E**t istud
repugnat c̄haritati quā q̄libet hō tenet habere diligēdo deū
sup̄ oīa. et delectabili amore tenet ei inherere. **E**t causat ta-
lis pigritia ex rebellionē carnis ad sp̄m. **V**agatio mētis cir-
ca illicita est quādo aliq̄s nō inuenit delectatōem in sp̄ialibz
et vacat delectatōnibz carnalibz et q̄rit ea. puta nimis luden-
do nimis iacēdo. **D**esperatio est recessus a bono diuino cui
firmiter est inherendū. **T**orpor circa p̄cepta est p̄pter accidā
negligere et p̄tēnere diuina p̄cepta que sunt faciēda de ne-
cessitate salutis. **R**ancor est indignatio quam habet homo
piger cōtra illos qui mouent eū benefacere illa ad que tenet-
tur. **M**alicia est odiū et indignatio quā homo piger habet
cōtra illos qui docent pigros habere sp̄itualia bona inq̄-
tum impediūt a delectatōnibz corporalibz. **L**epiditas ē pu-
amor dei et p̄ceptorū eius. **M**ollicies est q̄n hō piger nō vult
sustinere q̄scunq̄ penitentiā p̄pter amorē dei. nec facere ali-
quod bonū ad quod tenet. **S**omnolētia est somni nimietas
ad modū brutorū. et pigritia ad surgendum et benefaciendū
illa que tenetur facere. et quādo tenetur ea facere. **P**usillanī-
mitas est boni ardui p̄termisio. quod cadit sub consilio.
puta tarde confiteri. tarde penitentiā facere. **O**ciositas est
cessatio a bono opere quod tenetur homo facere. et quādo
tenet facere. et attentio ad inutilia et nocina. **E**t vltra sex ra-
mos vel filias ip̄ius accidie superaddite sunt quatuor que
dicte sunt multum facientes ad declaratōnem materie. **I**ste
igit̄ sunt septē radices cū ramusculis suis q̄ in vniuerso sunt
quadraginta tres. et sic ip̄is cōputatis cum septem radicibz
erūt in toto quinquaginta. **D**e quo q̄nquagenario d̄t **H**elyas
pp̄b̄ta. **S**i fū⁹ dei suz descēdat ignis de celo et deuoret te et
quinquaginta tuos. **I**ta d̄z dicere cōfessor p̄fidenti. **S**i p̄ qz

Tractatus. iij. secūde partis

seruus dei sum. qz loco dei sum. descēdat ignis de celo. i. ignis spūsci descēdat in alam tuā. z deuoret te. i. veterē hoīem alias erratē. z qnquaginta tuos. i. radices z ramos ¶ **N**unc ergo vidēdū est quō sacerdos dz interrogare de istis **S**i em̄ peccator p se vl̄ ad interrogatōem sacerdotis p̄fiteat̄ de supbia. ddo **P**eccaui pctō supbie. sacerdos dz interrogare de mō dicēdo. p quē modū fuisti supb. fuisti vnqz inobediēs mādatīs supioꝝ tuoz. sicut ecclesie vel p̄lati vel parentū tuoz. vel dñi vel magistri. et hoc fm̄ cōditōez psone q̄ sp̄ dz inspici **S**i dicat q̄ sic. interroget q̄bz mādatīs. quō. q̄tiēs. q̄re. q̄n et vbi q̄ circūstācie vt dictū est sup̄ in oībz pctīs sunt attēdēde z p̄si derāde. **D**einde interroget. iactasti te vnqz de bonis a deo tibi collatis. siue sint bona nature. sicut pulcritudo. fortitudo. aptitudo. nobilitas. z filia. siue sint bona fortune. sicut sunt diuitie. vt denarij. vestes. ornāmēta. equi. agri. possessiones et filia tpalia bona. siue sint bona grē. sicut sapiētia. eloq̄ntia scia. p̄tutes. z filia **D**eber̄ igit̄ p̄fessor dicere. fuisti vnqz elat̄ in mente tua. vl̄ gloriasti vnqz de pulcritudine. fortitudine. aptitudine. nobilitate. diuitijs. sapiētia. eloq̄ntia. p̄turibus et ceteris bonis tibi a deo collatis. ita q̄ nō te hūiliaſti corā deo p̄ hmōi bonis. q̄tum debuisti. vel credidisti ista habere ex meritis tuis z nō ex mera grā dei. vel p̄pter illa credidisti plus valere q̄ alij. ita q̄ facta et dicta alioꝝ cōtēneres z de dignareris eis eē eq̄lis **S**i dicat q̄ sic. interroget. q̄tiēs. quō z c̄ijs. **D**einde interroget adhuc. vtz ad hoc vt p̄mēdāreris z honorareris p̄ alijs. fuisti ne vnqz ypocrita: ita q̄ exteri ostēderes sanctitatē z bonitatē z interiorius retineres maliciā z iniquitatē **S**i dicat q̄ sic interroget. q̄tiēs. quō z c̄. **D**einde interroget. nunqd̄ qz nō honorabaris vl̄ pmouebaris p̄ alijs motiſti aliquā cōtentōes et discordias in ciuitate. villa. societate vl̄ collegio **S**i dicat q̄ sic. interroget si mala fuerūt inde secuta. qz si sic oim̄ illoꝝ ipe est reus **D**einde interroget nūquid p̄pter supbiā nevidereris superari ab alijs fuisti p̄tinax in sustinēdo cōtra veritatē et iusticiā. cōsiliū tuū vel sniam tuā z verbum tuū **S**i dicat q̄ sic. interroget vtz aliquō dānū ē inde securū qz si sic ipe tenet̄ reparare. **D**einde interroget eū. p̄sumpsisti

De confessione.

ne vnq̄ aliqd̄ facere qd̄ excederet vires tuas. statū tuū pditio
nē tuā z tuoz. **S**i dicat q̄ sic interroget si fuerit inde aliq̄s le/
sus vl̄ dānificat⁹. qz si sic ip̄e tenet̄ repare. **E**t sic ista pessima
radix sup̄bie poterit euelli de corde pctōris. **E**odē mō dōm est
de radice auaricie. qm̄ si pctōr p̄ se vel ad interrogatōes sacerdo
tis pfiteat̄ de pctō auaricie interroget sacerdos de mō. dicēdo
Fecisti vnq̄s fraudē vel fallaciā. vel dixisti vnq̄s mēdaciuz vel
pūriū in emēdo vel pmutādo. vl̄ aliq̄ē aliū p̄tractū faciēdo
Si dicat q̄ sic. interroget quā fraudē vel fallaciā. s; ip̄e sacer
dos nō specificet eā illi. **I**stud ei hndū est p̄ regula generali q̄
in istis interrogatōib; sacerdos nō deb; descēdere ad sp̄alia
pctā vel ad sp̄ales circūstātiās pctōz. qz forte multi post ta
les interrogatōes delinq̄rent. qm̄ oñderent̄ eis modi z mane
ries pctōz q̄s ip̄i nescirēt cogitare. **E**t iō sp̄e interroget in ge
nerali dicēdo vt dcm̄ ē. fecisti vnq̄s fraudē vl̄ fallaciā zc. **E**t si
dicat q̄ sic interroget quā. z q̄re. q̄b; modis. p̄ q̄s. q̄tiēs. z q̄b;
casib; **D**eim̄ interroget eū dicēdo **D**imisiisti vnq̄s p̄pter aua
riciā tuā adimplere septē opa misericordie. z specificet illi ea
dicēdo. vidisti ne vnq̄s esurientē cui non dedisti māducare. et
sic de alijs opib; misericordie. de q̄b; dicit̄ infra in terciā pte
hui⁹ opis **S**i dicat q̄ sic. interroget eū de circūstātia vt dcm̄
est **C**irca etiā pctm̄ auaricie interroget eū de ludo. furto. rāpi
na. vsura. de q̄b; aliqd̄ dicit̄ infra. **C**irca fedissimā radicez
luxurie notandū q̄ luxurie septē s; sp̄es. **P**rima ē fornicatio.
scda a dulteriū. terciā stupz. q̄rta incestus. q̄nta raptus. sexta
sacrilegiū. septia ē pctm̄ p̄tra naturā **F**ornicatio ē p̄cubit⁹ so
luti cū soluta **A**dulteriū ē alter⁹ t̄bori violatio **S**tupz ē illi
cita p̄ginis defloratio **I**ncest⁹ ē affiniū vel p̄sanguineoz ab
usus **R**apt⁹ est cū puella de domo parentū violēter trahitur
vt corrupta in vxorē vel p̄cubinā habeat̄ **S**acrilegiū. put̄ hic
sumit̄ est religiosoz vel religiosaz vel p̄motor̄ ad sacros oz
dines p̄cubit⁹ **P**ctm̄ p̄tra naturā fit multis modis **U**no mō
q̄n nō seruat̄ sp̄es. sicut q̄n fit cū iumēto. z istud vocat̄ bestialit̄
tas **E**t de hoc d̄r in lege moysi. **Q**ui coierit cū iumēto morte
moriat̄ **A**lio mō q̄n seruat̄ sp̄es s; nō sexus. sicut q̄n masculus
peccat cū masculo. vel femia cū feia. z istud vocat̄ p̄prie pctm̄

Tractatus. iij. secunde partis

sodomiticū. qz isto pctō sodomite laborabāt. 7 iō cremati fue
runt igne sulphureo **Ben.** xix. 7 alie q̄tuor ciuitates pierūt p/
pter vicinitatē eoz de pe. di. i. sed 7 p̄tinuo **Alio** mō fit qm̄ nō
seruat vas debitū vel modus debit⁹. h̄ seruet sexus. sicut qm̄
vir abutit vasculo mulieris. vel qm̄ nō p̄gnoscat eā mō natura
li **Alio** mō fit qm̄ idē ē agens 7 patiens. sicut qm̄ vir corrūpit se
ip̄m vel mulier seip̄am. 7 vocat̄ istud pctm̄ molliciei. **Uñ** d̄t
ap̄ls **Neqz** molles neqz masculoz ꝑcubitores regnū dei pos
sident **Circa** ḡ istud maledictuz pctm̄ luxurie cautissime d̄z
sacerdos ꝑcedere. ita qz nō nimis ad ꝑticularia descēdat. qm̄
sic frequēter cōpertū est tā viros q̄ mulieres ꝑ nimis ex̄p̄ssa;
noiatōem 7 interrogatōem criminū in pctā q̄ nō nouerāt in
currisse **Uñ** si pctōr ꝑ se vel ad interrogatōem sacerdotis di
cat se peccasse pctō luxurie sacerdos interroget eū vtrum sit so
lutus vel nō. 7 vtrū peccauit pctō fornicatōnis vel adulterij
vel stupri vel incest⁹. raptus. sacrilegij. vel pctō ꝑtra naturā
id ē interroget eū si illa cū qua peccauit erat soluta. vidua. vel
ꝑiugata. affinis. ꝑ sanguinea. religiosa. vel ꝑgo. 7 vtrū illam
habuerit ꝑ violentiā vel nō. 7 istud sufficit si ꝑsona ꝑtēs ē in
telligēs. sed si est ꝑsona simplex interroget sacerdos vtrū ag
nouerit eā mō naturali. nō tñ descendēdo ad ꝑticularia. i. non
interroget an cognouerit eā añ vel retro. 7 sic de alijs inter
rogationib⁹ **I**nterroget etiā de numero ꝑsonaz. i. si cogno
uit vnā vel plures. tñ nō interroget de noib⁹ ꝑsonaz **I**ntro
get insup de n̄siero actūū. i. an semel vel bis an pluries. **I**nt
roget etiā de tpe. i. si tpe sacro vel nō sacro. 7 etiā de loco. 7 q̄
li tētatione peccauit. 7 vtrū ꝑueniēs tētationez vel ꝑuentus
ab ea. 7 vtrū peccauit sp̄ oīe vel coacte. 7 q̄ coactōe vtrū ꝑdi
tionali vel absoluta. 7 vtrū peccauit ex libidine vel ex pauper
tate **E**t istud h̄z locuz potissime in mulierib⁹. et ita de multis
alijs q̄ magistra rez experientia docebit **S**ed qz ista radix pessī
ma luxurie exēdit ita palmites suos qz etiā coopit lectos le
ge miramonij ꝑiunctos **S**ciendū qz maritus ꝑt peccare pctō
luxurie multis modis etiā mortaliter cum vxore sua. q̄ modi
cōtinent̄ in his ꝑsib⁹. Temp̄e mente loco ꝑditōem mō Quin
qz modis peccat vxore maritus abutens Temp̄e. i. si in temp̄e

De confessione

poze menstroz cognoscat eam. qz si sciēter hoc faceret peccaret mortaliter z in veteri lege mandabat interfici. **S**ed qd de mulieri menstroz petat debitū sibi reddi ab vxore ipa dz ei q̄tus p̄t psuadere ne petat. dicendo se esse infirmā nec esse paratam tunc ad opus illud. **N**on tñ dz ei dicere se esse in passione illa nisi p̄staret ei de constantia viri z prudētia seu discretōe eius. quia ipse posset tantā abominatōem p̄cipere p̄tra eam qz dimitteret ipsam. **S**ed si cōstaret sibi de discretione z prudentia viri possit ei reuelare. **E**t si ipse nollet desistere reddat sibi cum dolore z amaritudine cordis. **T**empore etiā vt si vxorez cognoscat temporibz ieiunioz. vel diebz sanctorz. vel diebz cōmunicatōis vel tempore puerperij. **N**ō tñ credo qz in isto casu sit peccm̄ mortale. dum tñ nō transgrediantur limites matrīmonij. sicut dicit statim. licet sint monendi qz tpe tali abstineant ab actu carnali. **E**t de h̄ habet. xxxiij. q. iij. sciatis. et ca. sequenti. **D**ente. i. intentione. **P**otest em̄ vir ad vxorez accedere tribz modis. **U**no modo vt generet ex ea prolem q̄ sit ad dei seruitium z cultum. **A**lio modo vt reddat debitum qd ab ea exigitur. z si cum tali mente ad eam accedat nō peccat mortaliter nec venialiter. imo meretur dūmodo nihil aliud cōmitteret ibi. **A**lio modo causa cōcupiscētie carnis. et si talis concupiscētia maneat infra limites matrīmonij. scilicet qz nullo modo accederet ad eam nisi esset vxor sua est solum peccatum veniale. **S**i autem ista cōcupiscētia transgrediatur limites matrīmonij. ita scz qz accedit ad eam. non soluz sicut ad vxorem sed sicut ad mulierem. ita qz si haberet aliā in p̄ntu ita bñ accederet ad eam sicut ad istā. tam est peccatū mortale. **L**oco. id est. si cognoscat eam in ecclia vel in cimiterio. vel in alio loco sacro. **E**t in isto casu ego credo qz vterqz peccat mortaliter. **C**ōditione. id est. si cognoscat eam cōditione inhonesta. vel etiā illicita. sicut visum fuit sup̄ qm̄ agebat de matrīmonio. **D**ō. i. si vir eā cognoscat p̄tra modū institutum a natura. z istud ē ḡuissimū peccm̄ in vxore. **C**ū fm̄ qz d̄t Aug⁹. **V**ltus q̄ est p̄ naturā execrabilis fit i meretrice. s̄ execrabilis fit in vxore. xxxij. q. vij. adulterij. **S**cōm̄ ista q̄ poterit facer-

Tractatus. iij. secūde partis

dos formare interrogatōes suas de pctō luxurie circa viz. z
vxoꝝ. salvo tñ q̄ nō nimis descēdat ad p̄cularia. **C**irca pec
catū ire. si pctōꝝ p se v̄l ad interrogatōes sacerdot̄s p̄fiteat de
eo poterit sacerdos iterrogare si p̄p̄t irā dixerit blasphemā d̄
deo v̄l sc̄is ei. **S**i dicat q̄ sic. introget eū quō. q̄tiēs. q̄re. z c̄ijs
Deīn̄ interroget. dixisti v̄nq̄s p̄p̄t irā p̄ba p̄tumeliosa p̄rio.
si dicat q̄ sic. iterroget q̄ p̄ba. q̄re. q̄tiēs. v̄bi. z corā q̄bo. **I**nt
roget etiā si fuerit iniuriat̄ p̄rio. s. aliquē p̄ irā p̄cutiēdo v̄l ver
berādo. **S**i dicat q̄ sic. introget q̄s erat. vt si erat clericus v̄l
laic̄ vel religiosus vel secularis. z v̄bi. z q̄re. z c̄ijs circūstan
t̄ijs p̄sone. introget etiā q̄tiēs iteravit iurias. z v̄bi. z q̄re. z c̄.
Circa pctm̄ gula si pctōꝝ p se v̄l ad iterrogatōes sacerdot̄s
p̄fiteat de eo. introget si p̄p̄t gulā v̄nq̄s fregerit ieiuniū ecclie.
vel si comederit carnes in eis. q̄re. q̄tiēs. **E**t si inebriauit se. et
bēat p̄suetudinē p̄p̄t quā iebriet se. z si p̄pter ebrietatē dixit p̄
ba scurrilia. inhonesta. vel iniuriosa. z q̄tiens. z q̄bo dixit zc̄.
Et nota q̄ p̄z q̄ d̄t. **G**re. q̄nz modis peccat hō p̄ gulā. q̄ modi
p̄tinent in his p̄sib̄. **C**ertū stat q̄ q̄nq̄s modis gula damnat
edentē. **D**ū nimis comedit. comedēdi p̄uenit horā. **Q**uerit de
licias. parat escas deliciose. **A**ut sumit anide q̄d nō erat deli
ciosum. **N**ota q̄ multū p̄medere aut rōe p̄pleciōis vel eta
tis vel laboris nō ē pctm̄. dū tñ nō studio v̄l ardore v̄l auidi
tate sumit. **I**tē p̄ciositas ciboz moderate maxie in diuinitib̄ q̄
talib̄ v̄ti solēt nō ē pctm̄. dū tñ non nimis anide sumant. nec
obstet stat̄ suis. **E**t q̄ facta ē mētio de ebrietate notādū q̄
ebrietas d̄z trib̄ modis. **U**no mō d̄z plenaria mētis obliuio.
et ita nō ē pctm̄ si ex ignorātia p̄uenit. xv. q. i. sane. **S**ecōdo mō
d̄z ebrietas frequēs actio bibēdi. **E**t h̄ vt ait **A**ug. ē pctm̄ ve
niale. nisi sit assidua. q̄ tūc ē pctm̄ mortale maxie si nouit vi
res vini z nō vult apponere aquā. xxxv. di. in p̄ncipio. **T**ercio
mō d̄z ebrietas q̄dā dispositio z studiū ad inebriandū se de fa
cili. z ita sp̄ est pctm̄ mortale. xxxv. di. añ oia. **C**irca pctm̄ in
uidie si pctōꝝ p se vel ad interrogatōes sacerdot̄s p̄fiteat de
eo. iterroget eū sacerdos si placuit ei dānū v̄l malū. primi. z si
bonū v̄l p̄modū illi. **D**isplicuit ei. z si ex inuidia detraxit v̄n
q̄s p̄prio suo. falsum crūnē ei imponēdo. vel bonū q̄s in eo

De confessione

erat diminuendo vel occultando. vel qđ in eo erat augmentā
do vel illis qđ nō nouerūt manifestādo. **I**te qđ fecerit ista
et qđre. et sic de alijs circūstātijs. **I**te si portat odiū vel rācorē
vel malā uolūtātē p̄tra primū suū. et qđre. zēijs. **C**irca acci
diaz interroget sacerdos si potuit pctōz multa bona facere qđ
nō fecit. dicere qđ non dixit. cogitare qđ nō cogitauit. et multa
mala vitare qđ nō uitauit. **I**tem si ex negligētia obmisit ire ad
missam ad sermonē. et ad alia bona opa zc. **S**ecđm ergo istā
doctrinā sacerdos poterit formare interrogatōes suas. et in
istis unctio quā accepit a deo z exp̄ientia magis docebit qđ
aliqđ lectio. **U**erū qm̄ iuxta ueritatē p̄fitētū sacerdos d̄z va
riare interrogatōes. **U**n̄ si p̄fitēs sit religiosus interrogetur
de tribz uotis regule. s. de obediētia. paup̄tate. z castitatē. **I**n
terroget etiā de regularibz obseruātijs z potissime de abusio
nibz claustrī qđbz frequēter status religiosorū corūp̄it. qđ sunt
duodecim. scz platus negligens. discipulus inobediēs. iuue
nis ociosus. senex obstinat⁹. monachus curial. monachus
seu canonicus regularis causidicus. habit⁹ p̄ciosus. cibo ex
qđsitus. rumor in claustrō. lis in caplo. dissolutio in choro. ir
reuerētia circa altare. **E**t fm̄ illas z fm̄ etiā alias obseruan
tias regulares sacerdos d̄z formare interrogatōes. **C**irca
etiā clericos seculares sunt faciēde interrogatōes de simonia
de negotiatōne. z de alijs qđ p̄tinēt ad simoniā z ad auariā
et si habeāt administratōem vel officiū siue b̄n̄ficiū interroge
tur de dilapidatōne bonoz. vel si exp̄derint in malos vsus
bona ecclē. **I**te vtz iterfuerint diuinis officijs z horis cano
nicis. vtz portent coronā z habitū p̄gruētē. **I**te si dicāt inte
gre et p̄fecte diuinū officiū. **I**tem interrogent da luxuria. de
venatōe. de irregularitate. de ludo aleaz et silibz. in qđbz solēt
sepius peccare. **C**irca p̄ncipes sunt faciēde interrogatōes
de iusticia. **C**irca milites de rapina. **C**irca mercatores z ali
os officiales mechanicas artes exercētes de fraude et dolo.
de mēdatio. de p̄urio zc. **C**irca burgēses et ciues cōiter de
vsuris z pignozibz. **C**irca rusticos z agricolas de inuidia et
furto maxime circa decimas. p̄mitas. tributa. et cēsus. **U**n̄
notādū qđ licet forma generalis supra posita sit obseruāda in

Tractatus. iij. secūde partis

oibz tñ fm diuersitatē psonaz et officioꝝ studiosus et spēa-
lius est circa spēalia crimina insistēdū. **F**actus ipis interroga-
tiōibz si p̄tēs sit p̄sona simplex i terroget eū sacerdos si sciat
Pater noster. **A**ue maria. **T**redo in deū. et si sciat se signare.
et si nesciat instruat eū vel moneat vt addiscat. **D**einde inter-
roget si tētet aliq̄ tētātōne. z qua. et quō se habeat in resistē-
do: et doceat eū modū. **S**i em̄ tētet de supbia cogitet de hu-
militate filij dei de q̄ hūiliauit semetip̄m factus obediēs vsq̄
ad mortē. **C**ogitet etiā de casu diaboli. q̄ p̄pter supbiā suam
cecidit de paradiso in infernū. et de angelo fact⁹ est diabolus.
Si tētet de auaricia. cogitet de breuitate vite z instabilitate
et vanitate mundi. et q̄ nihil hinc portabit secū de diuitijs.
Si tētet de luxuria cogitet de morte et qlis erit post mortē.
Un̄ nō meli⁹ poterit hoīs caro viua domari q̄ qualis fuerit
hec mortua p̄meditari. cogitet etiā de penis inferni z gaudijs
paradisī. **H**ec et alia multa d̄z ei oñdere z docere. **H**oc facto re-
colligat z repetat i gñali p̄fessionē dicēs **A**mice tui fuisse cō-
fessus pctā ista. et ostēdat ei grauitatē pctōꝝ. eū dure increpā-
do. ad inducēdū eū ad lachrymas. p̄pūctōem z stritōem. **E**t
ad hoc multū valet si sacerdos oñdat vultū dolorosum et la-
chrymabile pctōꝝ. **S**icut legit de scō **A**mbro. q̄ qñ aliq̄s cō-
fitebat ei suū lapsus ita amare flebat q̄ p̄fiteētē q̄stūcūq̄ obsti-
natū ad fletū z lachrymas p̄mouebat. **S**ic etiā d̄z facere sacer-
dos. vt sic pctōꝝ verēcūdia ductus ad lachrymas inuitet. vt
lachryme admonētis excitēt lachrymas penitētis. **N**ō sumope
caueat sacerdos q̄ nō adulet alicui in cōfessione. imo q̄stūcū
q̄ sit magna p̄sona et reuerēda increpet et corrigat eam dure.
Cauet tñ q̄ ne nimis exasperet vl̄ q̄ n̄ sit nimis dur⁹ i p̄bis.
Si pctōꝝ vult bñ penitere p̄mittat ei vitā eternā z veniā de
pctis. ita q̄ pctōꝝ sp̄ recedat cōsolatus ab eo. **I**stis rite pac-
tis faciat sibi dicere p̄fessionē generalez. monēs q̄ si recorderē
de aliq̄ pctō reuertat ad cōfessionē. et sic iposita ei p̄nia absol-
uat eū in noīe dñi. ita tñ q̄ si sit excōicat⁹ excōicatiōe maiori
nullo mō eū absoluat donec sit ab illa excōicatiōe absolut⁹.
Si fm cōem doctrinā qlibet curatus habēs curā aiāz pōt
absoluere a miōri excōicatiōe. iō an̄q̄ absoluat eū a pctis ab

De confessione

solvat eū ab illa minori excoꝛcātiōe dicēs. **A**utoritate dei mihi pmissa absolvo te a vinculo minoris excoꝛcātiōis si quā incurristi p ꝓticipatiōem ex coꝛcātoꝝ. et postea absolvat eū de ꝓctis ꝓfessis et oblitis. **S**ed pone curatus habet alios quos prochianos. surdos vel mutos vel cecos vel furiosos vel demoniacos. et forte scit istos eē in ꝓctō mortali. quid faciet de istis. **S**i eū moneat surdū ad ꝓniam nō ꝓdest. qz nō audit. **S**i mutū nō ꝓt ꝓfiteri. **C**ecus nō potest videre signū nec etiā ꝓt legere sicut nec mutus. furiosus nō est capax rōis. nec etiā ꝓt demoniacus. **D**ico qz sacerdos dꝛ facere posse suum ꝓctos inducat ad ꝓtritōem. ꝓniam. et ꝓꝓuctōem sꝓm qz ē eis possibile. s. verbis vꝛ scriptis. vel nutibꝫ vꝛ signis. et etiā alijs modis qꝫ poterit. **E**t si ꝓ illa vꝛ silia nō ꝓt ozet deū et faciat ozare ꝓꝓm suū. vt deꝛ illustret corda eoz ad ꝓniam. et si nihil omiserit de ꝓtingētibꝫ nō iꝓutat sibi. **Q**uō at se debeat habere resacerdos ad infirmū qꝫ amisit loquelā et nō ꝓt ꝓfiteri. vide supra in ꝓima parte tractatu de eucharistia. c. ix.

De potestate clauium

Capitulum. x.

Quia supra dictū est cū ageret de ꝓnīa ꝓctā in ꝓtritōe dimitti. dubiū existit quid dimittit sacerdos virtute clauium in absolutōe cum nō dimittat culpā. qz illa vt dictū est dimittitur in cōtritōe. nec penam. qz adhuc ꝓstꝫ ꝓnitēs est absolutus remanet obligatus ad penam. **C**irca istā materiam istud videt mibi esse dicēdū. **I**lle eū qui accedit ad cōfessionē aut est ꝓfecte cōtritus aut nō. **S**i est ꝓfecte ꝓtritus tūc deus ꝓtute cōtritōis remittit sibi ꝓctā. teste **E**zeche. qui dicit in ꝓsona dei. **Q**uacūqꝫ hora ingemuerit ꝓctōꝝ oim iniquitatū eius nō recordabor. ita qz anteqꝫ accedat ad cōfessionem mundatus est a culpa. **S**i aut nō est ꝓfecte ꝓtritus tūc ꝓtute ꝓfessionis ista iꝓfecta cōtritio reducitur ad ꝓfectā. ita qz de attrito fit ꝓtute cōfessionis cōtritus. et sic virtute cōfessionis remittunt ꝓctā quo ad culpā. **M**otādū tñ qz qñ dꝛ in cōfessione vel ꝓtritōe ꝓctā dimitti. intelligēdū est deū dimittere ꝓctm nō ꝓtritōem vꝛ ꝓfessionē. vñ **A**mb. et ꝓnit de ꝓe. dis. i. c. ꝓnīa ꝓa. s. deꝛ at. et **A**ug. et ꝓnit de ꝓe. dis. iij. **N**e mō tollit ꝓctm nisi solus xꝓs qꝫ est agnus tollēs ꝓctā mundi.

Tractatus. iij. secūde partis

Tollit autē dimitteō pctā que facta sunt. z adiunādo nesciāt
et pducēdo ad vitā vbi pctā fieri nō pnt. **Q**uāt dicit solus xps
nō excludit. patrē nec spm̄ sc̄m. cū indiuisa sint opera trinita-
tis. **E**t istud vez est q̄stū ad opa q̄ sunt ad extra. **Q**uid ergo
faciūt ibi clauēs vel absolutio sacerdotis. **H**ōm fm̄ aliquos
q̄ deus mūdāt aīam in p̄tritione a macula culpe. et sacerdos
absoluit eā a vinculo pene eterne. **F**ateor q̄ nō intelligo istos
q̄ nō video q̄ aliq̄s postq̄ mūdatus est a macula culpe mor-
talis sit obligatus pene eterne. cum ista pena nō debeat nisi
culpe vel peccato mortali. **S**i igit̄ deus mūdāt aīam in p̄tri-
tione a culpa mortali p̄ p̄ns absoluit eā a vinculo pene eterne
et iō dicūt aliq̄. q̄ q̄uis pctm̄ in p̄tritione dimittat̄ q̄stum ad
culpā et q̄stū ad reatū pene eterne. tñ pctōz adhuc remanet ob-
ligat̄ a duo. s. ad p̄fitendū pctm̄. z ad aliquā satisfactōem p̄
pctō faciendā. **E**t ideo sacerdos virtute clauū absoluit istuz
vinculo quo tenebat̄ ad cōfessionē. et ligat̄ eū ad satisfactōem.
Et sic d̄r sacerdos virtute clauū soluere et ligare. **Q**uāuis il-
lud verū sit q̄ pctōz sit obligatus ad illa duo. non tñ videt̄ q̄
fm̄ viā istā p̄ba forme sacramentalis absolutionis possint bñ
verificari. nā d̄r sacerdos. **A**bsoluo te a pctis. z nō d̄r absol-
uo te a p̄fessione. ergo fm̄ istā viam oportet q̄ absoluat̄ aliq̄
mō a pctis. **E**t ideo dicūt aliq̄ q̄ pctōz per pctm̄ nō solū obli-
gat̄ deo que offendit sed etiā eccie cui se peccādo abstraxit. et
ideo q̄uis in cōtritione recōciliat̄ deo. tñ remanet adhuc re-
cōciliandus ecclesie. in faciendo p̄fessionē illi q̄ rector est ec-
clesie. **E**t licet istud sit vez. nō tñ videt̄ sufficere cū clauēs nō
solū se extēdant ad soluendū z ligandū in terris imo z in celis
dicēte christo **Q**uodcūq̄ ligaueris sup̄ terrā zc. **E**t iō dicūt
aliq̄ q̄ sacerdos p̄tute clauū nō facit aliqd̄ nisi ostēsiue. vñ di-
cunt q̄ absoluit. i. absolutū ostēdit. **Q**uā q̄n̄ dicit. absoluo te tñ
valet. i. absolutū ostēdo te. **E**t isti vident̄ dcm̄ suū fundare in
autoritate **A**mbro. dicēt̄ **S**acerdos q̄dē officiū suū exhibet
s; nullus p̄tatis iura exercet **S**; dcm̄ istoz parz videt̄ attri-
buere clauibz. et p̄bū **A**mbrosij̄ intelligendū est. q̄ sacerdos
nullius p̄tatis iura exercet auctoritate s; ministerialiter bñ.
Et iō dicūt aliq̄ q̄ sacerdos p̄tute clauūz absoluit a culpa si

De confessione

Inuenit eam dūmō cōfiteō nō ponat obicē. et absoluit a pena purgatorij cui pctōr erat obligatus. nō eā relaxando s; eā cōmutando in penā spālē vel corporalē. Et hoc sub cōditiōe sc; si implet iniūctā pniā. ita si iniūcta pniā sit p̄digna absoluit a tota pena purgatorij. et si nō est condigna nō absoluit a tota pena purgatorij s; a tāta. et iō si moriat̄ expleta pniā cōdigna nō punit̄ in purgatorio. si aut̄ pniā nō fuerit cōdigna. vel si fuerit p̄digna nō tñ p̄pleuit eā in vita sua cōplebit eā in purgatorio. Et ista opinio videt̄ mihi satis rōnabilis. Alij dicunt q; cū oē mortale pctm̄ sit offensiuuz diuine bonitatis q̄ est infinita. pena debita p pctō mortali ē infinita. et p̄sequēs est virib; nostris iproporzionabilis. virtute aut̄ clauū sit nobis proporzionabilis. in q̄stuz virtute clauū cōfiteō cōicat̄ passio chris̄ti que dat efficaciam sacramētis om̄ibus. et q̄ fuit sufficiens ad satisfaciendū p peccatis totius mūdi. Quā fm̄ hanc viam virtus clauū est q; virtute earum cōicat̄ cōfiteō passio chris̄ti. in cuius virtute p̄t satisfacere p peccatis q; nō faciebat aī. Quā credo q; vnū pater noster ipositū in pniā a sacerdote efficacit̄ ē ad satisfaciendū p pctis q; si aliq; diceret cētū milia p semetipm̄ q; illud h; meritū a passione chris̄ti illa p̄o a merito dicētis. Et ista opinio est multū rōnabilis.

De sigillo confessionis

Capitulum xi.

Sigillū p̄fessionis d; cē secretū. q; nullo mō. nullo pacto p nulla re d; frāgi. imo sacerdos deberet pot̄ sustinere q̄cūq; penā. etiā mortē aīq; reuelaret p̄fessionē nec p̄bo nec scripto nec nutu nec signo. Et de hoc sigillo d; Greg. et habet̄ de pe. di. vi. c. sacerdos. vbi d; sic. Sacerdos aī oīa caueat ne de his q; ei p̄fiteō pctā alicui reuelat. nō pp̄inquis neq; extraneis neq; q; absit p scādalo aliq; Hā si hoc fecerit deponatur et oībo dieb; vite sue ignominiosus pegrinādo vadat. Itē de pe. 7. re. c. Disvtriusq; sex. Caueat oīs sacerdos ne p̄bo aut signo aut alio quōvis mō p̄dat aliq̄ten; peccato rē. s; si p̄v̄dētiori p̄silio indiget illud caute absq; vlla exp̄sione req̄rat. qm̄ q; i penitēciali iudicio pctm̄ sibi detectū reuelare p̄sumpserit. n̄ solū a sacerdotali officio deponēdū decreuim;. ver; etiā ad agēdū pniā i arto monasterio p̄p̄tuo detrudēdū. Ita q;

Tractatus. iij. secūde partis

In decretali ista instruitur cōfessor de hoc quid agere debeat et a quo cauere debeat. Si em̄ sacerdoti in cōfessione occurrat casus super q̄ nō possit bene cōsulare penitētī. v̄z sup hoc cōsulare pitiorē se vt videat quid agere debeat. Sub q̄ at̄ for ma reuelabit isti p̄ito p̄ctm̄ quod alter cōfessus est sibi. **Credo** q̄ sub ista. si talis casus accideret qd̄ faciendū esset. vel si alius quis p̄iteat de tali p̄ctō quid eēt sibi p̄sulēdū. Nō aut̄ debet dicere vt credo. ego audiui ista in confessione. qz d̄do sic ipse mētiret. qm̄ ipse nō audiuit vt ip̄e s̄z vt vicarius et locū tenēs dei. Et multo min⁹ debet dicere qd̄ cōfessus est mihi. qz dicendo sic in generali z ip̄licite reuelat cōfessionē z etiā mēt̄ qz p̄fessio fuit facta deo z nō sibi nisi vt locū tenētī dei. **Sz** spōte sacerdos sup crimē quod audiuit in cōfessione inducit in testē et p̄pellit iurare qd̄ faciet. si dicat reuelat cōfessionē et paniet. si negat piurat. **Dico** q̄ si solū sciat p̄ cōfessionē. ip̄e debet iurare se nihil scire de ista materia super qua interrogatur. nec piurat. qz ip̄e nihil de hoc scit. **Esto** em̄ q̄ sciat istud crimē sibi fuisse p̄fessus. nescit tñ vtz p̄fites in p̄fessōe dixerit vtz vel falsus. et iō p̄t vere dicere se nihil scire. **Sz** qd̄ si iudex erit cauillosus. et interrogabit eū p̄ iuramētū vtz audierit aliqd̄ de crimine de q̄ agit. **Dōm** q̄ iuramētum non ligat eum ad dicēdum aliquid in hac materia. cū iuramentum nō sit inuētū vt sit vinculū iniquitatis. extra de iureiurā. c. y. In nullo qd̄ sit p̄tra mādātū dei est obligatoriu iuramētū. **Cū** cū reuelare p̄fessionē sit p̄ mādātū dei. s. p̄tra illud. **Nō** falsus testimoniu dices. nullū ē iuramētū ad hoc obligatoriu. **Unde** talis p̄t licite iurare nihil se audiuisse. et intelligat q̄ nihil audiuit vt hō. vel p̄ modū q̄ debeat testificari. **Uterius** pone q̄ sacerdos sciat p̄ cōfessionē aliquē hereticū i parrochia sua vel alibi q̄ alios inducit ad heresim. quid faciet iste sacerdos? **Ray.** in sum. sua videt dicere in isto casu p̄fessionē posse reuelari. **Et** rō sua ē. qz talis nō seruat fidē eccie cū sit hereticus et infidelis. iō fides nō ē ei seruāda. xxij. q. i. noli. **Salua** tñ reuerētia ei⁹ videt magi cōsona p̄itati alia opinio quā etiā ip̄se **Ray.** recitat. s. q̄ sacerdos nō debz reuelare cōfessionē ipsius sed debet ire ad ep̄iscopū vel ad inq̄sitorē z dicere. **Custodi** et.

De confessione

vigila sup oues tuas lupus est in grege tuo **Et** qđ dicit **Rap**
mūdus qđ cum iste nō est fidelis nō est ei seruanda fides **Dico**
qđ reuelādo p̄fessionē fides nō frāgit hōi s; deo qđ ē fidelis in
oībo v̄ijs suis ¶ **S;** nunqđ p̄fites p̄t licētiare p̄fessionē sic qđ
dicat illa qđ dicit ei in cōfessione. **Dico** qđ cōfites bñ p̄t facere
qđ illa qđ cōfessor scit vt deus etiā sciat vt hō. dō. sc; ei extra
cōfessionē qđ eidē dixit in cōfessione. 7 sic confessor poterit illa
dicere ex qđ audiuit illa vt hō extra cōfessionē ¶ **S;** nunqđ suf
ficat qđ cōfites dicat cōfessori dicēdo. ego do vobis licētiā
dicēdi ea qđ dixi in cōfessione. vel oportet qđ replicet sibi omīa
extra cōfessionē. Aliqđ doctores dicūt qđ sufficit vt licētiat cō
fessorē. **Tñ Durandus** in q̄rto suo dicit qđ nō sufficit. imo te
net oīa replicare sibi extra cōfessionē **Et ratio** sua qđ occurrit ē
ista. qđ in his que sunt de necessitate sacramēti nullus p̄t dispē
sare. nec etiā papa de quo magis videret; s; tenere secretum
est de necessitate cōfessionis sacramētalīs. vt p̄bat diffuse. &
nullus p̄t h̄ hoc dispēsare. 7 p̄ p̄nā nullus p̄t licētiare qđ illa qđ
p̄ eū dicūt in p̄fessione reuelent. iō ad hoc qđ reuelent o; qđ
sciāt aliter q̄ p̄ p̄fessionem. **Et ex his** pt; qđ si q̄s sciat aliqđ
p̄ cōfessionē. 7 extra cōfessionē p̄t illud reuelare. 7 testificari su
per illo eodē mō qđ scit extra cōfessionē ¶ **Nota** etiā. qđ sigill
lum p̄fessionis directe 7 p̄ncipaliter respicit pctā. vt pat; ex
p̄allegato decreto. **Omīs** v̄riusq; sexus. vbi d̄r. **L**aveat oīs
sacerdos ne verbo aut signo. aut quouis alio mō pctā p̄dat
ex consequenti tñ ex quadam p̄gruitate respicit alia. **Et hec**
de confessione sufficiant

¶ **Tractatus** quartus scđe partis p̄ncipalis de satisfactio
ne habens sex capitula p̄ncipalia.

Quod p̄ditis per dei grām duab; partibus p̄nē. sc; de p̄nitentia 7 cōfessione. de tertia sc; de satisfactio
ne est agendū. **Circa** quā consideranda sunt sex.
Primo quid est satisfactio. et in quib; cōsistit **Se**
cūdo de elemosina qđ est prima pars satisfactionis. **Tercio**
de ieiunio qđ est secūda pars. **Quarto** de orōne qđ est tertia ps
Quinto de mēfura satisfactionis. s. qđ p̄nia est imponēda pro
vnoquoq; pctō. **Sexto** vt; vn; p̄t satisfacere pro alio

Tractatus. iij. secūde partis

¶ Quid est satisfactio

¶ Caplm. i.

Satisfactio fm Greg. est pctōz causas excidere z earum suggestionibz aditū nō indulgere. ita qz in ista definitōe duo tāgunt qz dñt eē in omī satisfactōe. Sicut em̄ bona z cōpleta medicina dze esse curatiua infirmitatis pterite. z pseruatiua respectu future. ita et satisfactio dze eē remediū pcti pteriti z cautela respectu futuri. Primū tangit cū dicit pctōz causas excidere. Scdm cū dicit. earz suggestionibz aditum nō indulgere. Quia etiā medicina si sit pueniēs dze esse appropata infirmitati z ordinari directe ptra infirmitatē. teste b. Hiero. qd dicit medicina cuiuslibet morbo est adhibēda: nō em̄ sanat oculū qd sanat calcaneū. Et fm qd dicit bñs Joānes in. i. canonica Dñe qd est in mūdo aut est pcupiscētia carnis. aut pcupiscētia oculorū. aut supbia vite. Et vult dicere qz tres sunt radices oīm pctōz. scz auaricia qz dat intelligi p h qd dicit. concupiscētia oculorū. luxuria que dat intelligi p hoc qd dicit. pcupiscētia carnis. et supbia p hoc qd dicit supbia vite. Idcirco cōtra istas tres radices pctōz ordinant tres ptes satisfactōnis. scz eleymosina qz ordinatur cōtra auariciā. ieiuniū cōtra luxuriam. oratio cōtra superbiam. Et sic sunt tres partes satisfactōnis. scz eleymosina. ieiunium. et oratio. Et de his tribz partibz per ordinē est agendum

¶ Caplm. ij. de eleymosina. qd hz sub se qtuor p̄siderata

Licet multa et varia ac diuersa de p̄tute eleymosine sine la doctoribus scis scripta. tñ scūs Thobias ea breui sermone p̄bēdit dicēs Eleymosina a morte z pctō liberat animā. z nō patiet eā ire in tenebras. Eleymosina ē triplex. Prima cōsistit in cordis cōtritōne. qñ scz aliqz se offert sacrificiū deo. de qz dicit in ps. Sacrificiū deo spūs p̄tribulat? zc. Et de eleymosina ista dicit sapiēs. Miserere aie tue placēs deo. Et eleymosina sic dicta nō est ps satisfactōis. imo est ps integralis p̄tritōis indiuisa a satisfactōe. put dicit qz p̄nie tres sunt ptes. scz p̄ritio. cōfessio. et satisfactio. Alia est eleymosina que cōsistit in passione christi. in qua p̄patiemur alienis miserijs sicut nostris. Et de ista dicit Job. Ab infantia creuit mecum miseratio z ab vtero matris egressa est mecū. Tercia cōsistit

De confessione.

in largitōe manuali. qñ. s. aliq̄s exhibet indigenti aliq̄d tpale
subsidii ppter deū z de ista incēdimus hic **Et** de hac dicit sal/
uator in **Luc.** Date elemosynā z ecce oīa mūda sunt vob. **Et**
amb. Pasce fame morientē. si nō paueris occidisti **Et** sub ista
elemosyna p̄tinent septē opa misericordie de q̄bus dicit in
tercia p̄tula. **Sed** q̄tum ad nūc circa elemosynā cōsideran
da sunt q̄tuor. **Primo** de q̄bus dicitur **Secdo** q̄s p̄t eā facere
Tercio cui dicitur **Quarto** quō fiet

Primū cōsideratū circa elemosynā. s. de q̄bus dicitur elemosyna
Omissa illa distinctōe de necario z supfluo. dōm q̄ in s̄
p̄cordat cōiter oēs doctores q̄ nec de alieno nec de illi
cite acq̄sitis dicitur elemosyna **Uñ** **Thobias** oñdēs filio suo
de q̄ faciēda eēt elemosyna dicit. **Honora** deū de tua substā/
tia. d̄t de tua. nō de aliena **Et** **Gre.** Nō est putāda elemosy/
na si paup̄ibz disp̄eset q̄d ex illicitis rebz acq̄rit. **Nota** tñ circa
hoc q̄ illicite acq̄sitū p̄t eētribz modis **Sūt** eī q̄dā illicite ac
q̄sita in q̄bz nō trāssert dominii in accipientē. vt in rapina et
furto **Sūt** alia in q̄bz trāssert dominii. s̄ tñ p̄petit repetitio
vt in vsura z symonia **Et** in istis casibz nō p̄t fieri elemosyna
Sūt alia in q̄bz trāssert dominii. z nō p̄petit repetitio. vt in
pecunia z alijs rebz acq̄sitis ex histriionatu et meretricio **In**
duobz p̄mis casibz qñ nō trāssert dominii v̄l si trāssert p̄petit
tñ repetitio nō p̄t fieri elemosyna. s̄ d̄z restitui iuxta modū q̄ po
nēt infra **Uñ** de rebz acq̄sitis furto. rapina. vsura. z symonia
nō p̄t fieri elemosyna **In** tercio at casu. s. cū trāssert dominii et
nō p̄petit repetitio. sicut in acq̄sitis ex histriionatu v̄l meretri
cio. de istis p̄t fieri elemosyna **Et** hāc distinctōem approbat
Amb. xiiij. q. v. **Nō** sane in fi. **S̄** nūq̄d de his q̄ acq̄runt
ex ludo alce vel tarilloz vel q̄cūq̄ alio ludo p̄t elemosyna fie
ri **Dōm** q̄ qñ loq̄r de ludo nō intelligo de ludo q̄ fit cā sola/
tij vel recreatōis. qz talis ludus est licitus. dūmodo sit hone
stus ac debitis circūstantijs inuestitus **Sed** intelligo de lu
do q̄ fit cupiditatis cā. q̄ est oīno z sp̄ illicitus. z in eo cōcur/
runt pctā multa **Primo** em̄ ibi est desideriu z lucrandi. **Ecce**
cupiditas q̄ est radix oīm maloz **Secdo** est ibi volūtas spo/
landi p̄ximū **Tercio** est ibi vsura maxima. s̄z

Tractatus. iiii. secunde partis.

Undecim p̄ duo decim. nō solū in anno vel in mense. sed in eodem die Quarto multiplicant̄ ibi mendacia. 2 verba ociosa et vana Quinto est ibi blasphemia Ecce heresis. Sexto est ibi multiplex corruptio. primo q̄ ludū aspiciunt. Septimo est ibi scandalū bonoz Octavo est ibi p̄ceptus phibitōis sancte matris ecclesie Nono est ibi amissio t̄pis et alioz bonoz q̄ illo t̄pe homo tenet̄ facere Ex q̄bus patet q̄tum peccant qui talibz ludis vacant Et de pena clericoz q̄ talibz ludis vacāt legi in canonibz ap̄loz sic. ep̄s. p̄sbyter vel diacon⁹ alee aut ebrietati deseruiēs aut desinat aut certe damnet̄ Subdiaconus aut lector aut cantor silia faciēs aut desinat aut cōmuniō ne p̄uetur. Patet ergo q̄ illud quod tali ludo acquiratur illi cite acq̄rit̄ Sed nunq̄d p̄t̄ repeti Dicūt aliq̄ doctores q̄ nō sed ille q̄ lucratus est d̄z illud erogare pauperibz. argu. xiiij. q. v. Non sane. Cum em̄ turpitudine versat̄ ex parte vtriusq̄ melior est p̄ditio occupantis seu possidentis. Alij dicūt et fere om̄es canoniste q̄ p̄t̄ repeti 2 probat̄. ff. de aleatoribz. l. vi. in fi. Et ḡt̄ greca p̄stitutio q̄ vsq̄ ad q̄nquaginta annos p̄t̄ repeti. Et s̄m istos de acq̄sitis in ludo nō p̄t̄ fieri elemosyna. Raymūdus etiā cū quo p̄cordat̄ sanctus Thomas et quasi om̄es doctores theologi dicūt q̄ distinguendū est. qz aut aliq̄s lucrat̄ voluntarie 2 ex cupiditate nō coactus p̄ aliquē. tūc si amisit nō p̄t̄ repetere qd̄ amisit. sed ille qui lucratus est tenetur pauperibus erogare vel restituere in iudicio anime sue. Aut lucrat̄ attractus p̄ vim vel p̄ importunitatē alterius. 2 tūc si amisit potest repetere. si vero lucratus est nō tenet̄ restituere. sed qd̄ lucratus est pauperibz d̄z erogare Istam sententiā p̄bat per multa iura. 2 est satis p̄sona rōni et equitati ¶ Notandū t̄m q̄ sunt aliq̄ p̄sone q̄bus indistincte tenet̄ quis restituere quicq̄d ab eis lucratus est in ludo. vt furiosi. p̄odigi. pupilli minores. xxv. annoz. mente capti. surdi. ceci. 2 muti. 2 q̄ morbo p̄petuo laborāt. qz tales rebz suis p̄esse nō p̄nt. iō dant̄ eis tutores 2 curatores Idem videt̄ esse de monachis 2 ceteris religiosis 2 filijs familias. q̄ nō h̄nt̄ peculū castrēse vel quasi castrense. 2 de vxore q̄ nō h̄z res p̄fernales. 2 etiā de administratione rez eccl̄iasticaz q̄ pauperz sunt 2 silibz. vñ nec p̄lati

De satisfactiōe

ne curati p̄nt ea remittere debitorib; ne pdigi vel dissipato
res videant. **N**ā cū talis pecunie administratio multiplici ra
tione iuris et facti sit culpabilis et vitiosa restituenda est nō di
co ei q̄ cam amisit in ludo sed tutori vel curatori. vel marito
vel patri. vel ecclie vel monasterio.

Secundū consideratū circa elemosynas. scz quis potest
facere elemosynam

Elemosynā p̄t facere q̄cunq; sui ē iuris. et h; dominium
vel administratōem aliq; bonoz t̄paliū. **H**unc d; ergo
monachus vel aliq; p̄sona religiosa p̄t facere elemosynā. **D**i
co q; talis p̄sona aut habet administratōem aut nō. **S**i h; ad
ministratōem p̄t et d; imo q̄cqd sibi supest in necessitatib; ec
clesie et causis p̄ijs est exponendū. dicēte beato **B**ern. Bona
ecclie bona paup̄ez sunt. et quicqd a ministris ecclie ultra vi
ctum et vestitum retinetur totum est sacrilegius et rapina. **S**i
aut nō habet administratōem saluo meliori iudicio vel p̄silio
credo q; nō p̄t nec d; facere elemosynā nisi de p̄lati sui licentia
petita et obtēta. **M**onachus cū non potest tractare etiā vti
litates sui monasterij nisi de precepto abbatis sui. **xvi. q. i. mo**
nachi. de consecra. dist. v. non oportet. Et hoc intelligo nisi il
le qui petit elemosynam sit in extrema necessitate cōstitutus.
id est indigeat ad mortem. q; in illa d; ei dare si p̄t. esto etiā q;
p̄latus exp̄sse inhiberet sibi. q; in tali casu om̄is hō tenet exp̄
cepto dei subuenire p̄rimo. iuxta illud. P̄sce fame morientē
et. xl. vj. di. sicut hi. Et etiā in tali casu oīa s̄t cōia. xlvj. di. si
cut hi. Nota tū q; si monachus nō habēs administratōem
de p̄cepto abbatis vadat ad pegrinatōem vel ad studiū sine
aliq; distinctōe p̄t dare elemosynā. nā eo ipso q; p̄latus dedit
sibi licentiā stadii in scholis v̄eundi ad pegrinatōem videt si
bi dedisse licentiā faciēdi oīa q̄ scholares honesti et pegrinso
lēt facere. ita tū q; moderate faciat. Quilibet cū d; se p̄forma
re morib; illoz inter quos viuit. xli. di. c. Quisquis. Et nū
qd; vxor p̄t elemosynā facere absq; licentia viri sui. Dōm q; si
vxor h; res p̄fernales. i. pprias p̄ter dotem. sic dicta a para
qd; est iuxta. et fernas quod est dos. quasi iuxta dotem. potest
de illis facere elemosynā etiā inuito marito. l. de pac. le. c.

Tractatus. iiii. secūde partis.

qui hac **D**e rebus etiā viri sui sicut de pane et vino et alijs rebus
quod bono ac approbato et laudabili more solent ad dispensationem
uxoris pertinere potest facere elemosinā moderate. et sine facultate vi
ri et sine maiore vel minore indigentia et multitudinem pauperum
Et dicit sibi formare conscientiam quod non displiceat marito in corde. etiā
si quicquid prohibuit ei ore. Solent enim mariti facere et tale prohibere
uxoribus non ut retrahant eas a toto sed ab excessu quem suspicatur
eas facturam si haberent habenas nimis laxas. Potest etiā sibi
formare conscientiam ex caritate et miseria pauperum. cogitans quod si ma
ritus videret illi omnibus modis placeret ei quod faceret sibi elemo
synā. **S**ed si oino et precise dicit sibi quod viro displiceat deponat
conscientiam si potest. si non potest non det et doleat quod non potest dare. **E**t sic intelli
go istud. c. xxxiii. q. v. mulierem postulat. in fi. ubi dicitur quod cum scādalo
viri uxorem non debet facere elemosinā. **E**t istud intelligo nisi pauper
sit in extrema necessitate constitutus. quod tunc intrepide debet dare aliter
peccaret. **E**t quod dixi de rebus viri etiā de dotalibus dixi. **N**ā rebus
dotalibus illibatum dominum apud virum est. **D**e iure do. c. in rebus
Dominus autem **A**lbertus dicit quod si mulier sit lucrosa. id est si ex officio suo
vel ministerio lucretur. esto quod non habet bona patrimonialia de eo quod
lucrat potest facere elemosinam sine mandato et consensu viri sui.
Etiam filii familias non potest facere elemosinā de rebus patris si
sine eius licentia et mandato nisi supponat quod placeat patri si
praedixi de uxore. **E**t intelligo hoc nisi talis filius habeat peculium
castrēse vel quasi castrēse. **D**e tali enim peculio potest facere elemosy
nā patre etiā invito. **P**eculium castrēse est quod acquiritur ex militia
Peculium quasi castrēse est quod acquiritur ex scia vel artificio hone
sto. **I**ntelligo etiā nisi videat pauperem in extrema necessitate
constitutum. **D**e filio etiā eūte ad peregrinationem vel existerem in stu
dio intellige ut supra dixi de monacho. **E**t multo minus ser
uus vel ancilla potest facere elemosinā de rebus domini. nisi forte
fuit eis commissā ministratio bonorum. quod tunc possent. tamen modera
te si sciant quod domino non displiceat

Tercium consideratum circa elemosinā. scilicet cui debet dari elemosina
Elemosina non debet dari nisi indigenti. et sonat nomen ele
mosyne. **U**n de elemosina ut dicit **E**berhardus dicitur ab eloyis
quod est miser. et moyses quod est aqua. quasi miserorum. id est indigentium

De confessione

aqua. **N**on aut qui petunt elemosinam quodammodo petunt quasi ex debito sicut religiosi medicantes qui predicant verbum dei. et celebrant qui die pro benefactoribus suis. **E**t isti dummodo constet eos habere illud officium sunt omnibus aliis preferendi. **E**t isti dicuntur petere quasi ex debito. quia non solum dant eis temporalia. imo etiam spiritualia accipiunt ab eis. **U**n in persona talium dicit apostolus. **S**i spiritualia vobis seminamus non est mirum si temporalia vestra metamus. **A**lij tamen petunt pro vite sue sustentatione. sicut isti pauperes qui medicant. **E**t in isto casu aut homo potest dare omnibus aut non. **S**i potest omnibus dare tunc dicitur dare absque ulla distinctione. **E**t ad hoc inducunt exempla Abrae et Lothi. qui quoniam omnes indifferenter recipiebant hospitium. angelos etiam in hospitium susceperunt. **S**i enim aliquis repulissent. forsitan inter illos angelos repulissent. **E**t in hoc casu ait Joannes Crisostomus. **Q**uiescamus ab absurda. id est nequam ac diabolica curiositate. scilicet discernendi inter pauperem et pauperem. **N**on enim ex vita eorum qui accipiunt vel quibus das mercedem tibi tribuet deus. sed ex voluntate et honorificentia multa et misericordia et bonitate. **P**ro di. quiescamus. **I**tem Gregorius. xi. q. iij. quoniam in fine dicitur quod exercitatio etiam danda est elemosina. **E**t hoc intelligo tam de exercitatio quam de qua liber alio peccatore notorio. quod intelligendum est nisi ob saturitatem sibi negligenter iusticiam. et fieret deteriores. quia in tali casu non est eis faciendum elemosina. ut ait Augustinus. v. q. v. **N**on omnibus. **E**t hoc intellige nisi esuriant ad mortem. **T**unc enim quantum negligenter iusticiam dicitur pasci. nisi forte iudex secularis dasset eos propter scelera sua ad fame moriendum. **I**n secundo isto casu in quo non potest omnibus dari elemosina posito quod omnes equaliter indigeant. dicit Ambrosius. **D**ecem circa hoc esse consideranda. scilicet fides. caritas. locus. tempus. modus. necessitudine. sanguinis propinquitate. etate. debilitatem conditionem sine nobilitate. **F**ides. quia fidelis preferendus est infidelis. **C**ausam. quia si duo tenentur capti unus propter culpam suam alius sine culpa: iste est preferendus alij. **L**ocum. quia captus sine detentus in carcere preferendus est illi qui libere potest ire quocumque vult. **T**empus. quia si unus in tempore persecutionis patitur preferendus est illi qui nullam persecutionem patitur. **M**odum ut non totum detur uni. nec simul effundantur opes. sed discrete dispensentur. nisi forte aliquis vellet relinquere ex toto seculum. **N**ecessitudine ut magis indigens minus indigenti preferatur

Tractatus. iiii. secūde partis

Sanguinis ppinquitatē. vt ppinquus pferat extraneo **E**ta
tez. qz senes sunt iuuenibz pferēdi **D**ebilitatē. vt infirm⁹ pfera
tursano ⁊ debilis forti **N**obilitatē. vt nobilis pferat ignobili
Et istd totū intelligēdū ē ceteris paribz **T**al' em̄ pditio possēt
ēē ex vna pte qz reformaret pactū i cōtrariū **S**icut pone qdā
h3 pzm infidelē q̄ idiget eleymosina. et exns fidel' indiget etiā
elemosina nec ipse p̄t subuenire vtriqz s3 vni tm̄. cui subueniet
an pzi infideli an extraneo fideli i exhibitōe nutrimenti **I**n isto
casu dicūt aliq̄ qz pater infidel' ē pferēdus extraneo fideli i ex
hibitōe nutrimenti **S**3 extrane⁹ fidel' pferēd⁹ est patri infideli
in dilectōe argu. xxx. di. c. ij. **E**t fundat ista opinio sup istd p
ceptū. honora pzm tuū. ⁊ intelligit si eq̄liter indigeat **S**i em̄
extrane⁹ indigeret ad mortē. pater nō. tūc extrane⁹ cēt pferen
dus patri. **A**lij dicūt p̄trariū. s. qz boni extranei sunt malis p
pinq̄s pferēdi. **Q**uis istoz dicat meli⁹ iudicio lectoris relinq̄

Quartū p̄sideratū circa eleymosinam. s. q̄ modo
debet fieri eleymosina

Quia fm̄ qd̄ dicit ph̄s in ethicis **H**od⁹ iponit speciē
actui vel actōi. qd̄ intelligo de spē moris. nō em̄ sufficit
facere bonū nisi bñ fiat. **Q**ū dñs p̄cepit **P**oyssi **I**uste qd̄ iu
stum fuerit exeq̄ris. **I**deo ad hoc qz eleymosina sit meritoria
requirit qz debito mō fiat. **Q**ū eleymosina d3 fieri gratanter
siue letāter. vt ait ap̄ls. ij. ad **C**oz. ix. **Q**ui parce seminat p̄ce
et metet. et q̄ seminat in bñdictōibz de bñdictōibz et metet.
vnuqzqz put destinauit in corde suo. nō ex tristitia aut necessi
tate **D**ilare em̄ datorē diligit de⁹ **S**ecdo d3 fieri secrete **Q**ū
saluator. **Q**ū facis eleymosinā noli tuba canere ante te. sicut
ypocrite faciūt. ⁊ sequit **T**e aut̄ faciēte eleymosinā nesciat si
nistra tua qd̄ faciat dextera tua. **T**ercio d3 fieri abūdāter. ⁊ b̄
fm̄ facultatē dātis. vñ **P**rob. iij. **F**ili si ml̄tū tibi fuerit abū
dāter tribue. si at̄ exigūū libēter impartiri stude. **Q**uarto d3
fieri p̄radēter. vt fiat fm̄ traditā formā in. c. p̄cedēti. **Q**uinto
debet fieri festinanter. vñ sapiēs **Q**ui cito dat bis dat. **S**ex
to d3 fieri ardēter. i. cū intēdōe recta. vt sc3 fiat. p̄pter deū ⁊ nō
p̄pter vanam gloriā **Q**nde sicut ait **B**re. **Q**ui celū mereri po
terat nō ventum transitōriū fauoris querat

De satisfactione

Cap. iij. q̄rti tractat⁹ sc̄de partis p̄ncipalis est de ieiunio q̄ est sc̄da pars satisfactōnis. habēs quatuor capla sub se:

Secūda pars satisfactōis est ieiunū. de q̄ d̄r in **L**ebobias Bona est eleymosina cū ieiunio. Circa q̄d p̄sideranda sunt quatuor. Primo quot modis dicit ieiunium Sec̄do q̄n fuit institutū. Tercio quot requiratur ad hoc q̄ ieiunium sit meritorū Quarto quot bona facit ieiunium

Primū p̄sideratū circa ieiunū. s. q̄t modis d̄r ieiunū. **N**otandū q̄ triplex est ieiunū. Primū est corpis a cibo et a potu materiali. Sc̄dm est afflictōis a gaudio tpa/ li. Tercū est abstinere a pctō mortali. Et hoc triplici ieiunio debemus castigare iumētuz. id est corpus nostruz Parū est em̄ ieiunare a cibo nisi ieiunet a pctō. vñ **I**saias Quare ieiunauimus et nō asperisti. humiliauimus aias nostras z nescisti. Loquit̄ **I**saias in p̄sona ieiunātū in peccato mortali Et subdit respōsionē in p̄sona dei loquēs. Ecce ad lites z p̄ten/ tōnes ieiunatis z pcutitis pugno impie. Et sequit̄. Nunq̄d tale est ieiunūz q̄d elegi. quasi dicat non imo istud Dissolue colligatōnes impietatis. solue fasciculos dep̄mētēs. et omne onus sc̄z pcti dirūpe frāge esurienti panē tuū. et egenos va gosq̄ induc in domū tuam: Cum videris nudū operi eum. et carnē tuam ne despexeris

Sec̄dm p̄sideratū circa ieiunū. s. q̄n fuit institutū. **D**ominus instituit ieiunū in paradiso terrestri. q̄n prece li Sed postea sc̄ificauit ip̄m in deserto q̄n ieiunauit quadraginta diebus et quadraginta noctibus.

Tercū p̄sideratū circa ieiunū. s. q̄t red̄runt ad ieiunū **A**d hoc q̄ ieiunium sit meritorūz requirūtur quatuor que debent ip̄sum cōcomitari. sc̄z largitas. leticia. ho/ ra. et mēsurā. De largitate dicit **P**iero. Quod manducatu/ rus esses si non ieiunares de pauperibus. vt ieiunium tuum sit saturitas anime nō mar̄supj lucrum. Illud ieiunū deus approbat vt ait **S**reg. q̄d ad eū manus eleymosinarū eleuāt **I**deo istud q̄d tibi subtrahis alteri largire. vt vñ caro tua af/ figatur inde indigentis proximi caro releuetur. De leticia

Tractatus. iiii. secunde partis

dicit christus. **C**ū ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tristes. exterminat enim facies suas ut appareat hominibus ieiunantes. De tercio scilicet de hora notandum quod hora comedendi in diebus ieiuniorum est hora nona vel circa. ita tamen quod secundum quod dicit Thomas in quarto suo non oportet aspicere astralabium. sed sufficit quod non anticipet nimis notabiliter predicta hora. **C**um legitur in libro Regum. xiiij. quod ionathas qui anticipavit horam comedendi morti fuit adiudicatus. De quarto. scilicet de mensura notandum quod ieiunans debet multum sobrie comedere unde dicitur. i. Be. v. Sobrii estote etc. Et sobrietas ista attenditur tam in cibi qualitate quam in quantitate. In qualitate cibi ut scilicet homo non comedat cibaria prohibita. sicut carnes vel lacticia. Et sicut non quantitas cibaria exarsita. exarsita et singulari modo parata. **V**ide de hoc s. c. de interrogatoriis faciendis in professione. Sobrietas etiam attendenda est in quantitate ut non sumat cibum nisi quantum sufficit ad nature sustentationem. **S**uperfluitas enim cibi multa mala facit. quia puocat ad luxuriam. et opere bonum dissolvit. **C**um in figura huius legitur in quarto libro. Reg. xxx. quod Nabuzardan qui interpretatur princeps cocorum. per quem intelligitur ventris in glumies destruxit muros hierusalem per quos intelliguntur virtutes anime fidelis. **C**um angustia. **D**ens auiditate ciborum laxata perdit orationis virtutem et **D**iero. **V**enter mero estuans de facili spurmat in libidinem.

Quartum consideratum circa ieiunium. scilicet quot bona facit. **I**eiunium debito modo observatum tria bona facit. Primo reprimat stimulum carnalium vitiorum. Secundo mentem eleuat ad contemplationem diuinorum. Tercio impetrat gratiam virtutum et celestium premiorum. Et ista tria tanguntur in prelatioe quadragesime in quibus dicitur. **Q**ui corporali ieiunio vitia comprimis. mentem eleuas. prestat largiris et premia. **N**otandum insuper quod per ieiunium intelliguntur omnes afflictiones corporales sicut vigilie. peregrinationes. flagella etc.

Cap. iiii. et principale est de oratione que est tertia pars satisfactoris. **O**ratio que est tertia pars satisfactoris definitur sic a Damasceno. **O**ratio est pius affectus mentis in deum tendens. et plerumque ne animus pigrescat in voce preloquens. **O**ratio est operatio vocum ad aliquid impetrandum in deum tendentium. **N**otandum quod in oratione non debet peti temporalia ad minus principaliter. sed

De satisfactione.

ſunt peti ſpūalia et p̄nētia ad ſalutē. iuxta illō ſbū ſaluatoris
Hūmū q̄rite regnū dī z iuſticiā ei⁹. z hec ōnia. ſ. ſpalia adi/
ciētur vobis. **Q**ue at ſunt petenda i orōe oñdit x̄ps quando
discipul⁹ dicētib⁹ ſibi. magiſter doce nos orare dixit **L**ū orat⁹
dicite. **P**̄ n̄ rē. **E**t de h̄ diceſ infra in terciā pte vbi tractabit
de iſta materia in ſpēali. **M**otādū at ē q̄ ad h̄ q̄ oratio ſit me/
ritoria z ſatisfactoria requir̄ q̄ habeat tredecī p̄ditōes. ſ. q̄ ſit
fidel. ſecura. humil. diſcreta. deuota. verecūda. ſecreta. pura.
lachrymoſa. attēta. feruida. oſoſa. z aſſidua **E**t de iſtis non
p̄ſequar. q̄ de ſe ſt̄ note cuilibet aduertere volēti **V**aleat
at orō p̄cipue ſ̄ vitia ſpūalia. **C**ū **H**iero. ſup illū locū **H**oc
gen⁹ demonioz nō eijcī niſi in orōe z ieiunio ait ſic **M**edici
na ē cuilibz morbo adhibēda. z iō nō ſanat oculū qđ ſanat cal/
caneū **I**eiunio ſanant⁹ peſtes corpis. orōne aut⁹ ſanant⁹ peſtes
aīe vel mētis **S**i at q̄rat. q̄ aut iſta z triū priū ſatisfactoris ſit
potior. ſc̄z orō elēoſyna v̄ ieiunū **D**ōm q̄ ſi p̄parent q̄tū ad
obiectū qđ imēdiate reſpiciūt. vel q̄tū ad materiā circa quaz
ſunt **S**i p̄mū ſic oratio ē dignior alijs duab⁹. **O**ratio em̄ bz
deū p̄imēdiate obiecto. vt p̄z exei⁹ definitōe **N**ā orō eſt pius
affectus mētis tendēs ad deū zc. **E**lēoſyna at bz p̄imēdiate
obiecto miſeriā p̄ximi. z ad hāc releuandā ordinat⁹ **I**eiunūz
at bz p̄imēdiate obiecto laſciuiā carnis. q̄ ad hāc reformādā
ordinat⁹ **O**rō etiā eſt circa ſpūalia. elēoſyna at z ieiunium circa
corpalia. q̄re manifeſtū eſt q̄ oratio eſt dignior z potior elēo/
ſyna et ieiunio **S**i aut⁹ p̄panē q̄tū ad ambitūz. ſic elēoſyna
eſt potior orōne z ieiunio. q̄ elēoſyna p̄tinet in ſe orōem z iei/
unū **N**e em̄ q̄ dat elemoſynā indigētī obligat ip̄m ad orandū
p̄ ſe deū. z ſic orō includit in elēoſyna **N**e etiā q̄ facit elēoſy/
nā eſt p̄ticeps ieiunūz z abſtinētie illius q̄ recipit eam. z ſic iei/
unū in elemoſyna p̄tinet **N**ū credo q̄ elemoſyna eſt vtilior z
potior ad ſatiſſaciēdū ieiunio z orōe **E**t iſta videt̄ intētio bea/
ti **P**auli in prima eplā ad **T**himo. c. iij. vbi ſic inq̄t **E**xerce
aut̄ ip̄m ad pietatē. i. ad elēoſynā **N**ā corpalis exercitatio. i.
ieiunū ad modicū eſt vtilis. pietas aut̄ ad oīa vtilis eſt pro/
miſſionē habens vite q̄ nūc eſt z future

¶ **Q**ue p̄ma dz imponi p̄ vnoquoqz pctō **Ca. v.**

Tractatus. iiii. secūde partis.

Quanto peccatum est gravius tanto ceteris paribus debet fieri et imponi maior et gravior poenitentia seu satisfactio pro eo. Et dico ceteris paribus. quia tales circumstantie ponunt esse ex parte persone peccantis. vel etiam ex parte peccati quod pro maiori graui peccato debeat imponi grauius poenitentia seu satisfactio. ubi gratia. prestat quod interficere matrem est grauius peccatum quam interficere uxorem. et tamen grauior poenitentia debet imponi de iure uxoricide quam matricide. Et ratio est. quia poenitentia debet esse talis quod sit remedium peccati preteriti et cautela futuri. Et ideo quod homines sunt magis poenitentia ad uxoricidium quam ad matricidium ut magis retrahantur a maiori poenitentia debet imponi pro uxoricidio quam pro matricidio. Et in simili casu maiori poenitentia debet imponi iuueni lubrico quam seni. Sed ceteris paribus quanto peccatum est grauius tanto maior poenitentia debet imponi pro eo. Ad videndum ergo quod poenitentia pro unoquoque peccato sit imponenda. videndum est de gradibus peccatorum. quod scilicet peccatum grauius est altero. Notandum est ergo quod grauitas potest attendi in peccatis tribus modis. uno modo circa idem peccatum. et hoc duobus modis. Uno modo ex parte cause inducentis ad peccatum. Nam sicut quod dicit Gregorius. peccatum tribus modis committitur. scilicet aut ignorantia. aut infirmitate. aut studio. scilicet certa scientia perpetratur. Non peccatum quod perpetratur ex infirmitate est grauius quam si perpetraretur ex ignorantia. sed multo grauius si perpetratur ex certa scientia. de pe. dist. ij. sciendum. Unum maiori poenitentia imponenda est. pro peccato perpetrato ex infirmitate. id est ceteritate vel fragilitate quam pro peccato perpetrato ex ignorantia. et multo maior pro peccato perpetrato ex certa scientia. Nec est hoc contra illud dictum quod dicit Ambrosius. dicens. Grauius peccat qui sibi permittit impunitatem. grauius qui committit. sed grauius est qui ignorat. quia exponendum est grauius. id est periculosissime. quia specialis poenitentia non agit de peccato quod ignorat. Unum Joannes Crisostomus. alius os aureum. Nullum inuenit delictorum tale remedium sicut eorum continua memoria. de pe. dist. iij. Judas. Et hoc intelligas cum homo recordatur de peccato ad contritionem non ad delectationem. Alio modo potest attendi grauitas circa idem peccatum ex parte ipsius peccati. Nam ut dicit Augustinus. Sicut tribus gradibus puenitur ad peccatum. scilicet suggestionem. delectationem. et commensu. ita ipsius peccati sunt tres differentie. scilicet peccatum in corde. peccatum in ore et opere. et peccatum in consuetudine. Ita quod peccatum in opere est grauius quam peccatum in corde. sed grauius est in consuetudine.

De satisfactione

dine **U**nde iste tres differētie sine offense peccatoꝝ intelligū
tur p̄ tres mortuos quos christus d̄: suscitasse. sc̄z filiaz archi
synagogi. filium vidue. ⁊ Lazarū. Puellam suscitauit verbo
tm̄. Puerū verbo ⁊ motu Lazarū verbo ⁊ motu ⁊ lachrymis
ad ostendendū q̄ maior penitētia est imponēda pro peccato
operationis q̄s p̄ peccato cogitationis. sed multo magis pro
peccato cōsuetudinis **U**nde puellam suscitauit in domo. ec
ce peccatū cogitationis. puerū in porta ciuitatis. ecce pecca
tum operationis Lazarū quadriduauus in monumento. ecce
peccatū cōsuetudinis. **A**lio mō potest attēdi grauitas inter
diuersa pctā. ita tm̄ q̄ sint pctā eiusdē generis. sicut d̄t **Aug⁹**
de pctō luxurie **A**dulteriū malū vincit fornicatōem. vincitur
adulteriū ab incestu. peius est em̄ cum matre q̄s cū alia mu
liere concūbere. sed omniū horū pessimū est quod contra na
turam fit **T**ercio modo p̄t attēdi grauitas in peccatis. et hoc
inter diuersa peccata diuersoꝝ generū. sicut d̄t **Aug⁹**. q̄ gra
uius est homicidiū q̄s adulteriū. xxxij. q. ij. **S**i quod verius
Et vniuersaliter peccata q̄ directa cōmittunt̄ p̄tra deus. sicut
idolatria heresis blasphemia. ⁊ silia sunt grauiora alijs **D**e h
tm̄ magis dicef in terciā pte q̄n̄ agef de decem p̄ceptis legis
Uiso quō est gradus in pctis videndus est quō d̄: se habere
sacerdos circa impositōem penitentie **C**irca quod sciendū q̄
cōis sentētia doctoꝝ. tenet q̄ oēs penitentie sunt arbitrarie. i.
arbitrio sacerdotis taxāde. ⁊ h̄ p̄sideratis criminū quātitate ⁊
qualitate **I**te p̄sideratis p̄sone dignitate. officio. paupertate.
infirmitate sine debilitate. p̄plexione. p̄suetudie. societate. la
chrymis. deuotōe. religione. regionis ⁊ t̄pis q̄litate. necnō ⁊
oibus alijs circūstātis supradictis **E**t nota q̄ circa impo
sitionē p̄niaz bonū est scire casus p̄niales q̄s ponit **H**ost. in
sum. sua ti. de p̄nā. vbi d̄t q̄ q̄ istos casus ignorat non meref
habere nomē sacerdotis. ⁊ d̄: p̄fitenti pctōi sacerdos decla
rare q̄ ad hoc debet eē discretus. p̄niam tm̄ p̄t moderare fm̄ q̄
litate: ⁊ sic p̄t dicere p̄ quolibet peccato. tu debes sic penitere.
sed forte vita non sufficeret. ideo do tibi talem rē. p̄ omnibz
peccatis tuis concedo tibi q̄ indulgentie facte p̄sint tibi. et
omnia bona que facies ⁊ mala q̄ pro amore dei sustinebis in
r ij.

Tractatus. iiii. secūde partis.

iungo p p̄ma. vii. **Leo** papa. **Pa** penitendis. i. p̄m̄e habita
moderatōe p̄siderāda s̄s iudicio tuo put p̄uerfor. i. peniten
tiū aios p̄spereris eē deuotos **Ite** in octaua synodo s̄ fuit im
positū in iudicio eoz q̄ p̄sunt vel q̄to tpe vel q̄li mō penitere
debeāt q̄ derelinquūt. xxvi. q. vii. **Pa** ip̄a. z. c. s̄ sit **Hoc** idē
d̄t **Hiero.** de pe. di. i. mēsurā. s̄. in arbitrio sacerdotis eē dere
lictū tps p̄m̄e **Ut** at̄ p̄ticulariter sciāt simplices q̄s in impō
ne p̄maz. p̄cedere debeāt **Notandū** q̄ regulariter p̄ p̄iurio
adulterio. fornicatōe. homicidio volūtario. z ceteris crimini
bus capitalibz ē septēnis p̄ma imponēda. **Et** s̄ duplici rōne.
Una est. qz de9 p̄cepit maria sorozē moȳsi z Aaron lepra p̄
cussam. p̄ quā intelligit lepra cuiuslibet pcti mortāl. septē die
bus manere extra castra. z post mūdātōnem redire ad castra.
Secrō ponit. xxxij. q. ij. s̄ ip̄m. z s̄m s̄ p̄ die intelligim9 anū
iuxta p̄bū d̄ni dicētis p̄ p̄pham **Die** p̄ anno dedi tibi **Alia** rō
est. vt sicut p̄ pctm̄ mortale pctōr amisit septiformē grām spi
ritus̄sci. ita p̄ p̄m̄am septēnē recipet eā. **Notādū** at̄ qz s̄ d̄cm̄
sūt qz hmōi crimibz est imponēda p̄ma septēnis. t̄m magis vel
minus aspe d̄z imponi put maioritas vel minoritas criminis
p̄satis ceteris circūstātijs s̄ exposcit. vt in sequētibz appare
bit. **Sūt** at̄ plures casus in q̄bz p̄pter peccātis dignitatē vel
pcti enozmitatē imponit̄ maior p̄ma. vel etiā ex varijs causis
minoz. **Ma**z p̄sbyter si fornicatōem fecerit d̄z agere p̄m̄am. x.
annoz. s̄m formā traditā. lxxij. dist. p̄sbyter. **Et** istud intelli
gūt qdā de simplici fornicatōe **Alij** z forte verius de incestu
vel de adulterio. vtputa qz cognouit p̄sanguineā vel affinem
vel p̄iugatā **Ite** p̄sbyter q̄ cognouit filiā suā sp̄ualē quā bap̄ti
zauit vel de sacro fonte leuauit. vel cuius cōfessionē audiuit.
vel in p̄firmatōe tenuit d̄z agere p̄m̄am. xij. annoz. z etiā d̄z re
linq̄re z ponere res suas pauperibz. z in monasterio deo vsqz
ad mortē fūire. xxx. q. i. **Si** q̄s sacerdos. **Ite** q̄ cognouit mo
nialē d̄z agere p̄m̄am. x. annoz. et ip̄a s̄lt̄ s̄m formāz positam
xxvij. q. i. de filia. z. c. deuotam **M**atricida d̄z penitere decez
annis s̄m formā satis asperā positā. xxxij. q. ij. **L**arozē **U**ro
ricide adhuc imponet̄ maior p̄ma. xxxij. questi. ij. admonere.
Notandū etiā qz parētibz in quoz lectis inueniuntur filij

De satisfactione

mortui: ille ex cuius culpa ptingit si sit solutus dz induci vt in
eret monasteriū eiusdē epatus vbi pctā sua ppetua deploret
p̄ma. si tñ nō poterit ad h̄ ppter carnis fragilitatē induci p̄ce
denda est ei licētia p̄trahēdi matrimoniū imposta sibi in secu
lo pmanēti graui p̄ma **S**ilr nō debz induci ingredi monaste
riū in alijs duobz casibz. quoz vnus est si alter p̄iuguz viuit.
nisi forte p̄iunt vellent silr ingredi **A**lius casus est si habeat fi
lios puos a q̄b nō p̄t recedere nisi aliqs timēs deū sine suspi
tione filios educaret. **S**i aut̄ nesciēter istud acciderit puta qz
negligēter collocauit secū filiū in lecto. 7 in mane inuenit euz
extinctū. dz agere vt dicūt doctores p̄mā triū annoz. quoz
vñ sit in pane 7 aqua. extra de his q̄ si. occi. c. ij. 7. iij. 7. ij. q. iē
Cōsuluisti. **P**ro homicidio casuali imponenda est p̄ma q̄nqz
annoz qñ culpa p̄cessit casum. aliter nulla nisi forte ad caute
lam. l. di. de his clericis. 7 duobz. c. sequētibz **E**t credo q̄ idē
iudicuz est de homicidio necessario. **D**e ista materia vide in
tercia pte in tractatu de. x. p̄ceptis **D**e vitio sodomitico q̄ sit
detestabile. p̄ p̄ **A**ug⁹. dicentē. q̄ lōge maioris crimē est q̄ ag
noscere matrē. **P**atet etiā p̄ penā sodomitis inflicā q̄ in igne
sulphureo de celo missō pierūt **I**stud etiā pctm̄ clamat sp̄ea
liter vindictā ad dñm **U**n̄ in **G**en. d̄t dñs **E**t amor sodomoz
et gomozreoz venit ad me. qz vt ait **A**ug. violat p̄ istud p̄c
catum societas que nobis dz esse cū deo. cuz eadē natura cu
tus ip̄e ē actor libidinis p̄uersitate polluit. xxxij. q. vij. flagi
cia **D**e isto pctō etiā d̄t **A**ug. **V**ides deus in humana natu
ra tm̄ nephās p̄tra naturā fieri desūt incarnari **E**t ifinita ma
la de isto nephādo crimie p̄nt dici **E**t em̄ tante maledictōis
nō solū actus sed etiā ip̄a noiatio siue platio q̄ os loquentis
aures audientiū ip̄aqz quodā mō polluit elemēta **E**t istud ma
le cogitāt hyspani. pueri em̄ in cunabulis exītes. etiā mulie
res verecūdia muliebz postposita istud nephandū 7 execra
bile p̄bū qd̄ stellā noiānt oibz p̄bis suis imiscēt. **E**t sic vt dic
tū est os loquētis aures audientiū 7 ip̄a elemēta polluit **U**n̄
labia taliū dñt cū ferro candēti cauterizari **U**n̄ credo q̄ p̄ bu
iusmōi nephādissimo crimie grauiissima pena sit iniungenda
Multa alia crimia ponunt in diuersis caplis in corpe decre
r iij

Tracta. iiii. secūde partis

toꝝ pro q̄b maior p̄na q̄ septēnis est imponenda. q̄ omitto
hic. q̄ talia crimīa de iure ⁊ consuetudine referuntur iudicio
ep̄oꝝ. q̄s credo talia iura melius me scire. Et etiā q̄ indistin
cte credo oēs penitētiās hodie eē arbitrarias. i. arbitrio sacer
dotū taxādas p̄fatis p̄ritōe ⁊ p̄ditōe pctōꝝ. ⁊ oibz alijs cir
cūstātijs. Unde etiā posset eē tāta p̄ritio p̄fētis q̄ p̄ pctō
maximo esset ei modica. imo q̄si nulla p̄na imponēda. sicut
fecit dñs. **A**lemēs q̄re. q̄ cū q̄dā die eq̄taret p̄ romā. q̄dā mu
lier q̄ de remotis venerat accessit ad eū p̄uās vnū puerum
paruulū in brachijs. ⁊ voce magna cum lachrymis clamauit.
Hī scē miserere mei peccatricis et da mihi p̄nam. q̄ habui
istū filiū quē hic porto a filio meo. Et papa cum oibz absoluit
eā. ⁊ imposuit sibi p̄naz q̄ ieiunaret p̄ annū sextas feras ī pa
ne et aq̄. Et mulier recedēs ⁊ reuoluēs secū grauitatē pcti ⁊ p
uitatē p̄me credidit q̄ papa nō bñ intellexit eā. et in crastinūz
accessit ad papā eq̄tantē ⁊ p̄fessa est sibi sicut p̄us. ⁊ papa ab
soluit eā iniūgens sibi p̄nam q̄ diceret tria pat̄ noster. **M**u
lier itaq̄ recedēs ⁊ secū vt p̄us pctm̄ ⁊ p̄naz reuoluēs iterato
ad papā rediēs ⁊ corā omnibz vt p̄us fecerat cōfessa est. quaz
papa absoluit imponēs ei penitentiā vt diceret vnū pat̄ no
ster. Et cum interrogat̄ q̄re ei ita modicā imponeret penitē
tiā. **R**espōdit papa. Plus ascēdit dolor ⁊ verecūdia quā passa
est ita publice p̄fētō pctm̄ suūz q̄ si omnibz diebz vite sue
in pane et aqua ieiunasset. **E**xemplo ḡ isto p̄fessor in imposi
tione p̄me debet attēdere p̄ritōem. dolorē verecūdiāq̄ cō
fētis. ⁊ fm̄ q̄ videbit maiorem vel minozē contritōem debz
imponere maiorem vel minozem penitentiā. **N**otandum
aut̄ q̄ pro peccato vbi d̄z fieri renunciatio sicut symonia v̄re
stitutio. sicut in furto vel rapina. dep̄datione. incendio. vsu
ra. fraudulenta ⁊ dolosa negociatione. ludo fm̄ distinctionez
suprapositā debet imponi penitētia q̄ renūciat vel restituat
si potest. vel si non potest q̄ habeat animū restituendi ⁊ dole
at. q̄ non potest. ⁊ p̄mittat q̄ si deus det sibi de quo possit re
stituere q̄ restituat. al̄s nō absoluat. nec penitētia ei imponat̄.
Notandum etiā q̄ sacerdos semp debet imponere penitē
tiam p̄ contrariū correspondētē ip̄i peccato. vt superbo ora

De satisfactione

tionē. auaro elemosynam. luxurioso ieiunium. et si videat ex-
pedire peregrinatōem vel loci mutationem vt sic maceretur
caro et refrenetur et non reficiat ad delectatōem ex memoria fa-
cti vel aspectu p̄sone vel loci cū q̄ et in q̄ peccauit. et fuit pecca-
tum p̄petratum vel xxxi. distin. valet. xv. questioe. i. mulier

Notandū etiā q̄ debet cauere sacerdos ne imponat peni-
tentiā seruo per quā fiat p̄iudiciū domino nec discipulo p̄
quā fiat p̄iudiciū magistro. nec ecōuerso. Et istud maxime
caueat circa virum et vxorem q̄ nō imponat alicui penitentiā
talem p̄ quā alius posset peruenire in cognitionem peccati

Sed ponat q̄ aliquis peccator confiteat̄ de peccatis suis
et penitet. vel dicat se penitere de peccatis. non tamē vult sub-
ire onus penitētie dicens se delicatū vel infirmū vel male cō-
plexionatum. et similia. quid faciet de isto Dico q̄ si ip̄e dicat
se penitere de peccatis et proponat de cetero se abstinere cum
allegat fragilitates et recusat satisfactionis asperitatem debet
sacerdos inducere ipsum vt habeat animū paratum ad om-
nem satisfactionem portandā. ostendendo sibi magnitudinē
peccatorū suorum. et que et quanta bona amisit propter ista q̄
om̄ia recuperabit p̄ penitentiā Ostēdendo etiā que et quāta
sustinuit christus. p̄ pctis nostris. q̄ tamē summe erat delica-
tus et quot et quāta sustinuerūt sancti martyres et scē virgines
tenere delicate et a pctis imunes Quāta ḡ pena debeat tātis
et talibz pctis q̄ tu om̄isisti. et multa talia d̄z sibi ostēdere. Et si
cū istis oibus nō p̄t ip̄m inducere imponat ei talē penitentiā
quā verisim̄ credit eū portare posse Et ad hoc inuitat nos exē-
plum christi q̄ nunq̄ legit̄ graue imposuisse p̄nam. nisi. va-
de et amplius noli peccare. vii. Cris. sup illū locū. alligāt one-
ra graua et c. Et sic Si erram⁹ modicā penitentiā imponētes
nō melius est. p̄pter p̄nam paruā dare rōem q̄ p̄pter nūmā
crudelitātē succubere penitentiā. xxvi. q. vij. alligāt Aug. Si
nō p̄t gaudere sacerdos de om̄imoda purgatione peccatoris
gaudeat saltem q̄ liberatū a gehēna mittit ad purgatorium
Ex quo patet q̄ si penitentiā imposta a sacerdote nō est p̄dig-
na p̄lebitur in purgatorio **N**otes pone q̄ aliquis p̄fitea-
tur pctā suā et non vult abstinere ab eis. vel vult abstinere ab

Tracta. iiii. secunde partis

vno et non ab altero. nunquid admittendus est ad penitentiam. **D**ico quod sacerdos debet confessionem illius audire et recipere. non tamen debet eum absolute uere. sed debet sibi de peccatis confessis salubrius consilium quod poterit exhibere. et consilium quod faciat aliquam penitentiam pro peccatis. et inducere ad bonum consilium poterit. et omnia bona que de consilio sacerdotis iste faciet consiliumque informia. id est sine charitate facta. quous sibi non valeat directe consilium ad vitam eternam obtinendam. tamen valebit sibi ad consilium vel ad aliquos ipsorum. **P**rimo ad extremi iudicii supplicium tolerabilius subeundum. de pe. di. iiii. **S**i quis autem non habet charitatem. **S**ecundo ad temporalem prosperitatem obtinendam. de pe. di. iij. cauendum. xxij. q. ij. **S**i quibus. **T**ercio ad hoc ut illustretur cordis eius ad penitentiam. de pe. di. iij. **S**ens. in fi. **Q**uarto quod diabolus non potest sibi tantum nocere. sicut patet de iudeo. de quo narrat **G**regorius in libro dialogorum. quod quod se signauerat demones non potuerunt sibi nocere. **E**x dictis patet quod ad hoc quod penitentia sit satisfactoria et meritoria optet quod sit facta in charitate. id est quod ille qui facit eam sit sine peccato mortali. **S**ed pone. alicui penitenti iniuncta fuit penitentia et antequam impleat penitentiam suam labitur in peccatum mortale. et existens in peccato implet penitentiam iniunctam. postea redit ad statum gratie. nunquid valet illa penitentia. vel tenet eam reiterare. **A**d hoc dicit **Th**omas. de aqno in quarto suo quod quedam sunt opera satisfactoria quorum effectus manet postquam ipsa facta sunt. sicut postquam facta est elemosyna adhuc manet eius effectus. scilicet diminutio substantie temporalis dantis. **S**icut postquam aliquis ieiunauerit adhuc manet effectus ieiunij qui est debilitas corporalis ieiunantis. **E**t alia quous sunt in peccato mortali facta non optet quod iterentur. **A**lia sunt opera satisfactoria que postquam facta sunt nihil remanet de eis. sicut oratio. et si fiat in peccato mortali optet quod iterentur. **U**n si alicui fuit iniunctum in penitentia quod dicat centum patrum noster si dicat ea existens in peccato mortali non implet penitentiam. imo optet quod iterentur ea existens in gratia. secus de elemosyna et ieiunio. ut dicitur est. **E**t circa hoc sciendum quod opera facta in charitate mortificantur pro sequens peccatum mortale. et uiuificantur postea pro vera penitentia si sequitur. **S**ed illa que nunquam fuerunt uiua. id est illa que fuerunt facta in peccato mortali nunquam possunt uiuificari. unde **Th**omas. **I**lla reuiviscunt que uiua nata fuerunt. **U**ivere non possunt que mortua nata fuerunt.

De satisfactione

Capitulum vi. quarti tractatus scilicet principalis.

Utrum vnus possit pro alio satisfacere

Nunc restat videre utrum vnus possit pro alio satisfacere. Circa quod sciendum quod iste pro quo quis satisfacit aut est viuus aut mortuus. Si sit viuus aut ipse pro se satisfacere. aut non potest. Si pro deo quod viuus non potest pro alio viuo satisfacere. Et ratio quae me mouet ad hoc est ista. Equitas enim diuinae iusticie exigit ut qui peccat satisfaciat. et hoc si potest pro se. sed iste peccauit et potest pro se satisfacere. ergo quod pro se satisfaciat. Si autem non potest pro se satisfacere tunc dico quod alius potest pro eo satisfacere. Sed ad hoc requiruntur multa. quaedam ex parte illius qui satisfacit. quaedam ex parte illius pro quo satisfacit. quaedam ex parte vtriusque. quaedam ex parte operis satisfactorij. Ex parte illius qui satisfacit requiruntur propinquitas. scilicet quod ille qui satisfacit sit obligatus propinquitate sanguinis illi pro quo satisfacit. Sicut credo quod pater si esset ipse ad satisfaciendum. si filius posset ceteris circumstantiis satisfacere pro eo. Et ratio est. quod pater et filius sunt quasi vna persona. Ex parte illius pro quo satisfacit requiruntur necessitas. scilicet quod indigeat. et etiam impossibilitas. scilicet quod non possit pro se satisfacere. Ex parte vtriusque requiruntur charitas. scilicet quod vterque sit in charitate quod charitas est radix mercedi. et sine ipsa nullum opus est satisfactorium. Ex parte operis requiruntur maioritas. quod scilicet ille qui satisfacit pro alio faciat plus quam ille pro quo satisfacere. ut si ille pro quo satisfacit est obligatus ad ieiunandum vnam sextam feriam non sufficeret quod ille qui satisfacit pro illo ieiunaret illam sextam feriam. imo oporteret quod amplius ieiunaret. Et credo etiam quod requiratur quod fiat auctoritate superioris. Si autem ille pro quo satisfaciat sit mortuus. tunc autem est in paradiso. et tunc non indiget quod alius pro eo satisfaciat. quod ut ait Augustinus. In iuria facit martyri qui orat pro martyre. quod intelligendum est de quibus qui est in paradiso. ut expressit de extra de cele. miss. Cum marthe. Autem est in inferno. et tunc secundum opinionem omnium theologorum nihil quod fiat pro eo proficit sibi. quod in inferno nulla est redemptio. Autem est in purgatorio. et tunc potest satisfieri pro eo a viuis. Et ita dicit Augustinus in libro pagoda cura mortuorum. vbi sic dicit. Non estimemus ad mortuos pro quibus curam gerimus puenire nisi quod pro eis siue elemosinarum siue orationum sacrificijs solemniter supplicamus. xij. q. ij. Non estimemus. Et Gregorius in causa anime. xij. q. ij. anime de functorum quatuor modis soluntur aut oblationibus sacerdotum. aut

Tercia pars principalis

orōnibꝫ scōꝝ. aut charoꝝ eleymosinis. at ieiunijs cognotoꝝ
Licet autē de pñia multa alia essent dicēda hec tñ q̄ dcā sunt
breuitatis causa sufficiāt **S**up operis impfectōveniā postu
lans a lectore vt q̄ corrigēda videat z addēda nō inuidēdi aīo
sed benigno corrigat et emendet

ExPLICIT secūda particula huius operis..

Incipit tertia particula prin
cipalis huius libri. in qua agitur de articulis fidei. et de his
que p̄tinent ad populi informationem

Quonia dñs z magister noster iesus christ⁹ de mū
do ascēsurus ad patres discipulos quō se haberēt
ad fideles quos suo redemerat sanguine instruens
dixit. **E**ūtes docete omnes gētes. **I**n quo rectores
ecclīaz discipulis succedētes instruxit z monuit vt sibi subdi
tos doctrina sana et salutifera informarent. **Q**uō in lege veteri
pulcherrime ē figuratū. vbi legit q̄ in rōali iudicio qd legalis
sacerdos gerebat in pectore doctrina et veritas erat sculpta.
In q̄ re dabat intelligi q̄ euāgelici sacerdotes veritatis doc
trinā debēt de ī se gerere. z eā suis subdi⁹ snūciare. alioqn sen
tētiā maledictōnis eterne incurrūt **S**icut dñs p̄ **I**saiā p̄mi
na⁹ dicēs **N**e vobis canes muti nō valētes latrare **P**erito
ergo rector ecclīasticus canis dicit q̄ latratu p̄dicatōis z doc
trine euāgelica lupos. i. demones arcere d̄z a grege dñi. z dor
miētū in p̄ctis aīas excitare. **S**z tñc mut⁹ efficit eū desidia
torpet. v̄l ex ignorātia tacet. z merito a dño reprobat **Q**ua ex
re sumopelaba ore d̄z z solerti ac sollicito aīo vigilare ne di
uine scie ignorās existat. quinūno tñ de ea scire tenet q̄ sciat
suū officiū debite exēq̄ et sibi ppl̄m p̄missuz informare. **E**t h̄
q̄rū ad ea q̄ ip̄e ppl̄s d̄z scire **Q**ue q̄ ad nūc p̄nt reduci ad q̄n
q̄. videlicet ad credēda. ad petēda. ad faciēda. ad fugiēda.
et ad sperāda **D**ebet ergo rector ecclīasticus sibi subditos in
struere qd credēdū. qd petēdū. qd faciēdū. quid fugiēdū. et
etiā qd sit sperādū **P**rimū p̄tinet in articulis fidei. secūdū in
petitōibꝫ orōis dñice. terciū et q̄rtū in p̄ceptis decalogi. q̄n
tuz in doribꝫ glē paradisi. **E**t de istis ī ista tertia p̄ricula est agē